

СТІВЕН КІНГ

КРІСТІНА

КЛУБ
СІМЕЙНОГО
ДОЗВІЛЛЯ

Стівен Кінг
Крістіна

Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга»
1983

УДК 821.111(73)
ББК 84(7Спо)

Кінг С.

Крістіна / С. Кінг — Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга», 1983

ISBN 978-617-12-2479-7

Якось дорогою зі школи Арні побачив її – Крістіну. Розвалену та заіржавілу «плімут-фурію» 1958 року, що дивом не потрапила на звалище... І закохався, як досі не закохувався в жодну дівчину. Доводячи до ідеалу стару машину, придбану в навіженого старигана, тихий і зацькований невдаха Арні й сам перетворюватиметься на найпопулярнішого хлопця школи. Але разом з упевненістю з'явиться жорстокість. Вони з машиною стануть наче єдиним цілим. Коли одержимість Крістіною по-справжньому налякає друзів Арні і вони схочуть звільнити його від цієї небезпечної залежності, прокинеться справжнє зло. І Крістіна вирушить на полювання...

УДК 821.111(73)
ББК 84(7Спо)

ISBN 978-617-12-2479-7

© Кінг С., 1983
© Книжный Клуб «Клуб Семейного Досуга», 1983

Содержание

Дозволи	6
Примітка від автора	8
Пролог	9
1. Денніс – підліткові пісні про машини	11
1 / Перші погляди	11
2 / Перша сварка	18
3 / Наступного ранку	24
4 / Арні одружується	26
5 / Як ми доїхали до Дарнелла	36
6 / Назовні	46
7 / Нічні жахіття	48
8 / Перші зміни	54
9 / Бадді Реппертон	57
10 / Лебей відходить	64
11 / Похорон	67
12 / Оце так сімейна історія	73
13 / Пізніше того вечора	84
14 / Крістіна і Дарнелл	91
Кінець ознакомительного фрагмента.	95

Стівен Кінг Крістіна

Обережно! Ненормативна лексика!

Дозволи

SOMETHIN' ELSE. Eddie Cochran © Unart Music Corporation, 1959. Використано з дозволу. Усі права застережено.

YAKETY-YAK. Jerry Leiber, Mike Stoller © Tiger Music, Inc., 1958. Авторські права передано Chappell amp; Co, Inc., Quintet Music, Inc. та Bienstock Publishing Co. Усі права контролює Chappell amp; Co, Inc. (видавець – Intersong Music).

HOT ROD LINCOLN. Charles Ryan and W. S. Stevenson © Acuff-Rose Songs, 1960. Використано з дозволу видавця. Усі права застережено.

THIS CAR OF MINE. Brian Wilson, Mike Love © Irving Music Co., Inc. (BMI), 1964. Усі права застережено. Міжнародне авторське право захищено. Використано з дозволу.

SURF CITY. Jan Berry, Brian Wilson © Screen Gems-EMI Music Inc., 1963. Використано з дозволу. Усі права застережено.

PARTY TOWN. Glenn Frey, Jack Tempchin © Red Cloud Music, Night River Publishing, 1982. Усі права застережено.

ROAD RUNNER. Ellas McDaniel © Arc Music Corporation, 1960. Використано з дозволу.

NO PARTICULAR PLACE TO GO. Chuck Berry © Arc Music Corp., 1964, 1965. Використано з дозволу.

MERCURY BLUES. K. C. Douglas © B-Flat Music Company, Tradition Music Company, 1970. Усі права застережено. Використано з дозволу.

CADILLAC WALK. Moon Martin © Bug Music/Rockslam Music (BMI), 1977. Міжнародне адміністрування – Bug Music. Усі права застережено. Використано з дозволу.

DRIVE MY CAR. John Lennon, Paul McCartney © Northern Songs Limited, 1965. Усі права для США, Мексики та Філіппін контролює Mclein Music, Inc., за посередництвом ATV Music Corp. Використано з дозволу. Усі права застережено.

CADILLAC RANCH. Bruce Springsteen © Брюс Спрінгстін, 1980. Використано з дозволу. Усі права застережено.

ROADRUNNER. Jonathan Richman © Modern Love Songs, 1975. Використано з дозволу. Усі права застережено.

MAYBELLENE. Chuck Berry, Russ Fratto, Allan Freed. Arc Music Corp. Використано з дозволу. Усі права застережено.

LESS THAN ZERO. Elvis Costello © Visions Music Inc., 1977. Використано з дозволу. Усі права застережено.

DEACON BLUES, слова і музика – Walter Becker, Donald Fagen © Duchess Music Corporation. New York, NY. Керування правами – MCA Music, підрозділ MCA Inc., 1977. Використано з дозволу. Усі права застережено.

LITTLE DEUCE COUPE, Roger Christian, музика – Brian Wilson © Irving Music Co., Inc. (BMI), 1963. Усі права застережено, міжнародні авторські права захищено. Використано з дозволу.

MY MUSTANG FORD. Chuck Berry © Isalee Music Corp., 1966. Використано з дозволу. Усі права захищено.

MERCEDES-BENZ. Janis Joplin © Strong Arm Music. Використано з дозволу.

SHUT DOWN. Brian Wilson, Roger Christian © Irving Music Co., Inc. (BMI), 1963. Усі права застережено. Міжнародні авторські права захищено. Використано з дозволу.

NO MONEY DOWN. Chuck Berry © Arc Music Corp., 1956. Використано з дозволу.

SHE'S IN LOVE WITH MY CAR. Jude Cole, Moon Martin © Collision Music/Rockslam Music (BMI), 1982. Міжнародне адміністрування – Bug Music. Усі права застережено. Використано з дозволу.

RIDING IN MY CAR. Woodie Guthrie © Folkways Music Publishers, Inc., 1954, права поновлено 1982. Використано з дозволу.

RACING IN THE STREETS. Bruce Springsteen © Брюс Спрінгстін, 1978. Використано з дозволу. Усі права застережено.

TRANSFUSION, Paul Barrett © Paul Barrett Music Company. Використано з дозволу.

BUICK '59, Dootsie Williams © Дутсі Вільямс. Використано з дозволу. Усі права застережено.

THE MAGIC BUS. Peter Townshend © Fabulous Music Ltd., Лондон, Англія, 1967 та 1969. Використано з дозволу Essex Music, Inc. Нью-Йорк. Усі права застережено.

YOU CAN'T CATCH ME, Chuck Berry © Big Seven Music Corp., 1956. Використано з дозволу власника авторських прав. Усі права застережено.

WHO DO YOU LOVE? Ellas McDaniel © Arc Music Corp., 1956–1963. Використано з дозволу.

«409», Gary Usher, Brian Wilson © Irving Music Co., Inc. (BMI), 1962. Усі права застережено. Міжнародні авторські права захищені. Використано з дозволу.

RIDE ON, JOSEPHINE. Ellas McDaniel © Arc Music Corp., 1960. Використано з дозволу. Усі права застережено.

BRAND NEW CADILLAC. Vince Taylor. © Belinda (London) Ltd., 1959. Опубліковано в США Unichapel Music Inc. Міжнародні авторські права захищено. Використано з дозволу. Усі права застережено.

MEXICAN BLACKBIRD. Billy Gibbons, Dusty Hill, Frank Beard © Hamstein Music Company, 1975, 1977. Використано з дозволу. Усі права застережено.

I CAN'T SLEEP. P. Staines © Carlin Music Corporation. Carbert Music Inc., 1979. Використано з дозволу. Усі права застережено.

RIDING IN THE MOONLIGHT. Chester Brunett, Jules Taub © Arc Music Corporation, 1951 (поновлено). Використано з дозволу.

MY CUSTOM MACHINE, слова і музика – Brian Wilson © Irving Music Co., Inc. (BMI). Усі права застережено. Міжнародні авторські права захищені. Використано з дозволу.

MARY LOU. Jessie Young, Sam Ling © Big Seven Music Corp., 1959. Використано з дозволу власника авторських прав. Усі права захищено.

RAMROD. Bruce Springsteen © Брюс Спрінгстін, 1980. Використано з дозволу. Усі права застережено.

FROM A BUICK 6. Bob Dylan © Warner Bros. Inc., 1965. Усі права застережено. Використано з дозволу.

A YOUNG MAN IS GONE. Bobby Troup © Fred Raphael Music, Inc., 1963, 1975. Міжнародні авторські права захищені. Використано з дозволу. Усі права застережені.

TEEN ANGEL, Jean Surrey © Acuff-Rose Publishing, Inc., 1960. Використано з дозволу видавця. Усі права застережено.

WRECK ON THE HIGHWAY. Bruce Springsteen © Брюс Спрінгстін, 1980. Використано з дозволу. Усі права застережено.

RIDERS ON THE STORM. James Morrison, Robert Crierger, Ray Manzarek, John Densmore © Door Music Co., 1971. Використано з дозволу. Усі права застережено.

DEAD MAN'S CURVE, Jan Berry, Roger Christian, Art Cornfeld © Screen Gems-EMI Music Inc., 1963. Використано з дозволу. Усі права застережено.

LAST KISS, Wayne Cochran © Fort Knox Music Company, 1964. Використано з дозволу. Усі права застережено.

I KNOW A MAN. Robert Creely (вірш) © Роберт Крілі, 1962. Використано з дозволу видавництва «Charles Scribner's Sons». Усі права застережено.

Примітка від автора

Слова пісень, які я цитую в цій книжці, приписано співакові чи співакам, чи гурту, які найчастіше з ними асоціюються. Це може образити пуриста, який вважає, що текст пісні належить більше його авторові, ніж співаку. «Те, що зробили ви, – може заявити пурист, – однаково, що взяти й приписати Гелу Голбруку¹ твори Марка Твена». Але я з цим не згоден. У світі популярної пісні все відбувається так, як співають «Роллінг Стоунз»: головне – це співак, а не пісня.² Але я дякую їм усім, поетам і співакам – зосібна Чаку Беррі, Брюсу Спрінгстїну, Браяну Вілсону... а ще Яну Беррі з дуету «Ян і Дїн».³ Він справді повернувся з-за Повороту мерця.

Здобути всі необхідні юридичні дозволи на використання текстів пісень – нелегка праця, тому я хочу подякувати тим кільком людям, які допомагали мені згадати пісні, а потім перевірити, чи можна їх зацитувати. Серед них: Дейв Марш, критик та історик рок-музики; Джеймс Ф'юрі, також відомий як «Могутній Джон Маршалл», який качає моє рідне містечко на рок-хвилях радіо WACZ; його брат Пет Ф'юрі, який крутить старі хіти в Портленді; Деббі Геллер, Патриція Даннінг та Піт Бетчелдер. Друзі, спасибі вам усім, і нехай ваші старі платівки ніколи не жолобляться так сильно, щоб їх більш не можна було ставити.

С. К.

*Присвячується Джорджеві Ромеро й Крісові Форресту Ромеро.
І Бургу*

¹ Гарольд «Гел» Роув Голбрук (нар. 17 лютого 1925 р.) – американський театральний та кіноактор. Перше визнання від критиків дістав ще в коледжі, коли у виставі одного актора зіграв роль Марка Твена. (Тут і далі прим. перекл.)

² «The Singer Not The Song» – пісня гурту «The Rolling Stones».

³ Ян Беррі (1941–2004) і Дїн Торренс (нар. 10 березня 1940 р.) – рок-дует «Jan&Dean»; разом почали співати 1957 р. «Dead Man's Curve» – назва їхньої пісні 1963 року, у якій ідеться про автоперегони на дорозі й так званий Поворот мерця, за яким усі гинуть і ніхто звідти не повертається.

Пролог

Це історія про любовний трикутник, так, напевно, сказали б ви. Арні Каннінгем, Лі Кебот і, звісно, Крістіна. Але я хочу, щоб ви розуміли – Крістіна була спочатку. Вона була першим коханням Арні. І хоч на сто відсотків точно я стверджувати не можу (особливо з тих вершин життєвської мудрості, яких я сягнув у свої двадцять два), але мені здається, що вона була його єдиним справжнім коханням. Тому все, що сталося, я вважаю трагедією.

Ми з Арні росли в одному кварталі, разом ходили до початкової школи Овена Ендрюса, потім – до середньої школи Дарбі та врешті – до старших класів у Лібертівілльській школі. Здогадуюся, що в старших класах Арні не знищили тільки через мене. Я там у них був здоровим – ага, я знаю, що це осялячого гівна варте; через п'ять років після випуску ти собі навіть пляшки пива на дурняк не вициганиш за те, що був капітаном футбольної та бейсбольної команд і пловцем збірної. Але завдяки тому, що я був здорованем, Арні хоча б не вбивали. Товкли його частенько, але не вбивали.

Розумієте, він був лузером. У кожній старшій школі таких є як мінімум двоє; це типу як закон державний. Один хлопець, одна дівчина. Боксерські груші для всіх. Був невдалий день? Провалив важливу контрольну? Погризся з предками, і тебе на тиждень посадили під замок? Нема питань. Просто, поки не продзеленчав дзвінок на продовженку, відшукай одне з тих нікчемиськ, яке скрадається коридором, наче скоїло якийсь злочин, і випиши йому чортів. Деколи їх *справді* вбивають, знищують у них усе, що є, крім тіла; деколи вони знаходять собі якусь віддушину, учепляться за неї і тримаються щосили, і таким чином виживають. В Арні був я. Потім була Крістіна. Лі з'явилася пізніше.

Просто хочу, щоб ви це розуміли.

Арні від природи нікуди не вписувався. У спортсмени його не брали, бо був миршавий, п'ять футів десять дюймів на зріст, і важив сто сорок фунтів⁴ разом з усім своїм одягом, наскрізь мокрим, і в парі важезних черевиків. Інтелектуали старших класів його теж не приймали до себе (у такому задрипанську, як Лібертівілль, вони й самі були не надто шанованою групкою), бо в нього не було спеціалізації. Арні був розумний, але прикипів розумом до чогось одного не міг... якщо то була не автомеханіка. Тут уже його ніхто не міг перевершити. Малий був поведений на всьому, що стосувалося машин, йому це від природи легко давалося. Але його батьки викладали в Горлікському університеті й не могли дозволити, щоб їхній синочок, який за шкалою інтелекту Стенфорда-Біне показав крутий результат – найвищі п'ять відсотків, пішов на робітничі заняття. То йому ще дуже підфартило, що вони дозволили записатися на курси «Автомайстерня-I, II і III». Воював він із ними за це ого як, ледве сраку собі не порвав. З наркошами він теж не зависав, бо не обдовбувався. У мачо-мени (подерті-джинси-і-лакі-страйки) його не приймали, бо не квасив і міг розплакатися, коли гупнеш його кулаком.

А, так, і з дівчатами він теж був у прольоті. Гормональна машинерія в нього геть ошизіла. Тобто Арні ходив увесь уквітчаний прищами. Умивався він разів зо п'ять на день, двадцять разів на тиждень мився в душі й перепробував усі креми та універсальні патентовані засоби, відомі сучасній науці. Але ні чорта не допомагало. Лице Арні нагадувало піцу, навантажену всіма можливими інгредієнтами, і загрожувало з часом навіки залишитися посіченим ямками прищових кратерів.

Та все одно я його любив. За чудернацьке почуття гумору, а ще – за допитливий розум, що ніколи не припиняв ставити запитання, грати в ігри й займатися своєю примхливою акробатикою. То Арні показав мені, як зробити мурашину ферму, коли мені було сім років, і

⁴ Близько 155 см; 63 кг.

ми чи не ціле літо спостерігали за тими малими кузьками, зачаровані їхньою старанністю й убивчою серйозністю. То Арні запропонував, коли нам обом було по десять, якось уночі крадькома підкласти купку сухих кінських яблук-кізяків зі стайні на трасі 17 під бридкого пластмасового коня на моріжку перед лібертівіллльським мотелем на межі міста, у Монровіллі. Арні першим навчився грати в шахи. Першим навчився грати в покер. Показав мені, як збільшити до максимуму свій рахунок у «Скреблі». У ті дні, коли зранку дощило, аж до того часу, коли я закохався (ну, можна так сказати – вона була з групи підтримки, мала фантастичне тіло, у яке я й закохався, і коли Арні сказав, що розум у неї глибокий і непересічний, як платівка з піснями Шона Кессіді, я не зміг відповісти йому, що він бреше, гівнюк такий, бо то була правда), я першим ділом згадував про Арні, бо Арні знав, як витиснути максимум із дощових днів так само, як і зі «Скреблу». Може, якраз за цим і можна розпізнати дуже самотніх людей – вони завжди знають, чим таким прикольним можна зайнятися дощової днини. Їм завжди можна подзвонити. Вони завжди вдома. *Завжди*, трясця їм.

А я, зі свого боку, навчив його плавати. Тренував його й примушував їсти зелені овочі, щоб хоч трохи підкачав м'язи на тому своєму щупляковому тільці. Улаштував його на роботу в дорожню бригаду за рік до випускного класу в Лібертівіллльській школі, і за це ми з ним обидва рвали собі сраки, воюючи з його батьками, які вважали себе великими друзями селюків у Каліфорнії та сталеварів у Бургу, але відчували непереборний жах перед думкою про те, що в їхнього обдарованого синочка (найкращі п'ять відсотків за Стенфордом-Біне, щоб ви собі пам'ятали) рученята забрудняться, а шийка під потиличкою почервоніє.

А тоді, ближче до кінця тих літніх канікул, Арні вперше побачив Крістіну – і закохався. Я був з ним того дня (ми верталися додому з роботи), тому сміливо зможу свідчити перед Престолом Господнім, якщо мене прикличуть. Народ, він втюрився, і то сильно. Це було б смішно, якби не було так сумно – і швидко не стало так страшно. Це було б смішно, якби не було так зле.

Чи дуже було зле?

Від самого початку. А вже зовсім скоро стало ще гірше.

1. Денніс – підліткові пісні про машини

1 / Перші погляди

*Гей, глянь туди!
Через дорогу!
Така там тачка, що якраз для мене.
Таку собі мати – прикольна тема...
Машина-лялечка, кажу,
Просто відпадна.⁵*

Едді Кокран

– Боже мій! – зненацька вигукнув мій друг Арні Каннінгем.

– Що таке? – спитав я. Його очі за скельцями окулярів у сталевій оправі полізли з орбіт; рукою він заліпив собі обличчя так, що під долонею частково зник рот, а шия, здавалося, оберталася на шарнірі, так він її вигнув, озираючись через плече.

– Деннісе, зупини машину! Здай назад!

– Чого ти...

– Здай назад, я хочу на неї ще раз глянути.

І раптом до мене дійшло.

– Ой, чувак, забудь, – сказав я. – Якщо ти про те... *чуперадло*, яке ми оце щойно проїхали...

– Здай назад! – він ледь не кричав.

Я послухався, думаючи, що це Арні так тонко жартує. Але я помилявся. Він пропав, остаточно і безповоротно. Арні закохався.

То була якась жалюгідна пародія, і мені ніколи не зрозуміти, що в ній того дня побачив Арні. На вітровому склі зліва розповзлося сплутане павутиння тріщин. Верх іззаду праворуч був увігнутий від удару, і в обдертому від фарби видолинку вгніздилася бридка іржа. Задній бампер перекособочився, кришка багажника була прочинена, а на сидіннях як спереду, так і ззаду з кількох довгастих порізів лізла вата. Схоже було на те, що по кріслах добряче хтось пройшовся ножом. Одну шину спустило. Інші були такими лисими, що крізь гуму проступали нитки тканини. Та найгірший вигляд мала темна масляниста калюжа під двигуном.

Арні закохався в «плімут-фурію» 1958 року випуску, одну з тих довгастих, з великими плавцями. Була в ній старезна вигоріла під сонцем табличка «ПРОДАЄТЬСЯ», зіперта праворуч на вітрове скло – там, де не було тріщин.

– Деннісе, ти тільки поглянь, які лінії! – пошепки вимовив Арні. Він бігав довкруг машини, неначе одержимий. Змокріле від поту волосся ляпало йому по лобі й розвівалося на вітрі. Арні натиснув на ручку задніх дверцят з пасажирського боку, і вони з вереском відчинилися.

– Арні, ти наді мною приколюєшся, правда ж? – спитав я. – Сонце голову напекло. Скажи мені, що це сонячний удар. Я відвезу тебе додому, посаджу під довбаний кондюк, і ми про це забудемо, домовились? – але все це я промовив без особливої надії. З почуттям гумору в нього було все гаразд, але саме тієї миті ані тіні жарту не відбивалося на його обличчі. Натомість я бачив на ньому дурнувате шаленство, яке мені зовсім не сподобалося.

⁵ Hey, looky there! / Across the street! / There's a car made just for me, / To own that car would be a luxury... / That car's fine-lookin, man, / She's something else (англ.).

Клопоту відповісти він собі не завдав. З відчинених дверцят впливала хмара гарячого спертого повітря, війнуло старістю, мастилом і розкладом на пізніх стадіях. Але цього Арні теж, здавалося, не помітив. Він заліз усередину й сів на порепане, вицвіле заднє сидіння. Колись давно, двадцять років тому, воно було червоним, та тепер змарніло до аква-рельно-рожевого.

Я підчепив пальцями шматочок набивки, роздивився його і здмухнув з руки.

– Здається, російська армія промарширувала по ній дорогою на Берлін, – прокоментував я.

І тут він нарешті помітив, що я досі поряд із ним.

– Ага... ага. Але її можна поремонтувати. Вона може... вона може стати крутою. Рухливою й цілісною, Деннісе. Красуня. Справжня...

– Ану! Ану! Що це ви, малі, надумали?

До нас ішов старий, який, судячи з вигляду, насолоджувався вже сімдесятим літом – плюс-мінус. Мабуть, мінус. Бо здатність цього чувака взагалі чимось насолоджуватися особисто в мене викликала великі сумніви. Жалюгідні рештки волосся тонкими патлами звисали додолу. А на лисій частині черепа щедро квітнув псоріаз.

Одягнутий він був у зелені старечі штани, на ногах – кеди з низьким верхом. Сорочки не було; натомість пояс йому стягувала якась штука, подібна до дамського корсета. Та коли він підійшов ближче, я роздивився, що то спинний ортопедичний корсет. І на вигляд, я б навздогад сказав, що міняли його десь приблизно в той самий час, коли помер Ліндон Джонсон.⁶

– Що це ви, малі, надумали? – Голос у нього був пронизливо-рипучий.

– Містер, це ваша машина? – поцікавився Арні.

Не те щоб це було запитання. «Плімут» стояв на газоні перед повоєнним типовим будинком, з якого вигулькнув старий. Газон був страшенно занедбаний, але на тлі припаркованого «плімута» виглядав абсолютно по-королівському.

– А як і моя, то що? – грубо відрубав стариган.

– Я... – в Арні пересохло в горлі, і він був змушений проковтнути слину. – Я хочу її купити.

У старого додіка аж очиська загорілися. Де й подівся злющий вираз обличчя, а на зміну йому прийшли злодійкуватий блиск в очах і певний зголоднілий вигин губ. А затим він розплився в широчезній осяйній посмішці самовдоволеного гівнюка. І здається, то був якраз той момент – лише одна мить, не більше, – коли я відчув, як холодне всередині від чогось синього. У той момент – лише тоді – я відчув бажання врізати Арні кулаком і відтягти його звідти подальше. Щось проступило в очах того старого. Не лише проблиск надії; то було щось таке, що за проблиском *ховалося*.

– То тре' ж було так і сказати, – відповів старий. Він простягнув руку, і Арні її взяв. – Лебей мене звуть. Роланд Д. Лебей, армія Сполучених Штатів, у відставці.

– Арні Каннінгем.

Стариган енергійно потиснув йому руку, а мені лише мляво махнув. Я був поза грою; він уже підчепив на гачок свою жертву. Арні, вважай, уже віддав Лебею свій гаманець.

– Скільки? – спитав Арні. І, не дочекавшись відповіді, стрімголов рвонув уперед: – Скільки б ви за неї не попросили, цього буде замало.

Я подумки не зітхнув, а застогнав. До гаманця щойно долучилася чекова книжка.

На якусь мить Лебеєва посмішка зблякла, і очі підозріливо звузилися. Думаю, він замислився, чи не шиють його ці двоє в дурні. Він уважно придивився до обличчя Арні, шукаючи на ньому ознак підступу, а потім поставив убивчо досконале у своїй простоті запитання:

⁶ 1973 рік.

– Синку, а в тебе коли-небудь була машина?

– У нього є «другий мустанг-мак», – швидко втрутився я. – Йому предки купили. Там коробка передач «Герст», двигун з наддувом, і від нього вже на першій передачі асфальт скипає. Та він...

– Ні, – тихо озвався Арні. – Я тільки навесні цього року права отримав.

Лебей скинув на мене побіжним, однак чіпким поглядом, і знову зосередився цілком і повністю на своїй головній мішені. Обома руками впершись у поперек, він потягнувся. На мене війнуло кислим потом.

– В армії собі спину підвередив, – пояснив Лебей. – Повна інвалідність. Лікарі так і не змогли її мені назад упорядити. Як хтось у вас, хлопці, питає, що не так із цим світом, то кажіть їм от що: лікарі, комуняки й нігери-радикали. З них трьох найбільші паскуди – то комуняки, а лікарі йдуть зразу за ними. А як питають, хто вам таке сказав, то кажіть – Роланд Д. Лебей. Отак-от.

І він з якоюсь недовірливою любов'ю торкнувся старого пошарпаного верху «плімута».

– Це найкраща машина, яка тіко в мене була. Купив її у вересні п'ятдесят сьомого. То був рік випуску нової моделі, у вересні. Усе тоте літо нам показували картинки з накритими автами, під брезентом, поки ти вже аж здихав, так хтів видіти, що там, під сподом. Не те що тепер, – з його слів скрапувало презирство до теперішнього часу, що зіпсувся, поки він до нього дожив. – Новісінька вона була. Пахтіла новісінькою машиною, а то чи не найприємніший запах у світі.

Він трохи подумав.

– Ну, крім бабської поцьки хіба.

Я подивився на Арні, люто прикушуючи щоки зсередини, щоб з усього цього не розреготатися. Той відповів мені приголомшеним поглядом. Старий, здавалося, більше не помічав жодного з нас; він перенісся кудись на свою власну планету.

– Я тридцять чотири роки носив хакі, – не знімаючи руки з даху машини, повідомив нам Лебей. – У шістнадцять пішов, у тисяча дев'ятсот двадцять третьому. Я жер пиліоку в Техасі й крабів бачив, таких здоровецьких, як оті ваші омари, у курв'ятниках Ногалеса. Я бачив, як у мужиків з вух кишки лізли в Другу світову. У Франції то бачив. Їхні кишки вилазили їм з вух. Синку, ти в це віриш?

– Так, сер, – кивнув Арні. Здається, жодного слова з того, що сказав Лебей, він не чув. Тільки переминався з ноги на ногу, наче йому припекло в туалет. – Але повертаючись до машини...

– В університет ходиш? – зненацька гаркнув Лебей. – У Горліксі?

– Ні, сер, я ще в школі вчусь, у Лібертівіллській.

– Добре, – зловісно схвалив Лебей. – Тримайся подалі від коледжів. Там повно нігеролюбів, які хочуть віддати Панамський канал. «Мозкові центри» – так їх прозивають. «Гівнярські центри», – кажу я.

Поглядом, сповненим любові, він окинув машину, що стояла на своїй спущеній шині; фарба м'яко поблискувала іржею під сонцем пізньої днини.

– Спину підвередив у п'ятдесят сьомому, – повідомив він. – Армія вже сходила на пси. Я вчасно вибрався. Вернувся в Лібертівілл. Пішов на залізопрокатний. Підзаробив грошенят. Потім пішов до Нормана Кобба, який «плімути» продавав... там, на тому місці, зара' боулінг на Мейн-стрит... і замовив цю-во тачку. Я сказав: щоб вона мені була червоно-білою, модель наступного року. Червоною, як пожежна машина всередині. Так воно й вийшло. Коли я її забирав, на лічильнику було шість миль. Отак-от.

І він сплюнув.

Через плече Арні я глянув на лічильник пробігу. Скло на ньому було тьмяним, але масштаб руйнувань я таки прочитати зміг: 97 432. І шість десятих. Ісус би заплакав.

– Якщо ви цю машину так любите, навіщо продаєте? – спитав я.

Лебей повернувся до мене, і в його каламутних очах майнуло щось лячне.

– Що, синку, розумника із себе корчиш?

Я не відповів, але й очей не опустив.

Через дві хвилини, протягом яких тривала наша дуель поглядів (Арні на неї ані найменшої уваги не звернув – він повільно і з любов'ю водив рукою по задньому плавцю), він сказав:

– Не можу більше водити. Спина болить нелюдськи. Та й очі почали здавати.

І раптом до мене дійшло. В усякому разі, так я подумав. Якщо він правильні дати нам назвав, то йому вже сімдесят один. А починаючи з сімдесяти років у цьому штаті вас примушують щороку проходити перевірку зору й тільки після цього поновлюють права. Лебей або провалив перевірку зору, або боявся, що провалить. Так чи інакше, усе зводилося до одного. Аби не миритися з тією ганьбою, він виставив «плімут» на продаж. І після цього машина швидко зістаріла.

– Скільки ви за неї хочете? – знову спитав Арні.

О, він дочекатися не міг, коли ж його нарешті заріжуть.

Лебей підняв погляд у небо, неначе роздумував, чи скоро задощить. А коли знову подивився на Арні, то обдарував його широчезною приязною посмішкою до вух, яка аж занадто нагадувала мені ту, попередню, від самовдоволеного гівнюка.

– Та я оце просив три сотні, – відказав він. – Але ти мені до душі припав, хороший хлопчина. Як для тебе, то двісті пійсят.

– *Господи Ісусе*, – тільки й промовив я.

Але він добре розумів, хто його жертва, і достеменно знав, як забити між нами клин. Як казав мій дідуньо, цей не вчора з вантажівки з сіном навернувся.

– Добро, – грубо відрізав Лебей. – Не хоч – як хоч. У мене там серіал о пів на п'яту скоро починається. «На порозі ночі». Стараюся не пропускати. Почесали язиками, хлоп'ята, і харе. Бувайте здорові.

Арні зиркнув на мене з таким болем і злістю, що я мимоволі відступив на крок назад. А він наздогнав старого й узяв його за лікоть. Вони стали розмовляти. Усього я не чув, але бачив більш ніж достатньо. Старий комизився через уражену гордість. Арні щиро й від душі перепрошував. Старий лише сподівався, що Арні розуміє – він не може дивитися на те, як ображають машинку, що була йому вірною й безпечною супутницею аж до золотого віку. Арні погодився. Мало-помалу старий дозволив, щоб його привели назад. І знову я відчув, що в ньому таїться щось свідомо лихе й страшне... ніби листопадовий вітер, якби він був живою істотою і міг думати. Описати це якось влучніше я не зможу.

– Хай-но тільки він ще хоч слово бевкне, я умиваю руки, – пригрозив Лебей, тицьнувши в мене зашкарублим мозолястим великим пальцем.

– Не бевкне, не бевкне, – похапцем запевнив Арні. – Триста, ви сказали?

– Та, по-моєму, це я і...

– Початкова ціна була двісті п'ятдесят, – голосно заявив я.

В очах Арні спалахнув переляк – він боявся, що старий знову розвернеться й піде, однак Лебей більше ризикувати не збирався. Тепер, коли практично витяг рибку зі ставка.

– То й хай буде двісті пійсят, – погодився Лебей, але знову зиркнув у мій бік, і я побачив, що ми з ним порозумілися – йому не подобався я, а мені не подобався він.

На мій превеликий подив і жах, Арні витяг гаманця й заходився шукати в ньому купюри. Між нами трьома повисла мовчанка. Лебей спостерігав. Я відвів погляд і дивився на мале хлопчисько, яке намагалося вбитися на своєму блювотно-зеленого кольору скейтборді.

Десь гавкав собака. Повз нас, хихочучи, пройшли дві дівчини, на вигляд восьми- чи дев'ятикласниці; вони притискали до набубнявілих грудей бібліотечні книжки. У мене лишалася тільки одна надія безболісно витягти Арні з цієї халепи – той день був передзарплатним. Якби минуло трохи часу, хоча б двадцять чотири години, ця дика лихоманка могла зникнути без сліду. А так Арні почав нагадувати мені містера Жабса з Жабс-холу.⁷

Коли я знову перевів на них погляд, Арні й Лебей дивилися на дві п'ятірки й шість одиничок – усе, що, очевидно, було в нього в гаманці.

– Може, чек? – запропонував Арні.

У відповідь Лебей тільки іронічно посміхнувся й нічого не сказав.

– Цей чек приймуть, – запротестував Арні.

І він правду казав. Ми все літо гнули спину в бригаді братів Карсонів на ділянці траси 376, тої, про яку аборигени околиць Пітсбурга впевнено говорили, що її ніколи не добудують. Інколи Арні нагадував, що «ДТ-Пен»⁸ оголосив тендер на дорожні роботи на трасі 376 невдовзі після закінчення Другої світової. Але жалітися жодному з нас не випало; того літа багато дітей або гарували за рабські копійки, або не працювали взагалі. Ми заробляли пристойно і навіть брали трохи понаднормових. Бред Джеффріз, наш бригадир, дуже сильно сумнівався попервах, чи брати в бригаду такого чахлика, як Арні, але врешті погодився, що йому потрібен сигнальник; дівчина, яку він планував найняти, залетіла й утекла, щоб вийти заміж. Так Арні в червні почав сигналізувати, але мало-помалу втягнувся й став до важчої роботи – виїжджаючи в основному на своїй хоробрості й рішучості. То була перша його справжня робота в житті, і він не хотів її просрати. Бред був помірно вражений, а літнє сонце навіть трохи підсушило вулканічні прищі Арні. Мабуть, ультрафіолет справив свій вплив.

– Синку, та я не сумніваюся, що приймуть, – сказав Лебей, – але хочу отримати на руки готівку. Ти ж розумієш.

Не знаю, чи розумів це Арні – зате розумів я. Зупинити виплату за місцевим чеком було б дуже просто, якби це іржаве відро з болтами дорогою додому відкинуло стрижень чи викашляло поршень.

– Ви можете зателефонувати в банк, – з відчаєм у голосі промовив Арні.

– Не, – сказав Лебей і почухав себе під пахвою над замурзаним корсетом. – Пів на шосту вже скоро. Банк зачинився.

– Тоді даю завдаток, – Арні простягнув йому шістнадцять доларів. Вигляд у нього був геть знавсілий. Може, вам і важко повірити в те, що хлопчина, який майже досягнув віку, коли дозволяється голосувати, міг за чверть години так себе накрутити через якийсь старий драндулет. Мені й самому в це насилу вірилося. От тільки Роланд Д. Лебей, здавалося, нітрохи не був здивований, і я тоді вирішив, що він просто всякого на своєму віку набачився. І тільки згодом я переконався, що його дивна впевненість могла мати під собою геть інші причини. Так чи інакше, а молоко людської доброти, якщо воно колись і бігло його венами, давно вже перевелося на кисляк.⁹

– Мені треба мати як мінімум десять відсотків од суми, – заявив Лебей. Рибка вже тріпотіла над водою і от-от мала втрапити в сітку. – Як дасте десять відсотків, то я її ще якусь добу для вас потримаю.

– Деннісе, – попросив Арні. – Можеш позичити дев'ять баксів до завтра?

У моєму власному гаманці лежало дванадцять, і податися з ними мені особливо не було куди. Коли день у день розсипаєш пісок, розрівнюєш його й копаєш траншеї для підземних водостоків, це творить дива в підготовці до футбольних тренувань, але розваг у мене взагалі

⁷ Натяк на дитячу книжку англійського письменника Кеннета Грема «Вітер у вербах» та одного з її персонажів.

⁸ Департамент транспорту штату Пенсильванія.

⁹ Алюзія на п'єсу В. Шекспіра «Макбет».

ніяких не було. Останнім часом я навіть не пробивав браму тілесної фортеці моєї подружки з групи підтримки так, як вона звикла. Я був багатий, але самотній.

– А підійди сюди, подивимося, – сказав я.

Лебей спохмурнів. Але він розумів, що хоч-не-хоч, а все залежить від того, докладу я свої гроші чи ні. Його пухнате сиве солося розвівалося на вітерці. Руку він усе ще ревниво тримав на даху «плімута».

Ми з Арні підійшли до моєї тачки, «дастера» 1975 року, який я припаркував біля бордюру. Я обійняв Арні за плечі. І чомусь згадав, як ми вдвох сиділи в його кімнаті одного дощового осіннього дня, коли нам було по шість років, не більше. На старезному чорно-білому телику блимали мультики, а ми розмальовували картинки старими олівцями з пом'ятої бляшанки з-під кави. Той спогад навіяв на мене смуток і водночас трохи налякав. Знаєте, бувають у мене дні, коли здається, що шість років – це оптимальний вік, і саме тому в реальному часі він триває приблизно 7,2 секунди, не більше.

– Деннісе, у тебе є гроші? Я завтра вдень тобі поверну.

– Ага, є, – відповів я. – Але, заради Бога, Арні, подумай, що ти робиш. Те старе пердло повністю втратило працездатність. Йому не потрібні ці бабки, а ти – не добродійна установа.

– Я не доганяю. Про що ти говориш?

– Він тебе намахує. Просто так, щоб порозважатися. Та якби він відтарабанив ту тачку до Дарнелла, йому б і п'ятдесяти баксів за неї не дали. Це шматок гівна.

– Ні. Ні, це неправда, – якби не поганюча шкіра, мій друг Арні мав би абсолютно пересічний вигляд. Але Бог дарує кожній людині принаймні одну гарну рису, так я собі думаю. В Арні то були очі. За скельцями окулярів, які звичайно їх затемнювали, ті очі були прегарного сірого відтінку, дуже розумні, кольору хмар у несонячну осінню днину. Під їхнім пронизливим і намацувальним поглядом, коли він по-справжньому чимось цікавився, могло стати й незатишно. Але зараз у них застиг віддалений і замріяний вираз. – Зовсім це не шматок гівна.

Отоді я й запідозрив, що насправді в цьому криється щось більше, ніж просто раптове бажання Арні купити машину. Раніше він ніколи не виявляв цікавості до того, щоб стати власником авто; його цілком задовольняло їздити зі мною й давати на бензин чи педалити на своєму тришвидкісному. Та й для того, щоб на танці їздити, машина йому не була потрібна; наскільки мені відомо, в Арні ще ніколи в житті не було жодного побачення. То було щось інше. Любов чи щось до неї дуже подібне.

– Арні, примусь його хоча б завести її, – сказав я. – І підніми капот. Там під сподом калюжа натекла. Я думаю, десь може бути тріщина. Я правда вважаю...

– Дев'ять баксів позичити можеш? – він невідривно дивився мені в очі. І я здався. Витяг гаманець і дав йому дев'ять доларів.

– Дякую, Деннісе.

– Сам на себе тоді нарікатимеш.

Він не звернув уваги. Просто доклав мої дев'ять до своїх шістнадцяти й пішов туди, де біля машини стояв Лебей. Він простягнув гроші, і Лебей ретельно їх перерахував, слинячи великого пальця.

– Бронь лише на двадцять чотири години, ти ж розумієш, – сказав він.

– Так, сер, цього вистачить, – відповів Арні.

– Зара' піду в хату й випишу тобі розписку. Як ти сказав, тебе звуть, солдате?

Арні злегка всміхнувся.

– Каннінгем. Арнольд Каннінгем.

Щось нерозбірливо буркнувши, Лебей рушив через свій недоглянутий газон до дверей чорного ходу. Зовнішні двері в нього були химерно-комбіновані, з алюмінію, з літерою посередині, перевитою стрічкою, – великою «Л».

Двері за ним грюкнули.

– Арні, він такий дивний. Він реально найобує т...

Але Арні вже не було поряд. Він сидів за кермом машини. З тим самим прищуцуватим виразом на обличчі.

Я підійшов спереду й пошукав, де відчиняється капот. Потягнув за трос, і з іржавим вереском капот піднявся, нагадавши мені записані на платівку звукові ефекти дому з привидами. З нього посипалися пластівці металу. Акумулятор був старезний «Оллстейт», а контакти так заросли зеленою корозією, що годі було розібрати, де плюс, а де – мінус. Я потягнув за повітряний фільтр і безрадісно втупився в чотирикамерний карбюратор, чорнющий, неначе вугільна шахта.

Я опустил капот і подався туди, де сидів Арні, водячи рукою по краю приладової панелі над спідометром, відкаліброваним на безмежно абсурдні 120 миль на годину. Хоч якісь машини так швидко їздять?

– Арні, по-моєму, блок двигуна тріснутий. Я правда так думаю. Ця тачка – брухт. Повний брухт. Якщо тобі треба колеса, за двісті п'ятдесят підшукаємо щось набагато краще. Серйозно. *Набагато* краще.

– Їй двадцять років, – відказав Арні. – Ти розумієш, що машина, коли їй двадцять років, автоматично стає предметом антикваріату.

– Ага, – кивнув я. – На звалищі за Дарнеллом повно такого автоматичного антикваріату. Вкурюєш, про що я?

– Деннісе...

Грюкнули двері. Повертався Лебей. Але то було й на краще: подальші обговорення не мали б сенсу; я, може, і не найрозважливіша людина у світі, але коли сигнали досить сильні, я їх вловлюю. Арні вирішив, що йому кров з носа потрібна ця тачка, і я не збирався його відмовляти. Та думаю, що й ніхто на світі не зміг би його відмовити.

Лебей широким, розмашистим жестом простягнув йому розписку. На простому аркуші паперу з нотатника старечим павучим і злегка тремким почерком було нашкрябано: «Отримано від Арнольда Каннінгема \$ 25,00 як завдаток на 24 години за “плімут” 1958 року, Крістіна». А нижче він підписався своїм іменем та прізвищем.

– Крістіна – це що? – спитав я, бо подумав, що не так щось прочитав чи він неправильно записав.

Його губи стислись, а плечі припіднялися так, неначе він чекав, що його зараз висміють... або кидав мені виклик: ану ж, мовляв, глузуй.

– Крістіна, – сказав Лебей, – це так я її весь час називав.

– Крістіна, – повторив Арні. – Мені подобається. Деннісе, а тобі?

Тепер йому закортіло тій клятій потворі дати ім'я. Усе це починало діставати трохи більше, ніж повністю.

– Що скажеш, Деннісе, симпатично?

– Ні, – сказав я. – Якщо вже так необхідно її охрестити, Арні, то чому б тобі не назвати її Халепою?

Він ображено зиркнув на мене, але мене вже не гребло. Я розвернувся й пішов до своєї машини, щоб чекати його там, – шкодуючи тимчасом, що не поїхав додому іншим шляхом.

2 / Перша сварка

*Твої друзі – шпана бродяча,
Кататися не підеш, значить!
(Рот на замок!)
Не огризайся, пущьвірінок!¹⁰*

The Coasters

Я відвіз Арні до нього додому й зайшов разом з ним з'їсти шматок пирога й випити склянку молока перед тим, як поїду до себе. І вже зовсім скоро я про це своє рішення пожалкував.

Арні жив на Лорел-стрит, у тихому приватному секторі на західному боці Лібертівілля. Узагалі більша частина Лібертівілля була такою. Житло там не елітне, як у сусідньому передмісті Фокс-Чепел (де більшість будинків – такі маєтки, як щотижня показують у серіалі «Коломбо»), але й не Монровілл, з його кілометрами торговельних центрів, складів, де продають за зниженою ціною автомобільні покривки, та брудних книжкових супермаркетів. Ніяких підприємств важкої промисловості там нема – це такий собі спальний район для університету, що неподалік. Не елітний, але, у кожному разі, мозковитий.

Усю дорогу додому Арні сидів притихлий і замислений; я намагався витягти його з задуми, але витягатися він не хотів, тому я спитав, що він збирається робити з тією тачкою.

– Поремонтувати, – неуважно відказав він і знову поринув у мовчанку.

Ну, хто ж, як не він – у його спроможності я не сумнівався. З інструментами він був на «ти», умів слухати, умів знаходити неполадки. Руки в нього були чутливі й спритні з машинерією; незграбними й нервовими вони ставали тільки тоді, коли він опинявся в компанії інших людей, особливо дівчат, – хрюкали кісточками, ховалися в кишені, або, що найгірше, самі лізли до обличчя й роздирали вкритий засохлою кіркою ландшафт його щік, підборіддя й лоба, привертаючи до них увагу.

Машину він полагодити міг, але гроші, зароблені того літа, призначалися для оплати навчання в коледжі. Дотепер у нього ще не було автомобіля, і мені здається, він навіть не здогадувався, як зловісно *старі* тачки вміють смоктати гроші. Вони висмоктують їх так само, як вампіри – кров. За роботу механікам він міг не платити, виконуючи ремонт самостійно, але вартість самих лише запчастин наполовину зажене його в могилу, коли до кінця ремонту буде ой як далеко.

Щось із цього я озвучив і йому, але він пустив мої слова повз вуха. Його очі все ще зберігали той відсторонений, замріяний вираз. Здогадатися, про що він думає, я не міг.

Майкл і Реджина Каннінгеми були вдома. Вона складала один зі своїх нескінченних дурнувятих пазлів (цього разу він мав зображати шість тисяч різних шестерень і зірочок на простому білому тлі; у мене б від такого вже через п'ятнадцять хвилин скальп поїхав), а він слухав магнітофон у вітальні.

Шкодувати про те, що зайшов на пиріг з молоком, я почав уже зовсім скоро. Арні розповів їм про свій вчинок, показав розписку, і вони обоє мигцем підскочили до стелі.

Ви повинні зрозуміти, що Майкл і Реджина до мозку кісток були університетськими людьми. Вони захоплювалися доброчинством, а для них чинити добро означало чинити протести. На початку 60-х вони протестували на користь інтеграції, потім плавно перейшли до В'єтнаму, а коли ця тема вичахла, перекинулися на Ніксона, питання расової рівноваги в

¹⁰ Just tell your hoodlum friends outside, / You ain't got time to take a ride! / (yakety-yak!) / Don't talk back! (англ.)

школах (вони могли тобі цитувати цілі розділи справи Алана Баккі,¹¹ поки не заснеш), брутальність поліції та батьків. Були ще балачки – суцільні балачки. Язиками вони чесали майже так само самовіддано, як і протестували. Вони з півоберта були готові брати участь у нічних студентських посиденьках на тему космічної програми, чи в дискусії на тему «Поправки про рівність прав», чи в семінарі про можливі альтернативи викопному паливу. Вони відпрацювали своє на бозна-скільких «гарячих лініях» – присвячених окремо згвалтуванню, наркотикам, дітям-утікачам, щоб вони могли поговорити з другом, а також на старій-добрій ЛІНІЇ ДОВІРИ, куди люди, які думають, чи не накласти їм на себе руки, можуть подзвонити й почути співчутливий голос, що їм скаже: «Не роби цього, друже, у тебе є соціальне зобов'язання перед космічним кораблем “Земля”»¹². Двадцять-тридцять років викладання в університеті – і ти ладен ворухити щелепами, як ті собаки Павлова готові були заслинитися, коли дзеленчав дзвіночок. І, мабуть, з часом тобі навіть починає це подобатись.

Сорокап'ятирічна Реджина (вони наполягли, щоб я називав їх на імена) була вродливою, але її врода видавалася трохи холодною, напіваристократичною – тобто вона примудрялася виглядати аристократично навіть у джинсах, а носила вона їх майже постійно. Її спеціальністю була англійська мова й література, але, звичайно, коли викладаєш на університетському рівні, цього замало; це те саме, що на запитання – звідки ти родом, відповісти: «з Америки». Вона вигостила й відкалібрувала свою сферу професійних зацікавлень, як картинку на екрані радара. Спеціалізувалася на давніх англійських поетах і писала дисертацію про Роберта Герріка.¹³

Майкл розважався історією. Вираз обличчя в нього був такий само жалобний і меланхолійний, як і та музика, яку він слухав на своєму магнітофоні, хоча жалобність і меланхолійність в принципі не були йому властиві. Часом він нагадував мені ті слова, які буцімто сказав Рінго Стар, коли «Бітлз» уперше приїхали в Америку і якийсь репортер на прес-конференції спитав у нього, чи він правда такий сумний, яким здається. «Та ні, – відповів Рінго, – то в мене лице таке». От і Майкл таким був. А ще його тонке обличчя з окулярами в товстій оправі надавало йому вигляду карикатурного професора в недружньому політичному шаржі. На голові в нього були залисини, а на підборідді росла пухнаста козяча борідка.

– Привіт, Арні, – сказала Реджина, коли ми зайшли. – Вітаю, Деннісе. – І то були, мабуть, останні добрі слова, які ми почули від неї того дня.

Ми привіталися й дістали по шматку пирога з молоком. Посідали в куточку, де стояв сніданковий стіл. У духовці пеклася вечеря, і хоч прикро таке казати, але запах по кухні розливався не надто апетитний. Реджина і Майкл уже давно загравали з вегетаріанством, і того дня пахло так, наче жінка запхнула в духовку старий добрий кіш із морськими водоростями чи ще щось гірше. Я сподівався, що на вечерю мене не запросять.

Магнітофонна музика стихла, і на кухню вийшов Майкл. У шортах з відрізаних синіх джинсів, а на обличчі застиг такий вираз, наче в нього щойно помер найкращий друг.

– Хлопці, ви пізно, – прокоментував він. – Щось поламалося? – Він відчинив дверцята холодильника й заходився в ньому порпатися. Мабуть, запах коша і його не надто надихав.

– Я купив машину, – сказав Арні, відрізаючи собі ще шмат пирога.

– Ти що зробив? – вигукнула його мати з іншої кімнати. Вона підвелася занадто швидко, і її стегна гупнули об край столика для карт, на якому вона складала свої пазли. Слідом за гупанням почувся швидкий шурхіт від падіння фрагментів пазла на підлогу. Отоді я й почав шкодувати, що не поїхав одразу додому.

¹¹ Рішення Верховного суду США у справі «Рада правління Університету Каліфорнії проти Баккі» (1978) було історичним, оскільки підтримувало політику так званої позитивної дискримінації, тобто надання привілеїв при вступі в коледж на підставі расової приналежності.

¹² Назва культового атракціону в Діснейленді.

¹³ Роберт Геррік (1591–1674) – поет і клірик XVII століття. Найвідомішою є його збірка «Гесперида».

Майкл Каннінгем виткнув носа з холодильника, щоб витріщитися на сина. В одній руці він тримав зелене яблуко, а в іншій – пачку простого йогурту.

– Ти жартуєш, – сказав він, і з якоїсь абсурдної причини я вперше за весь час помітив, що в його борідці, яку він носив року десь так із 1970-го, уже пробивається чимало сивини. – Арні, ти жартуєш, так? Скажи, що пожартував.

Зайшла Реджина – висока, напів-аристократична і дуже, блін, сердита. Вона уважно подивилася в обличчя Арні й одразу *зрозуміла*, що він не жартує.

– Ти не можеш купити машину, – сказала вона. – Про що ти говориш узагалі? Тобі лише сімнадцять років.

Арні повільно перевів погляд зі свого батька біля холодильника на свою матір у дверях, що вели у вітальню. На його обличчі з'явився впертий, жорсткий вираз, якого я там раніше не бачив, якщо пам'ять не підводить. Якби він частіше так у школі дивився, то пацани з мехмайстерні, може, не так охоче б його зачіпали.

– Узагалі ви помиляєтесь, – відказав він. – Я можу її купити без найменших проблем. Фінансово я її не потягну, але купити за готівку проблеми не становить. Авжеж, *зареєструвати* машину в сімнадцять – це вже питання іншого порядку. Для цього мені потрібен ваш дозвіл.

Вони дивилися на нього з подивом, легкою тривогою і – я це побачив і відчув, як шлунок кудись опускається – з невпинним наростанням гніву. Попри все своє ліберальне мислення й відданість робітникам ферм, і побитим дружинам, і матерям-одиначкам, і всьому такому іншому, вони тримали Арні під ковпаком. І Арні дозволяв себе там тримати.

– Тобі ніхто не дозволяв так розмовляти з матір'ю, – сказав Майкл. Він поставив йогурт назад у холодильник, яблуко залишив у руці й повільно зачинив дверцята. – Ти занадто молодий, щоб мати машину.

– У Денніса вона є, – не задумуючись бовкнув Арні.

– Отакої! Ого! Ви подивіться, як пізно вже! – вигукнув я. – Мені додому пора! Зараз уже й поїду! Я...

– Рішення батьків Денніса і твоїх батьків – це абсолютно різні речі, – викарбувала Реджина Каннінгем. Я ще ніколи не чув, щоб її голос звучав так холодно. Ніколи. – Ти не мав права так вчиняти, не порадившись попередньо зі своїм батьком і мною...

– *Радитися* з вами! – зненацька прогорлав Арні. І розлив своє молоко. На шиї в нього рельєфно проступили товсті вени.

Реджина сахнулася й від несподіванки впустила щелепу додолу. Тієї миті я міг закластися на що завгодно, що її гидке качення ще ніколи в житті не підвищувало на неї голосу. У Майкла вигляд був не менш приголомшений. Вони щойно скуштували того, що я вже відчув раніше, – з неояснених причин Арні нарешті натрапив на річ, якою справді хотів володіти. Тож тепер не дай Боже комусь стати йому на заваді.

– *Радитися* з вами! Та я все життя й кроку ступити не міг, щоб з вами не порадитися! Для всього скликалися наради, і коли то було щось таке, що мені не треба було робити, проти мого голосу було два ваші! Але тепер ніякої наради не буде. Я купив машину, і... і *все!*

– Помиляєшся, це аж ніяк не все, – Реджинині губи витягнулися в одну суцільну лінію, і на диво (а може, й зовсім ні) вона перестала здаватися лише наполовину аристократкою; тепер у неї, попри джинси й усе таке інше, був вигляд королеви Англії чи ще якої країни. А Майкл тимчасово випав з процесу. У нього вигляд був точнісінько такий самий спантеличений і нещасний, як і мої внутрішні відчуття, і зненацька мені на хвилю стало цього чоловіка до болю шкода. Він не міг від усього цього відкараскатись, утікши додому вечеряти. Бо він уже був удома. Тут точилася в чистому вигляді боротьба за владу між старою гвардією та молодістю, і вирішитися все мало таким чином, як майже завжди вирішуються такі ситуації, – показовим ритуальним убивством, щедро приправленим гіркотою та уїдливістю. Реджина

вочевидь була до цього готова, незважаючи на Майклову неготовність. Але я не хотів бути до цього причетним. Тому встав і попрямував до дверей.

– І ти йому дозволив? – Реджина так зверхньо глянула на мене, наче ми ніколи разом не сміялися, не пекли пироги і не їздили на природу ночувати в наметах. – Деннісе, ти мене дивуєш.

Це зачепило мене за живе. У принципі, матуся Арні завжди мені подобалась, але я ніколи не довіряв їй повністю, в усякому разі, після одного випадку, коли мені було вісім років чи десь так.

Ми з Арні поїхали на великах у центр, на суботній кіносеанс по обіді. Дорогою назад Арні впав з велосипеда, коли викрутив кермо, щоб не наїхати на собаку, і розгатив собі ногу. Я відвіз його додому. А Реджина повезла Арні в приймальне відділення лікарні, де йому наклали з півдюжини швів. А потім, незрозуміло чому, після того, як усе скінчилося і стало ясно, що Арні в повному ажурі, вона обернулася до мене й роззявила рота. Пістонів мені вставила, як сержант – взводу. А коли замовкла, то мене всього трясло й на очі наверталися сльози – а чого б і ні, мені було всього вісім рочків і я побачив багато крові. Я вже не згадаю, що Реджина там мені горланила, але загальне враження від того всього лишилося тривожне. Наскільки пам'ятаю, почала вона з того, що звинуватила мене, що я за ним не дивився, ніби Арні був набагато молодшим, а не практично мого віку, і закінчила тим, що заявила (чи так мені здалося): «На його місці мав бути ти».

І зараз усе мало от-от повторитися знову – *Деннісе, ти не дивився за ним як слід*, – і в мені почав закипати гнів. Мабуть, лише на якусь частку від мого сторожкого ставлення до Реджини, і якщо вже бути до кінця чесним, то частка та була зовсім незначна. Коли ти малий (а врешті, що таке сімнадцять років, як не крайня межа буття малим?), ти схильний бути на боці інших малих. Чіткий і непомильний інстинкт тобі підказує, що коли ти не завалиш бульдозером кілька огорож і не переїдеш ним же кілька воріт, то твої предки (із щонайкращих намірів) з радістю залишать тебе в загоні для малих навіки.

Я розлютився, проте з усіх сил себе стримував.

– Я нічого йому не *дозволяв*, – відказав я. – Він захотів, він купив. – Раніше я міг би сказати, що нічого там такого нема, він лише завдаток дав, але тепер з принципу не збирався цього робити. Я затявся. – І, до речі, я старався його відрадити.

– Сумніваюся, що дуже старався, – відрубала Реджина. З таким самим успіхом вона могла підійти до мене й просичати: «Не компостуй мені мізки, Деннісе, я знаю, що ти його спільник». На її вилицях палахкотів рум'янець, а з очей летіли іскри. Вона намагалася зробити так, щоб я знову відчув себе восьмирічним хлоп'ям, і досить-таки непогано в неї це виходило. Але я дав їй бій.

– Знаєте, якби ви дослухали до кінця, то зрозуміли б, що нема тут чого на стіну дертися. Він купив її за двісті п'ятдесят доларів, і...

– Двісті п'ятдесят доларів! – перебив Майкл. – Яку машину можна купити за двісті п'ятдесят доларів? – Його випадіння в осад (якщо то було воно, а не просто шок від того, що його синочок-тишко раптом подав голос і запротестував) скінчилося. До його свідомості пробилася ціна машини. І він подивився на сина з неприкритим презирством, від якого мене трохи занудило. Я сподіваюся, що колись у мене будуть свої діти, і якщо будуть, то дуже хочеться вірити, що такого виразу обличчя в моєму репертуарі не буде.

Подумки я все повторював собі, що треба зберігати спокій, це не моє діло й не моя сварка, нема чого тут на стіну дертися... але пиріг, який я з'їв, стояв у мене посеред шлунка великим липким клубком, а шкіра пашіла жаром. Змалечку Каннінгеми були моєю другою сім'єю, і всі болючі тілесні симптоми сімейної сварки я зараз відчував нутром.

– Коли ремонтуєш стару машину, можна багато про них дізнатися, – сказав я. І раптом самому здалося, ніби я – прибацана пародія на Лебея. – Над нею треба буде добряче потру-

дитися, перш ніж її допустять до громадських доріг. – («Якщо взагалі допустять», – подумав я.) – Дивіться на це, як... як на хобі...

– Я дивлюся на це, як на божевілья, – сказала Реджина.

І тут мені захотілося просто забратися звідти. Мабуть, якби емоційні вібрації в кімнаті не були такими важкими, я б роздивився в цьому всьому щось кумедне. Незрозуміло як, але я опинився в становищі захисника машини Арні, тоді як від початку вважав ту потвору незугарною.

– Як скажете, – пробурмотів я. – Тільки мене в це не вплутуйте. Я їду додому.

– Добре, – відрубала Реджина.

– Ну все, – безбарвним голосом промовив Арні. І встав. – Я валю звідси нахрін.

Реджина охнула, а Майкл закліпав, наче йому ляпаса дали.

– *Що* ти сказав? – вичавила з себе Реджина. – *Що* ти...

– Я не розумію, що вас так стурбувало, – сказав їм Арні зловісним добре контрольованим голосом, – але я не збираюся сидіти тут і вислуховувати вашу маячню. Ви хотіли, щоб я записався на курси підготовки до коледжу. Я записався, – він перевів погляд на матір. – Ви хотіли, щоб я ходив на шаховий гурток, а не грав у шкільній групі – окей, я туди ходжу. Я сімнадцять років зумів прожити так, щоб не осоромити вас перед вашим бридж-клубом і не сісти в тюрму.

Широко розкритими очима вони витріщалися на нього так, ніби на кухонній стіні раптово виростили губи й вона заговорила.

Арні дивився на них, і його очі були дивними, і білими, і небезпечними.

– Я вам кажу – цю річ я матиму. Цю одну-єдину річ.

– Арні, страхування... – почав Майкл.

– Перестань! – заверещала Реджина. Вона не хотіла починати розмову про окремі проблеми, бо то був перший крок дорогою до можливого порозуміння; вона просто хотіла розчавити повстання каблуком, швидко, цілком і повністю. Бувають моменти, коли дорослі викликають у тебе страшну огиду, але їм ніколи цього не зрозуміти; я в це вірю, знаєте. Один з таких моментів я пережив тоді, і це лише погіршило моє самопочуття. Коли Реджина кричала на чоловіка, я побачив її вульгарною й переляканою, але я її любив, тому не хотів такою бачити, ніколи й нізащо.

Та все ж я залишився стояти у дверях: бажаючи втекти, але водночас відчуваючи нездорове зацікавлення тим, що відбувалося – першою повномасштабною сваркою в сім'ї Каннінгемів, яку я бачив на власні очі, а може, і взагалі за все життя першою. І насправді то було щось із чимось – як мінімум десять балів за шкалою Ріхтера.

– Деннісе, тобі краще піти, ми самі розберемося, – похмуро сказала Реджина.

– Так, – погодився я. – Але невже ви не розумієте, що робите з мухи слона? Ця машина... Реджино... Майкле... якби ви її бачили... та вона з нуля до тридцятки розганяється хвилин за двадцять, якщо взагалі заведеться...

– Деннісе! *Іди!*

І я пішов.

Уже коли я сідав у свій «дастер», у дверях заднього ходу показався Арні, явно заміряючись виконати погрозу покинути дім. Батьки вийшли слідом, тепер не лише роздраконені, а й стурбовані. Я трохи розумів, як вони почуваються. Це все сталося так раптово, наче серед ясного блакитного неба вибухнув циклон.

Я завів двигун і задом виїхав на тиху вулицю. Багато ж усього сталося, відколи ми розписалися про закінчення робочого дня о четвертій – дві години тому. Тоді я був такий голодний, що міг би з'їсти що завгодно (за абсолютним винятком коша з морськими водоростями). Але тепер у шлунку було таке збурення, що я боявся виблювати, якби щось проковтнув.

Коли я від'їжджав, вони втрьох стояли на під'їзній доріжці перед своїм гаражем на дві машини (всередині комфортно вместилися Майклів «порше» та Реджинин універсал «вольво» – «У них-то машини є, – трохи злостиво подумав я, – яке їм діло») і сварилися далі.

«Ну от і все, – подумав я, відчуваючи тепер не лише порушення душевної рівноваги, а й смуток. – Вони його загноблять, і Лебей забере собі його двадцять п'ять доларів, і той “плімут” п'ятдесят восьмого року простоїть там ще тисячу років чи більше». Вони вже не раз таке з ним провертали, бо Арні був невдахою. Навіть його батьки це знали. Розумний, сором'язливий і невпевнений, але якщо зазирнути глибше, то веселий, вдумливий і... милий, напевно, ось це слово, яке я намагався підібрати.

Милий, але лузер.

Його предки знали це так само добре, як фанати «Вайт Соксів» з робітничих курсів, які кричали на нього в коридорах і лізли великими пальцями в окуляри.

Вони знають, що він лузер, і вони його загноблять.

Так я думав. Але цього разу помилився.

3 / Наступного ранку

*Сказав мій тато: «Сину,
Литиму гірку до рота,
Як ще раз сядеш за кермо того
“лінкольн-хот-рода”».¹⁴*

Чарлі Раян

Я завернув до будинку Арні наступного ранку о пів на сьому і просто припаркувався біля бордюру, не палаючи бажанням заходити всередину, хай навіть його мати й батько ще сплять, – напередодні увечері на тій кухні літало забагато поганих вібрацій, щоб я міг там перед роботою спокійно з’їсти звичний пончик і випити чашку кави.

Арні не виходив майже п’ять хвилин, я вже почав подумувати, чи він, бува, не здійснив свою погрозу виїхати. Та потім двері заднього ходу відчинилися, і він вийшов на під’їзну доріжку, біля ноги теліпався лоточок з обідом.

Заліз у машину, хряснув дверцятами й сказав:

– Кермуйте, Дживс.

Один зі стандартних дотепів Арні, коли він перебував у доброму гуморі.

Я рушив, подивився на нього обережно, хотів уже щось сказати, та потім вирішив, краще зачекаю, коли він почне... якщо йому взагалі є що сказати.

Тривалий час здавалося, що сказати йому нема чого. Майже всю дорогу до роботи ми їхали без жодних розмов, лише в супроводі рок- і соул-хітів на місцевому радіо WMDY. Арні розсіяно відбивав на коліні ритм.

І врешті він сказав:

– Слухай, мені шкода, що тобі довелося вчора це все побачити.

– Та нічого, Арні.

– А ти ніколи не думав, – раптово спитав він, – що батьки залишаються дітьми-переростками, поки їхні власні діти не витягнуть їх у дорослість? А вони при цьому вищать і відбиваються?

Я похитав головою.

– Скажу тобі, що я думаю, – вів далі Арні. Ми вже наближалися до ділянки будівництва; до трейлера братів Карсонів лишалося два підйоми пагорбом. Машин у таку ранню пору було мало й рухалися вони сонно. Небо забарвилось в ніжно-персиковий відтінок. – Я думаю, що бути батьком, з-поміж іншого, значить намагатися вбити своїх дітей.

– Здається, це розумне міркування, – кивнув я. – Мої так завжди намагаються мене вбити. Учора, наприклад, мати прокралася в кімнату з подушкою й поклала мені на лице. А напередодні вночі тато ганявся за мною і сестрою з викруткою.

Я, звісно, жартував, але цікаво, що б подумали Майкл і Реджина, якби почули ці дурниці.

– Так, спершу здається, що це трохи маячня, – незворушно провадив Арні, – але є багато такого, що здається вигадками психічно хворого, поки як слід над цим не замислишся. Заздрощі до пеніса. Едипові конфлікти. Туринська плащаниця.

– По-моєму, повна хрінь собака, – сказав я. – Ти посварився з предками, от і все.

– Але я справді так вважаю, – задумливо мовив Арні. – Ну, не те, щоб вони робили це навмисно; у таке я зовсім не вірю. А знаєш чому?

– Кажі.

¹⁴ My poppa said ‘Son, / You’re gonna drive me to drink / If you don’t quit drivin that / Hot-rod Lincoln (англ.).

– Тому, що коли в тебе народжується дитина, ти остаточно розумієш, що помреш. Коли в тебе народжується дитина, ти бачиш у ній свій надгробок.

– Арні, знаєш що?

– Що?

– Я думаю, це довбана чорнуха якась, – сказав я, і ми обидва розреготалися.

– Я не хотів, щоб це так прозвучало, – пояснив він.

Ми заїхали на парковку, і я заглушив двигун. На хвилину-дві затрималися в машині.

– Я сказав їм, що випишуся з курсів підготовки до універу, – розповів він. – Сказав, що запишуся на ПРС, на всі уроки.

«ПРС» розшифровувалось як «підготовка робочої сили». Таке саме навчання проходять хлопці у виправних колоніях – тільки вони, звісно, не повертаються ввечері додому. У них, можна сказати, примусовий пансіон.

– Арні, – почав я, не знаючи точно, що казати далі. Мене досі лякало те, як з нічого роздмухався грандіозний скандал. – Арні, ти ще неповнолітній. Вони ж повинні поставити підписи під твоєю програмою, схвалити її...

– Так, авжеж, – кивнув Арні. Він безрадісно всміхнувся і в тому холодному світланковому світлі видався мені одночасно старшим і набагато-набагато молодшим... якимось ніби цинічним немовлям. – Якщо схочуть, вони зможуть легко скасувати всю мою програму на наступний рік і замінити її своєю. Вони можуть записати мене на курси «Хатнє господарювання» і «Світ моди», якщо їм заманеться. За законом, вони мають повноваження так вчинити. Але в якому законі написано, що я зобов'язаний скласти іспити з того, що вони мені виберуть?

І тут до моєї свідомості дійшло, на яку відстань він насправді віддалився. Як та чортова старезна розвалюха так *швидко* стала для нього багато значити? Протягом наступних днів це питання часто так чи інакше зринало в моєму мозку – так, мені завжди здавалося, попервах дається взнаки горе. Коли Арні повідомив Майклові та Реджині, що він усерйоз налаштований забрати ту машину, він, звичайно, не жартував. Він звернувся до тих найпотаємніших сподівань, які вони на нього покладали, і абсолютно безжально вніс туди свої корективи. І така його цілеспрямованість мене здивувала. Я не впевнений, що менш рішуча тактика могла спрацювати проти Реджини, але те, на що виявився здатним Арні, мене здивувало. Власне, здивувало до всирачки. Усе зводилося до простого: якби Арні свій випускний рік витратив на ПРС, університету можна було помахати ручкою. А для Майкла й Реджини то було щось зі сфери неможливого.

– То вони просто... здалися? – пора було йти відмічатися на роботі, але я не міг так усе облишити, не дізнавшись головного.

– Не так просто, ні. Я пообіцяв їм, що знайду для неї гаражне місце й не намагатимуся провести техогляд чи зареєструвати її без їхнього дозволу.

– То ти думаєш, у тебе вигорить?

Він показав зуби в зловісній посмішці, що була водночас упевненою та страшною. То була посмішка машиніста бульдозера D-9, що опускає ківш на особливо впертий пень.

– У мене вигорить, – сказав він. – Коли буду готовий, отримаю все.

І знаєте що? Я йому повірив.

4 / Арні одружується

*Пам'ятаю той день,
Коли я вибрав її серед усіх драндулетів,
Здалося, побачив у ній
золота пробиск, а не халепу...*¹⁵

The Beach Boys

Тієї п'ятниці ввечері нам пропонували дві години попрацювати понаднормово, але ми відмовились. Забрали в конторі свої чеки й поїхали в лібертівіллєвську філію пітсбурзького банку, а там перевели їх у готівку. Більшу частину власних грошей я скинув на свій накопичувальний рахунок, п'ятдесятку відклав на чековий (навіть простий факт, що в мене є такий рахунок, розбурхував у мені неспокійне відчуття дорослості – яке, думаю, далі потроху зникає), а в гаманці залишив двадцятку готівкою.

Арні перевів усе, що мав, у готівку.

– Тримай, – простягнув він мені десятку.

– Ні, – відповів я. – Залиш собі. Поки доведеш до пуття той брукс, тобі кожен цент буде потрібен.

– Бери, – наполягав він. – Я свої борги віддаю.

– Ні, серйозно. Не треба.

– Візьми, – він невблаганно простягав купюру.

Я взяв її. Але змусив його забрати той зайвий долар. Тепер уже він відмовлявся брати гроші.

Дорогою через усе місто до типового будинку Лебея Арні рознервувався не на жарт: занадто гучно увімкнув радіо, вистукував рифи бугі спочатку на стегнах, потім на приладовій дошці. На радіохвилях з'явився гурт «Форинер» і заспівав пісню «Брудний білий хлопчисько».¹⁶

– Історія мого життя, пацан, – сказав я, і Арні сміявся надто гучно й довго.

Поводився він як чоловік, що жде, коли його дружина народить. І нарешті до мене дійшло – він боїться, що хтось перехопив у нього машину, і Лебей її продав.

– Арні, – сказав я, – не кіпішуй. Вона там, на місці.

– Я спокійний, я спокійний, – і він мені всміхнувся, широкою, осаяною, фальшивою усмішкою. На обличчі того дня в нього був більший кошмар, ніж я будь-коли бачив, і мені подумалося (вже не вперше і не востаннє), як воно, бути Арні Каннінгемом, застряглим у пастці того гнійного обличчя, секунда за секундою, і хвилина за хвилиною, і...

– Ну то перестань сіпатися. А то надзюриш у штани лимонаду ще до того, як ми туди доїдемо.

– Не надзюрю, – і він знову вистукав швидкий нервовий риф на приладовій дошці, просто щоб показати мені, який він не знервований. «Брудний білий хлопчисько» гурту «Форинер» закінчився, і почалася композиція «Герої музичного автомата»¹⁷ того самого гурту. То був вечір п'ятниці, і на радіо «FM-104» почався «Вікенд вуличних вечірок». Коли я згадую

¹⁵ I remember the day / When I chose her over all those other / junkers, / Thought I could tell / Under the coat of rust she was gold, / No clunker... (англ.)

¹⁶ «Брудний білий хлопчисько» («Dirty White Boy») – пісня британсько-американського рок-гурту «Foreigner» з третього студійного альбому «Head Games» (1979).

¹⁷ «Герої музичного автомата» («Juke Box Heroes») – пісня рок-гурту «Foreigner» з їхнього сьомого платинового альбому «4» (1981).

той рік, свій випускний рік у школі, то мені здається, що я міг би виміряти його блоками рок-музики... і сновидного наростання відчуття жаху.

– То що в ній таке? – спитав я. – Можеш сказати, що такого є в тій машині?

Арні довго сидів і дивився на Лібертівілл-авеню, не промовивши ні слова, а потім одним рвучким рухом вимкнув радіо, увірвавши політ «Форинера».

– Я точно не знаю, – урешті почав він. – Може, це тому, що вперше, відколи мені виповнилося одинадцять і в мене почали лізти прищі, я побачив щось бридкіше за мене самого. Ти це хочеш від мене почути? Це дозволить тобі вписати мене в охайну маленьку категорію?

– Гей, Арні, ти чого? Це ж я, Денніс, пам'ятаєш мене?

– Я пам'ятаю, – відповів він. – І ми досі друзі, так?

– Звісно. Зранку ще були друзями. Але при чому тут...

– А це значить, що ми не повинні одне одному брехати, принаймні я думаю, що суть у цьому. Тому я маю тобі сказати, може, це й не зовсім порожня балаканина. Я знаю, хто я такий. Я – потвора. Мені важко знаходити собі друзів. Я... чомусь відштовхую людей. Не з власної волі, але в мене просто так виходить. Ти розумієш?

Трохи знехотя я кивнув. Як він і сказав, ми були друзями, а це означало зводити брехню до голого мінімуму.

Арні кивнув у відповідь, констатуєчи факт.

– Інші... – мовив він, а потім обережно додав: – От наприклад, ти, Деннісе... Інші не завжди розуміють, що це означає. Коли ти потворний і люди з тебе регочуть, то ти інакше дивишся на світ. Тобі важче зберігати почуття гумору. Важче дихати носом. А іноді навіть важкувато залишатися психічно здоровим.

– Ну, це я розумію. Але...

– Ні, – тихо сказав він. – Не розумієш. Нехай тобі навіть здається, що ти можеш зрозуміти, але ти не можеш. Справді. Але ти мені симпатизуєш, Деннісе...

– Чувак, та я люблю тебе. Ти ж знаєш.

– Може, і так, – погодився він. – І я це дуже ціную. Але якщо й любиш, то тільки тому, що бачиш у мені щось під сподом усіх цих вулканів і мого дурного обличчя...

– Арні, твоє обличчя не дурне, – заперечив я. – Може, трохи гейське, але не дурне.

– Ну тебе в сраку, – усміхнувся він.

– І коняку, на якій ти приїхав, рейнджере.

– Ну, тобто ця машина така сама. У ній є щось під сподом. Щось інше. Краще щось. Я це бачу, от і все.

– Чесно бачиш?

– Так, Деннісе, – тихо сказав він. – Бачу.

Я повернув на Мейн-стрит. Ми вже наближалися до будинку Лебея. І раптом мені стрілила справді мерзенна ідея. А що, як батько Арні відправив когось зі своїх друзів чи студентів бігом бігти до Лебея і перекупити машину, вихопити її в сина з-під носа? Це якось по-маккіавелівському – могли б сказати ви, але розум у Майкла Каннінгема був навіть не трохи винахідливим і підступним. Його спеціальністю була військова історія.

– Я побачив ту машину... і відчув такий сильний *потяг* до неї... я навіть собі самому не можу це як слід пояснити. Але...

Арні замовк на півслові; ті сірі очі дивилися мрійливо поперед себе.

– Але я побачив, що зможу зробити так, щоб вона почувалася краще, – закінчив він зрештою.

– Тобто поремонтувати?

– Ага... ну, тобто ні. Це занадто холодно звучить. Поремонтувати можна стіл, стілець, ще щось. Газонокосарку, коли не заводиться. І звичайні машини.

Мабуть, він побачив, як повзуть на лоба мої брови. Та все ж розсміявся – трохи наче захищаючись.

– Ага, я розумію, як це звучить, – сказав він. – Навіть уголос не дуже хочеться вимовляти, бо я розумію, як це звучить. Але ти друг, Деннісе, а це означає мінімум брехні. Я думаю, вона – не звичайна машина. Не знаю, чому я так думаю, але... але думаю.

Я розкрив рота, щоб сказати таке, про що міг згодом пошкодувати, щось про те, аби він не надавав цьому надто великого значення чи, може, навіть не поведився, ніби маніяк. Та саме тієї миті ми завернули за ріг, на вулицю Лебея.

Різким зболеним охканням Арні набрав у легені повітря.

На газоні перед будинком Лебея виднівся прямокутник трави, ще жовтіший, лисіший і брудніший, ніж решта його газону. Ближче до одного краю того клапця була отруйна на вигляд масна калюжа, яка просочилася в землю і вбила все живе, що колись на ній росло. Той прямокутний шматок землі був такий херово-відразливий, що я мимоволі подумав: «Якщо на нього дивитися занадто довго, осліпнути можна».

Саме там напередодні стояв «плімут» 1958 року.

Земля була на місці, а от «плімут» щез.

– Арні, – сказав я, зупиняючи машину біля бордюру, – спокійно. Не панікуй, заради Бога.

Але він не звернув ані найменшої уваги. Сумніваюся, що він мене бодай чув. Його обличчя зблідло. Прищі, які рясно його вкривали, вирізьблювалися пурпуровим палахкотливим рельєфом. Він відчинив пасажирські дверцята мого «дастера» й вискочив з нього, коли я ще навіть не встиг зупинитися.

– Арні...

– Це батько, – розлючено й наполохано промовив він. – Бачу *почерк* цієї тварюки.

І він бігцем припустив через моріжок до дверей будинку Лебея.

Я виліз і поспіхом пішов за ним, думаючи дорогою, що ця божевільня хрінь ніколи не скінчиться.

Насилу вірилося, що я тільки-но почув, як Арні Каннінгем називає батька тварюкою.

Не встиг Арні підняти кулака, щоб загупати в двері, як вони відчинилися. На порозі стояв Роланд Д. Лебей власною персоною. Сьогодні на ньому була сорочка, яка прикривала спинний корсет. Лебей з доброзичливо-користолубною посмішкою подивився на розлючене обличчя Арні.

– Здрастуй, синку, – сказав він.

– Де вона? – люто гаркнув Арні. – У нас була угода! Чорт забирай, угода була! У мене є розписка!

– Охолонь, – мовив Лебей. І помітив мене. Я стояв на нижній сходинці ганку, запхавши руки глибоко в кишені. – Синку, що це з твоїм другом?

– Машина десь ділась, – відповів я. – Ось що з ним.

– Хто її купив? – закричав Арні. Я ще ніколи не бачив його таким розсатанилим. Якби в нього був пістолет, то не сумніваюся, що він приставив би його Лебею до скроні. Але, всупереч собі, я відчув захват. То було так, неначе кролик раптом став м'ясожером. Хай допоможе мені Бог, у мене навіть промайнула думка, чи не росте в нього раптом пухлина в мозку.

– Хто її купив? – м'яко повторив Лебей. – Та ще ніхто, синку. Але в тебе на неї право завдатку. Я відігнав її в гараж, та й по всьому. Поставив запаску, масло поміняв.

Він випнув колесом груди й подарував нам обом безглуздо великодушну усмішку.

– От ви молодець, – прокоментував я.

Арні невпевнено глянув на нього, а потім повільно повернув голову до зачинених дверей скромного гаража на одне авто, що кріпився до стіни будинку дахом критого проходу. Як і все навколо дому Лебея, накриття того проходу бачило й ліпші часи.

– До того ж, я не хотів лишати її надворі, коли вже ти поклав на неї такі-сякі гроші, – сказав хазяїн. – Я на цій вулиці з кількома хлопцями вже клопоти мав. Одної ночі якийсь малий кинув у мою машину каменюкою. О так, у мене тут є кілька сусідів прямо з БГ.

– А що це? – не зрозумів я.

– Бригада гівнярів, синку.

Він окинув дальній бік вулиці злостивим поглядом снайпера, затримуючись на акуратних економічних машинах тих, хто повернувся додому з роботи в місті, на дітях, що гралися у квача й стрибали на скакалці, на людях, що сиділи на своїх ганках і випивали у ранній вечірній прохолоді.

– Хотів би я знати, хто кинув ту каменюку, – лагідно промовив він. – Так, сер, дуже б хотів знати, хто то був.

Арні прокашлявся.

– Пробачте, що я так на вас напав.

– Та нічого, – поспіхом відказав Лебей. – Люблю, коли хлопець захищає своє... тобто майже своє. То що, малий, грошенята приніс?

– Так, вони при мені.

– Ну, то заходь у дім. Обоє заходьте. Відпишу її тобі, і відсвяткуємо це кухликом пивасику.

– Ні, дякую, – сказав я. – Якщо ви не проти, я тут залишуся.

– Як хочеш, синку, – відповів на це Лебей... і підморгнув. Я й до сьогодні не знаю, що те підморгування мало означати. Вони зайшли всередину, і за ними бахнули, зачиняючись, двері. Рибинка опинилася в сітці, і її от-от мали випатрати.

Пригнічений, я пройшов до гаража й поторсав двері. Відчинилися вони легко, і зсередини вирвався той самий сморід, який мені вдарив у ніздрі напередодні, коли я відчинив дверцята «плімута» – мастило, оббивка й накопичений жар довгого літа.

Уздовж однієї стіни вишикувалися граблі та трохи старого садівничого реманенту. На протилежному боці валялося різне: дуже старий шланг, велосипедна помпа й старезна торба для гольфу з іржавими ключками. А посередині, носом у напрямку назовні, стояла тачка Арні, Крістіна, така довжелезна, наче тяглася на мило, тоді як сучасні авта, навіть кадилаки, старалися виглядати стиснутими й коробкоподібними. Павутинчастий оскал тріщин збоку на вітровому склі враз посріблили промені світла, що проникли в гараж. Якийсь малий з каменюкою, сказав Лебей... або ж хтось вертався додому після засідання Організації ветеранів іноземних воєн і втрапив у невеличку аварію, бо цілий вечір глушив віскі з пивом і травив байки про битву за виступ чи за узвишшя Свинячих відбивних.¹⁸ Старі добрі часи, коли можна було побачити Європу, Тихий океан і загадковий Схід крізь приціл базуки. Хто міг знати... та й яке це мало значення? У кожному разі, знайти заміну для такого панорамного вітрового скла, як це, буде непросто.

І недешево.

«Ох, Арні, – подумав я. – Вляпався ж ти, чувак, по самі помідори».

Спущену шину, яку зняв Лебей, було притулено до стіни. Я опустил навкарачки й зазирнув під машину. На бетоні вже почала збиратися свіжа масляниста пляма, чорна на тлі коричнеуватої примари давнішої й ширшої калюжі, що за багато років всоталася в покриття. Це ніяк не допомогло розвіяти ту гнітючість, яку я відчував. У блоці двигуна точно була тріщина.

¹⁸ Битва за виступ («Battle of the Bulge», 16 грудня 1944 – 25 січня 1945) – американська назва Арденнської операції, контрнаступу німецьких військ в Арденнах проти англо-американських армій. Пагорб Свинячих відбивних (Pork Chop Hill) – назва узвишшя в Кореї; неподалік пагорба Порк-Чоп 23 червня 1951 року відбулася одна з найзапекліших битв Корейської війни 1950–1953 років. Автор іронічно обіграє обидві назви, натякаючи на боротьбу літніх ветеранів із зайвою вагою.

Я обійшов тачку спереду й підійшов до дверцят водія, а коли вже взявся за ручку, побачив у дальньому кутку гаража смітник. З нього стирчала велика пластикова пляшка. Понад краєм відра можна було прочитати літери «САПФ».

Я застогнав. О, так, він поміняв масло. Яка щедрість. Спустив старе (ті його жалюгідні залишки) і налив кілька кварт¹⁹ «Моторної оливи “Сапфір”». Цю гидоту продають у «Мамонт-Марті»²⁰ в п'ятигалонних каністрах за 3,50. Роланд Д. Лебей – великодушний, мов султан. Роланд Д. Лебей – сама доброта.

Я відчинив дверцята машини й сів за кермо. Тепер сморід гаража не здавався вже таким важким і таким сповненим присмаку поразки та пустки. Кермо в машини було широким і червоним – дуже впевнене кермо. Я знову кинув погляд на той дивовижний спідометр, відкалібрований не на 70 чи 80, а на всі 120 миль на годину. Жодних тобі кілометрів маленькими червоними циферками знизу; коли ця крихітка зійшла з конвеєра, думка про метричну систему ще навіть не визрівала в чіємусь світлому вашингтонському розумі. І жодного великого червоного «55» на спідометрі також. У ті часи бензин продавали по 29,9 за галон,²¹ а може, й менше, якщо у вашому місті точилася війна цін. До арабського ембарго на нафту й обмеження швидкості до двох п'ятків за годину лишалося цілих п'ятнадцять років.

«Старі добрі часи», – подумав я і не стримав усмішки. Понишпорив з лівого боку сидіння й знайшов маленьку панель із кнопками, які відсували крісло вперед-назад, угору та вниз (якщо, звісно, воно ще відсувалося). Більше сили тобі – от і гівнянкуватий каламбурчик наспів. Тут був кондиціонер (він *точно* не працював), і круїз-контроль, і радіоприймач із великими кнопками, хромований – але, звісно, лише з середніми хвилями. У 1958-му FM-діапазон був ще незвіданим пустищем.

Я поклав руки на кермо, і щось змінилося.

Навіть тепер, після тривалих роздумів, я не можу сказати напевно, що то було. Видіння, може... але якщо так, то нічого суперкрутого в ньому не було. Просто на секунду-дві подерта оббивка сидінь зникла. Покриття крісел було новим і приємно пахло вінілом... чи то навіть був запах справжньої шкіри. З керма зникли потертості; у світлі літнього вечора, що просочувалося крізь гаражні двері, привітно зблискував хром.

«Ідьмо на прогулянку, здорованю, – немовби прошепотіла Крістіна в гарячій літній тиші Лебеевого гаража. – Покатаймося».

І лише на секунду-дві здалося, що *все* перемінилося. Та потворна плутанина тріщин у вітровому склі зникла – начебто. Клаптик Лебеевого газона, який мені було видно з місця водія, більше не був пожовклим, лисуватим і бур'янистим, бо став темно-зеленим, розкішним, свіжопідстриженим. Тротуар за ним був щойно зацементований, ані тріщини на видноті. Я побачив (чи подумав, що побачив, чи наміряв у напівсні) перед гаражем кадилак 1957 року. Той марнотратець життя від «Дженерал Моторз» був темно-м'ятно-зелений, без найменшої плямки іржі, з великими гангстерськими білими накладками на колеса й дисками, такими блискучими, що в їхній глибині все віддзеркалювалося. Кадилак завбільшки з човен, та чому б і ні? Бензин тоді був майже так само дешевий, як вода з крана.

Ідьмо на прогулянку, здорованю... покатаймося.

Звісно, чому ні? Я міг би виїхати й розвернутися в бік центру міста, до старої старшої школи, яка ще стояла – згорить вона тільки через шість років, у 1964-му, – а ще я міг би увімкнути радіо й зловити Чака Беррі, який співатиме «Мейбелін», чи братів Еверлі з їхньою

¹⁹ 1 кварта = 946 мл.

²⁰ «Mammoth Mart» – мережа крамниць, що продавали товар зі знижкою; існувала до 1978 року.

²¹ Близько 3,8 л.

піснею «Прокинься, маленька Сюзі», чи, може, Робін Люк завиватиме «О, Сюзі, мила».²² А потім я б...

А потім я вискочив з тієї машини – стрімголов, чимшвидше. Дверцята відчинилися з іржавим пекельним скреготом, і я добряче тріснувся ліктем об стіну гаража. Пхнув ті дверцята, щоб зачинити їх (по правді, то я навіть торкатися їх не хотів), а потім просто стояв і дивився на «плімут», який, коли не станеться дива, невдовзі належатиме моєму другові Арні. Я потер забитий лікоть. Серце стукотіло занадто швидко.

Нічого. Ні нового хрому, ні нової оббивки. Навпаки – повно вм'ятин та іржі, немає однієї передньої фари (напередодні я цього не помітив), радіоантена похилилася під нестямним кутом. І той порохнявий, брудний сморід старості.

Тут-то я й визначився: нова машина мого друга Арні мені не подобається категорично.

Я вийшов з гаража, раз у раз озираючись через плече – не знаю чому, але мені було незатишно від того, що вона в мене за спиною. Я розумію, що це звучить по-дурному, але таке в мене було відчуття. А вона просто стояла на місці, зі своєю покоцаною іржавою решіткою радіатора, і нічого в ній не було зловісного чи навіть дивного, просто дуже старий автомобіль «плімут» з наліпкою техогляду, термін дії якої закінчився 1 липня 1976 року – дуже давно.

З будинку саме вийшли Арні та Лебей. Арні тримав у руці білий аркуш паперу – розписку про отримання грошей за авто, здогадався я. У Лебея руки були порожні; фокус зі зниканням грошей він уже показав.

– Сподіваюся, моя ластівка зробить тебе щасливим, – сказав Лебей, і я бозна-чому уявив собі, що це старий підтоптаний сутенер нав'язує свій товар дуже юному хлопцеві. Мене затопила хвиля відрази до нього – з його псоріазом черепа й пожовклим від поту корсетом для хребта. – Думаю, так і буде. Не зразу, але з часом.

Трохи сльозливі очі Лебея зловили мій погляд, на мить затрималися, а потім він знову подивився на Арні.

– З часом, – повторив старий.

– Так, сер, я певен, що так і буде, – розсіяно відповів Арні. До гаража він підійшов, наче сновиди, і зупинився, роздивляючись свою машину.

– Ключі в ній, – сказав Лебей. – Сам будеш її виводити. Ти ж розумієш, правда?

– А вона заведеться?

– У мене вчора ввечері завелась, – сказав Лебей, але очі відвів кудись у бік обрію. А потім тоном людини, яка вмила руки, додав: – Я ж думаю, у твого друзяки знайдеться в багажнику кілька стартових кабелів.

Ну, узагалі стартові кабелі в моєму багажнику були, але від цієї Лебесвої пропозиції я був не в захваті. А не в захваті я був, тому що... і тут я тихо зітхнув. Тому що не хотів ніяким боком бути причетним до майбутніх стосунків Арні зі старою розвалюхою, яку він купив на свою голову, але я бачив, що, попри моє небажання, мене в ці стосунки втягують, крок за кроком.

Арні повністю втратив цікавість до розмови. Він пішов у гараж і сів у машину. Навскісні промені вечірнього сонця тепер зазирали в гараж нахабніше, і я побачив, як здійнялася догори хмарка пилюки, коли всівся Арні, і рука машинально потяглася обтрусити зад моїх власних штанів. Секунду-дві він просто сидів за кермом, неміцно тримаючись за нього руками, і мене знову охопив неспокій. Бо здалося, що машина його проковтнула. Я нама-

²² Чак Беррі (нар. 1926 р.) – американський гітарист, співак і поет, один з піонерів рок-н-ролу. «Мейбелін» («Maybelline») – його пісня-хіт 1955 року «Брати Еверлі» («The Everly Brothers») – американський рок-гурт, що сформувався у 1950-ті під впливом музики кантрі; їхній хіт «Прокинься, маленька Сюзі» («Wake Up Little Susie», 1957) потрапив у список «500 найкращих пісень усіх часів» за версією журналу «Rolling Stone». Робін Люк – американський співак рокабіллі, найбільш відомий за своєю піснею «Сюзі, мила» («Susie Darling», 1958).

гався позбутися цих думок, казав собі, що поводжуся, мов дурнувата семикласниця, хоча для цього немає жодних підстав.

А тоді Арні злегка нахилився вперед. Двигун почав обертатися. Я кинув на Лебея сердитий обвинувачувальний погляд, але він знову уважно вивчав очима небо, мовби цікавлячись, чи буде дощ.

Заводитись вона не збиралась; нізачо у світі не збиралась. Мій «дастер» був у непоганій формі, але дві тачки перед ним були драндулетами (підрихтованими драндулетами; Крістіна і близько не стояла); і я дуже добре знав той звук, з холодних зимових ранків, те повільне втомлене прокручування, яке означало, що акумулятор шкребе дно циліндра.

Рурр-рурр-рурр...рурр...рурррр...рурррр...рурр...

– Арні, не мучся даремно, – сказав я. – Вона нізачо не стартоне.

Він навіть голови не підняв. Повернув ключ, вимикаючи запалення, потім знов увімкнув. Двигун крутнувся повільно й болісно.

Я підійшов до Лебея.

– Ви не могли її завести навіть ненадовго, щоб заряд набрати, правда? – спитав я.

Лебей зиркнув на мене своїми жовтуватими сльозистими очима, нічого не відповів і знову пошукав поглядом у небі дощу.

– А може, вона й не заводилася. Може, ви попросили кількох друзів допомогти відтягнути її в гараж. Якщо в такого старого гівнюка, як ви, узагалі є друзі.

Лебей презирливо зміряв мене поглядом.

– Синку, – сказав він. – Не корч із себе всезнайка. У тебе ще й молоко на губах не обсохло. От поживеш із моє, парочку воєн пройдеш, як я...

– До сраки вашу парочку воєн, – відрізав я і пішов до гаража, де Арні досі намагався завести свою машину. «З таким самим успіхом можна спробувати осушити Атлантичний океан через соломинку чи полетіти на повітряній кулі на Марс», – подумав я.

Рурр...рурр...рурр.

Зовсім скоро останній ом та ерг буде висмоктано з того старого поіржавілого акумулятора «Сірз», і тоді не буде нічого, крім найзловіснішого з усіх автомобільних звуків, який водії найчастіше чують на дощових путівцях і порожніх автострадах: глухе безрадісне клацання соленоїда, а слідом за ним – жакливий, як передсмертне хрипіння, тріск.

Я відчинив дверцята водія.

– Принесу кабелі, «прикуримо», – запропонував я.

Арні подивився на мене знизу вгору.

– Я думаю, заради мене вона заведеться, – сказав він.

Я відчув, як мої губи розтягуються в широкий непереконливий посмішці.

– Ну, я все одно їх принесу, про всяк випадок.

– Звісно, якщо хочеш, – з відсутнім виразом обличчя відповів він, а потім майже нечутно проказав: – Ну ж бо, Крістіно. Що скажеш?

Тієї ж миті той голос ожив у моїй голові й заговорив знову: «Їдьмо на прогулянку, здорованю. Покатаймося», – і я затремтів.

Арні знову повернув ключ. Я очікував глухого клацання соленоїда й передсмертного хрипу. Та натомість почув повільне запускання двигуна, що зненацька почало наростати. Двигун завівся, трохи попрацював і згас. Арні знову повернув ключ. Двигун заторохкотів швидше. Стрельнула віддача – у закритому просторі гаража це пролунало, ніби вибух феєрверка. Я аж підскочив. Але не Арні. Він нічого не бачив і не чув, загублений десь у своєму світі.

Я б уже не витримав і кілька разів вилаявся, просто щоб допомогти собі: «Та заводься ж ти, курво» завжди безпрограшний варіант; «Їдь уже, членососка» має свої переваги; а часом

навіть простеньке «от гівно, ЗАВОДЬСЯ!» спересердя може запустити двигун. Більшість хлопців, яких я знаю, зробили б так само; здається, це те, що ми запозичуємо собі від батька.

Що залишає тобі мати, то це здебільшого добрі практичні поради. Якщо зрізатимеш двічі на місяць нігті на ногах, шкарпетки не так швидко рватимуться; поклади це, ти не знаєш, де воно побувало; їж моркву, вона корисна. Але магію, талісмани, слова сили ти перебираєш саме від батька. Коли машина не заводиться, виматюкай її... і обов'язково як жінку. От якби повернутися на сім поколінь тому, то, імовірно, ви б побачили, як один з ваших попередників лається на проклятущу віслючку, яка вперто спинилася посеред платного моста десь у Суссексі чи Празі.

Проте Арні її не лаяв. Тільки промимрив собі під носа:

– Ну давай, лялечко, що скажеш?

Він повернув ключ. Двигун двічі дав зворотний удар, знову стався зворотний спалах, а потім він завівся. Звук був жахливий, такий, наче чотири з восьми поршнів узяли вихідний, але Арні таки його запустив. Мені насилу в це вірилося, та стовбичити там і обговорювати це з ним мені не хотілося. Гараж швидко наповнювався синім димом і вихлопами. Я вийшов надвір.

– Таки все добре? – спитав Лебей. – І тобі своїм дорогоцінним акумулятором ділитися не доведеться.

Він сплюнув на землю.

Я не міг придумати, що відповісти. Правду кажучи, мені було трохи соромно.

Машина поволі виїхала з гаража, така абсурдно довжелезна, що хотілося сміятися чи плакати, чи ще щось. Мені аж не вірилось, яка вона довга. То була наче оптична ілюзія. А Арні за кермом здавався дуже маленьким.

Він опустил скло й жестом підкликав мене до себе. Нам довелося підвищувати голоси, щоб добре одне одного чути – то була ще одна риса Крістіни, улюбленої дівчинки Арні: голос у неї був зв'язно голосний і буркотливий. Її доведеться терміново «мідасувати».²³ Звісно, якщо від її вихлопної системи лишилося щось, окрім іржавого мережива, до чого можна причепити глушника. Відколи Арні сів за те кермо, маленький бухгалтер з автомобільного відділу мого мозку підсумував витрати й оцінив їх у шістсот доларів, без урахування тріснутого вітрового скла. Бог його знає, скільки грошей зжере його заміна.

– Я повезу її до Дарнелла! – закричав Арні. – У його газетній рекламі сказано, що за двадцять доларів на тиждень я можу тримати її в задньому відсіку їхнього гаража!

– Арні, двадцятка на тиждень за їхнє стійло – то забагато! – проревів у відповідь я.

То була ще одна обдирайлівка для юних і невинних. «Гараж» Дарнелла сусідив зі звалищем старих машин, що розкинулося на чотири акри й звалося фальшиво-радісно – «Уживані автозапчастини Дарнелла». Я бував там кілька разів: раз купував стартер для свого «дастера», іншим разом – шукав перероблений карбюратор для «форда-мерк'юрі», своєї першої машини. Вілл Дарнелл був великою жирною свинею, пиячив і кутив довгі смердючі сигари, хоча й мав репутацію астматика, причому важкого. Він сповідував ненависть практично до кожного підлітка з авто в Лібертівіллі... хоч це й не заважало йому їх обслуговувати й обдирати, як липку.

– Я знаю! – прогорлав Арні, перекикуючи рев двигуна. – Але це тільки на тиждень-два, поки не знайду дешевшого місця. Деннісе, я не можу везти її додому в такому стані, тата з мамою порве на клапті!

І то була однозначно правда. Я розтулив рота, щоб сказати ще щось – може, слізньо попросити його зупинити це божевілля, поки все не вийшло з-під контролю остаточно. Але

²³ Вислів зі старої телевізійної реклами глушників «Мідас».

так я й заткнувся. Угоду вже закрили. До того ж, я більше не хотів ні змагатися з ревінням того глушника, ні стояти там, набираючи повні легені гидких токсичних вихлопів.

– Гаразд, – змирився я. – Поїду слідом.

– Так і бути, – розплився він в усмішці. – Я поїду по Волнат-стрит і Бейсін-драйв. Краще триматися подалі від великих доріг.

– Добре.

– Спасибі, Деннісе.

Він перевів важіль гідроматичної коробки передач у положення «D»,²⁴ і «плімут» рвонув уперед на два фути, та ледь не заглух. Арні трохи натиснув на акселератор, і Крістіна зіпсувала повітря своїми газами.

«Плімут» поповз під'їзною доріжкою Лебея до вулиці. Коли Арні натиснув на гальма, спалахнула лише одна задня фара. Мій внутрішній автомобільний бухгалтер безжально дзенькнув, додаючи ще п'ять доларів.

Арні вивернув кермо ліворуч і виїхав на проїжджу частину. На найнижчому місці під'їзної доріжки рештки глушника іржаво зашкряботіли. Арні додав газу, і машина заревіла, наче втікачка з перегонів у Філадельфії. Сусіди через дорогу вже виходили на ганки й показувалися у дверях своїх будинків, щоб глянути, що це там таке коїться.

Так, завиваючи й гарикаючи, Крістіна покотила вулицею зі швидкістю приблизно десять миль на годину, випускаючи великі смердючі хмари синього масного диму, що повишали в повітрі, а потім неквапом розтікалися в стиглому серпневому вечорі.

Біля знаку «стоп» через сорок ярдів вона заглухла. Якийсь малий, що проїжджав повз громадину на своєму велику «Ралей», щось порадив, і до мене долетів його нахабний, безсоромний викрик: «Містере, пустіть цей брукс під прес!»

У вікно вистромився стиснутий кулак Арні. Його середній палець злетів догори в красномовному жесті. Ще один кулак. Я ще ніколи в житті не бачив, щоб Арні показував комусь «фак».

Стартер завив, двигун розплювався й забуксував. Цього разу віддача пішла чергою, наче на Лорел-драйв у місті Лібертівілл, США, хтось відкрив кулеметний вогонь. Я застогнав.

Ще трохи – і хтось із сусідів викличе копів, зі скаргами на порушення громадського порядку, і Арні загребуть за водіння незареєстрованого, без техогляду транспортного засобу... ну і за порушення порядку також. Це не полегшить анітрохи ситуацію в нього вдома.

Останній оглушливий постріл луною прокотився по вулиці, наче міна вибухнула, – і «плімут» повернув ліворуч, на Мартін-стрит, яка через мильо вливалася у Волнат-стрит. Сонце, що вже хилилося до заходу, омило золотом пошарпаний червоний корпус машини, коли вона вже зникала з очей. Я побачив, що Арні виставив лікоть у вікно.

Я обернувся до Лебея, знову розлючений і готовий дати йому ще трохи чортів. Чесно вам кажу, мені так хріново на серці було, що аж нудило. Але те, що я побачив, змусило мене застигнути нерухомо.

Роланд Д. Лебей плакав.

То було огидне, жахливе, гротескне видовище, та понад усе воно було жалюгідним. Коли мені було дев'ять років, у нас був кіт на кличку Капітан Яловичина, і його збила вантажівка кур'єрської служби. Ми повезли його до ветеринара. Мама мусила кермувати повільно, бо вона плакала й погано бачила дорогу, а я сидів позаду з Капітаном Яловичиною. Він лежав у коробці, а я все повторював йому, що ветеринар його врятує, усе буде добре, але навіть малий дев'ятирічний дурко, як я, розумів, що для Капітана Яловичини більше ніколи

²⁴ D, Drive (англ.) – рух уперед.

нічого доброго не буде, – бо його кишки виглядали назовні, з дупи лилася кров, у коробці й на шерсті було лайно й він помирав. Я спробував його погладити, але він вкусив мене за руку, прямо в чутливу перетинку між великим і вказівним пальцями. Біль був сильним, та ще гіршим було те жахливе відчуття жалю. Відтоді я нічого подібного ні до кого не відчував. Не те щоб я скаржився, розумієте; я думаю, людям якомога рідше треба таке відчувати. Як будеш часто таке відчувати, то невдовзі тебе заберуть у божевільню плести кошики з лози.

Лебей стояв на своєму полисілому газоні недалеко від того місця, де великий клапоть мастила все збезлиствив, і тримав у руці велетенський старечий носовик для сякання, і голова в нього була похилена, і він витирив тією ганчіркою очі. Сльози маслянисто зблискували на його щоках, більше схожі на піт, ніж на справжні сльози. Його кадик неспокійно рухався вгору-вниз.

Я відвернувся, щоб не бачити, як він плаче, і ненароком спотикнувся поглядом об його гараж на одну машину. Перед тим він здавався наповненим – мотлох уздовж стін, звісно, справляв своє враження, та найбільше місця займала та велетенська стара тачка з її подвійними передніми фарами, панорамним вітровим склом і довжелезним капотом. А тепер ті речі, що валялися вздовж стін, лише підкреслювали порожнечу гаража. Він з'яв, наче беззубий рот.

Це видовище було ненабагато кращим за Лебея. Та коли я озирнувся на нього знову, старий козел уже опанував себе – майже. Він перестав пускати сльозу й запхав шмату для шмарклів у задню кишеню старечих штанів. Але вираз обличчя в нього досі був тужливий. Дуже тужливий.

– От і все, – хрипко мовив він. – Я вже без неї, синку.

– Містере Лебей, – відповів йому я, – мені одного тільки шкода – що те саме не може зараз сказати мій друг. Якби ви знали, що йому довелося вислухати через це іржаве діряве відро від батьків...

– Іди звідси, – відрізав він. – Мекаєш тут, як та проклятуца вівця. Бее, меее, бее, мее – от і все, що я чую з твоєї дірки. Твій друг знає більше за тебе. Їдь за ним, а то йому там, може, підсобити тре'.

Я пішов через газон до своєї машини. Більше ні на хвилину не хотів затримуватися біля Лебея.

– Бее, меее, бее, мее, і більш нічого! – сварливо прокричав старий мені навздогін, і я згадав ту стару пісню «Янгбладів» – «Я людина однієї ноти, граю, скільки є охоти». – Ти й наполовину стільки не знаєш, як ото про себе думаєш!

Я сів у машину й поїхав геть. Тільки раз обернувся, повертаючи на Мартін-стрит, і побачив, що він стоїть на своєму газоні, а промені сонця виблискують на його лисій голові.

Як згодом виявилось, він мав рацію.

Я й уполовину стільки не знав, як мені здавалося.

5 / Як ми доїхали до Дарнелла

*34-го року машина в нас, фургон,
звемо її поліном.
Вона хоч і зачухана, та чуйте-но:
Стара, але ж надійна...²⁵*

Ян і Дін

Я поїхав по Мартін до Волнат і повернув праворуч, до Бейсін-драйв. Щоб наздогнати Арні, багато часу не знадобилося. Його занесло на тротуар, а кришка багажника Крістіни була піднята. До покривленого заднього бампера тулився автомобільний домкрат, такий старезний, наче за його допомогою колись міняли колеса на критих кінних возах. Праву задню шину спустило.

Я зупинився позаду нього й тільки-но встиг вийти, як зі свого будинку перевальцем рушила до нас молода жінка, в обхід неабиякої колекції пластикової фантастики, яка прикрашала її газон (два рожеві фламінго, чотири чи п'ять кам'яних каченят вервечкою позаду великої кам'яної мамі-качки й дуже гарної пластикової кринички для загадування бажань з пластиковими квітами, посадженими в пластикове відро). Жінка відчайдушно потребувала послуг дієтолога й особистого тренера.

– Не ставте тут цю гидоту, – сказала вона ротом, повним жувальної гумки. – Не можна, щоб перед нашим будинком стояла ця купа брухту, я сподіваюсь, ви це розумієте.

– Місіс, – відповів їй Арні. – У мене спустило колесо. Я заберу машину звідси одразу ж, як тільки...

– Не можна залишати тут цей брухт, я сподіваюсь, ви це розумієте, – до сказу тупо твердила вона. – Мій чоловік от-от буде вдома. Він буде проти, щоб перед будинком стояла списана на брухт машина.

– Це не брухт, – відрубав Арні, і щось у його тоні змусило жінку відступити на крок назад.

– Синку, ти зі мною таким тоном не говори, – гордовито мовила у відповідь розкоровіла королева бібопу. – Мій чоловік може й на пустому місці озвіріти.

– Слухайте, – почав Арні тим самим загрозливим рівним голосом, яким відповідав Майклові та Реджині, коли вони поперли на нього катком. Я сильно стиснув його плече. Нам не потрібні були ще якісь сварки.

– Дякую, місіс, – сказав я. – Ми зараз же її звідси заберемо. Вона так швидко зникне, що ви будете думати, чи не галюцинація вам з цією машиною привиділася.

– Дивіться мені, – сказала вона й тицьнула великим пальцем у мій «дастер». – А *твоя* машина перекидає мені доріжку.

Я відігнав «дастер» назад. Вона подивилась, як я це зроблю, а потім посунула назад у будинок, де у дверях уже скупчилися хлопчик і дівчинка, обоє малі. І вже свинуваті. Кожне наминало смачне поживне шоколадне тістечко у вигляді хот-дога.

– Що там таке, ма? – спитав хлопчик. – Що з машиною того дядька, ма? Що там?

– Заткнися, – відрізала королева бібопу й потягла обох дітлахів усередину. Обожною бачити таких освічених батьків; це дає мені надію на майбутнє.

Я підійшов до Арні.

– Ну, – сказав я, здобувшись на один-єдиний дотеп, до якого міг додуматися, – нічого страшного. Її ж тільки внизу спустило, правда ж, Арні?

²⁵ I got a '34 wagon and we call it a woody, / You know she's not very cherry, / She's an oldy but a goody... (англ.)

Він блякло всміхнувся.

– Деннісе, у мене проблемка, – сказав він.

Я знав, у чому його проблема: немає запаски. Арні знову витягнув свій гаманець (мені щоразу було боляче дивитись, як він це робить) і зазирнув усередину.

– Треба купити нову шину, – сказав він.

– Та напевно. Відновлену...

– Ніяких відновлених. Не хочу починати з такого.

Я промовчав, але озирнувся на свій «дастер». У мене самого були дві відновлені шини, і, як на мене, бігали вони зовсім непогано.

– Як думаєш, скільки може коштувати новий «Гуд'єр» чи «Фаєрстоун»?

Я знизав плечима й подумки порадився зі своїм внутрішнім автомобільним бухгалтером, який вважав, що Арні зміг би купити нову шину з чорними стінками без наворотів приблизно за тридцять п'ять доларів.

Діставши дві двадцятки, він простягнув їх мені.

– Якщо вийде більше, з податками там і всім таким, я тобі поверну.

Я зажурено подивився на нього.

– Арні, скільки в тебе лишилося з твого заробітку за тиждень?

Його очі звужились, і він відвів погляд.

– Достатньо, – сказав він.

Я вирішив спробувати ще раз, востаннє – не забувайте, що мені було лише сімнадцять, я досі вірив, що людям можна показати, як для них буде найкраще, і вони послухаються.

– Ти раніше не міг навіть на п'ятак у покер зіграти, – сказав я. – А на цю машину ставиш цілу срану пачку доларів. Витягати гаманець, Арні, у тебе вже ввійшло у звичку. Друже, прошу тебе. Подумай ще раз.

Його обличчя скам'яніло. Такого виразу очей я в нього ще ніколи не бачив. І можете вважати мене тодішнього найнаївнішим підлітком в усій Америці, але я не міг пригадати, щоб узагалі в когось такий вираз помічав. На мене накотило здивування, навпіл змішане з переляком, – виникло таке відчуття, ніби зненацька виявилось, що я намагаюся вести раціональну розмову з хлопцем, а він насправді божевільний псих. Однак відтоді я вже не раз бачив такий вираз; думаю, ви теж. Повне закриття. То вираз, який з'являється на обличчі в чоловіка, коли ти кажеш йому, що його кохана жінка блядує в нього за спиною.

– Деннісе, краще не продовжуй, – сказав він.

Я роздратовано підняв руки долонями догори.

– Гаразд! Гаразд!

– І ти не мусиш їхати по ту чортову шину, якщо не хочеш, – кам'яний, невблаганний та – чесне слово, це правда – дурнувато-впертий вираз усе не сходив з його обличчя. – Я знайду спосіб.

Я розтулив було рота, щоб відповісти, і міг би сказати щось дуже дошкульне, та потім випадково глянув ліворуч. Двоє свинуватих дітлахів повиходили на край свого газона й сиділи на однакових триколісних великах, а їхні пальчики були вимащені шоколадом. Уро-чисто-серйозними поглядами вони спостерігали за нами.

– Та не проблема, – сказав я. – Привезу я тобі шину.

– Тільки якщо ти хочеш, Деннісе. Я знаю, що вже скоро стемніє.

– Усе нормально, – запевнив я.

– Містере? – озвався хлопчик, злизуючи шоколад з пальчиків.

– Що? – спитав Арні.

– Мама каже, ця машина – какашка.

– Так, – проспівала дівчинка. – Бяка-кака.

– Бяка-кака, – повторив Арні. – Як глибокодумно, правда ж, дітки? Ваша мама хто, філософ?

– Ні, – заперечив хлопчик. – Вона Козоріг. А я Терези. А моя сестра...

– Я туди й назад, – грубувато перебив я.

– Добре.

– Не гарячкуй.

– Не бійся, я нікого кулаками не міситиму.

Я бігцем припустив до своєї машини. А вже сідаючи за кермо, почув, як дівчинка голосно питає в Арні:

– А чому в тебе таке страшнюще лице?

Я проїхав півтори милі до вулиці, названої на честь Джона Фіцджеральда Кеннеді – Дж-Ф-К-драйв. Моя мати, яка виросла в Лібертівіллі, розповідала, що за часів, коли Кеннеді вбили в Далласі, це була центральна вулиця одного з найжаданіших районів для мешканців містечка. Імовірно, перейменування старого Барнсволю-драйв на честь убитого президента було нещасливим, бо з початку шістдесятих район довкола тієї вулиці занепав і перетворився на приміський торговельний ряд. Був тут кінотеатр просто неба, а ще «Макдональдз», бургерні «Бургер Кінг» та «Арбіс» і боулінг «Біг Твенті Лейнз». Також були штук із вісім-десять автосервісів, бо Дж-Ф-К-драйв веде до платної швидкісної магістралі «Пенсильванія».

Купити шину для Арні – що, здавалося, могло бути простіше? Але в перших двох сервісах, куди я заїхав, було самообслуговування, там навіть мастила не продавали; тільки бензин і недоумкувате дівчисько в будці з куленепробивного скла, яке сидить перед комп'ютером, почитує жовтий журнальчик і катає в роті клубок жуйки «Баблішез», такий великий, що ним міг би вдавнитися міссурійський мул.

Третім автосервісом виявився «Тексако», і шини там продавали. Я зміг купити для Арні чорну шину, яка би підійшла до його «плімута» (змусити себе називати її, цю машину, на ім'я, тобто Крістіною, навіть подумки, я не міг) лише за двадцять вісім п'ятдесят плюс податок, але там працював лише один продавець, і він мусив надівати шину Арні на колесо й одночасно наливати бензин. Операція затяглася більш ніж на сорок п'ять хвилин. Я запропонував хлопцеві заправляти машини замість нього, а він хай займеться колесом, але він сказав, що бос його пристрелить, якщо про це почує.

На той час, коли змонтована шина лежала в моєму багажнику, а я заплатив хлопцеві два бакси за роботу, світло раннього вечора вже розчинилося в темному фіолеті сутінків. На землі лежали довгі оксамитові тіні від кущів, і повільно виїжджаючи назад на вулицю, я побачив, як останнє світло дня майже горизонтально лягає на засмічену смугу простору між «Арбіс» та боулінгом. Те світло, його золотавий потік, було майже жахливим у своїй дивній несподіваній красі.

Раптом задушлива паніка поповзла, неначе сухий вогонь, моїм горлом угору. То вперше за той рік – той довгий дивний рік – на мене накопило таке відчуття. Але не востаннє. І все ж мені важко його пояснити чи навіть описати словами. Щось у ньому було від того, що я усвідомив – зараз 11 серпня 1978 року, наступного місяця я стану учнем випускного класу, і що коли знов почнеться школа, це означатиме кінець довгого спокійного етапу мого життя. Я готувався стати дорослим – і чомусь я це побачив, побачив дуже чітко й уперше, у тому прегарному, але якомусь старезному потоці золотавого світла, що лився провулком між боулінг-клубом і закусною. І по-моєму, тоді я зрозумів, що насправді лякає людей у дорослішанні. Ти перестаєш приміряти маску життя й починаєш міряти другу. Якщо бути малим – це вчитися жити, то бути дорослим – це вчитися помирати.

Те відчуття минулося, але мене все ніяк не відпускали неспокій і меланхолія. А я в таких станах бути не звик.

Коли я повертав знову на Бейсін-драйв, мені вже було не до проблем Арні – я намагався впоратися зі своїми. Думки про дорослішання, звичайно ж, привели до таких гігантських (в усякому разі мені вони здавалися гігантськими) і досить-таки неприємних ідей, як коледж, і життя далеко від дому, і спроби потрапити в універівську футбольну команду, змагаючись за місце з шістдесятьма кваліфікованими людьми, а не з десятьма-двадцятьма. Ви, мабуть, скажете: «Деннісе, їй-богу, у мене для тебе новина: одному мільярду червоних китайців насрати на те, що ти не потрапиш у перший склад футбольної команди на першому курсі». Згоден. Я просто хочу сказати, що все це мені вперше здалося дуже реальним... і дуже страшним. Іноді твій розум возить тебе в такі мандрівки – а як не хочеш їхати, тебе однаково повезуть.

Те, що чоловік королеви бібопу справді повернувся додому й що вони з Арні стояли майже ніс до носа, явно готові от-от зчепитися, ніяк не допомогло мені розвіяти той настрій.

Двоє мальків досі сиділи на триколісниках і переводили погляди з Арні на татка і назад на Арні, ніби глядачі в апокаліптичному тенісному матчі, у якому суддя радісно застрелить того, хто програв. Здавалося, вони чекають спалаху, коли татко розкатає мого хирлявого друга на асфальті й станцює «кул джерк»²⁶ на його поламаних кістках.

Я тихо зупинив машину й вийшов з неї, мало не побіг до них.

– Усе, набридло з твоїми прищами лясати точити! – проревів татусь. – Ану забрав її, кажу! Зараз же!

У нього був великий приплюснутий ніс із сіткою судин. Щоки почервоніли до кольору нової цегли, а під коміром сірої саржевої робочої сорочки напиналися на шії вени.

– Я на спущеному колесі не поїду, – заявив Арні. – Я вже вам це казав. Ви б теж не поїхали, якби це була ваша машина.

– Ти зараз в мене *сам* на спущеній шині поїдеш, піщомордий, – татусь явно налаштувався на те, щоб показати своїм діткам, як дорослі люди вирішують свої проблеми в Реальному Світі. – Ти свою брудну чортопхайку перед моїм будинком не паркуватимеш. І не дра-туй мене, малий, бо буде боляче.

– Нікому боляче не буде, – утрутився я. – Заспокойтеся, містере. Дайте нам усе виправити.

Арні кинув на мене погляд, сповнений вдячності, і я побачив, який він переляканий – був і досі є. Як вічний аутсайдер, він знав, що є в ньому щось таке, Бог його знає, що, але через це «щось» мужикам певного типу вічно хотілося вимісити його кулаками до напівсмерті. Напевно, він був переконаний, що це станеться знову – та тільки цього разу він не відступить.

Чоловік метнув погляд на мене.

– Ще один, – сказав він, мовби дивуючись, скільки ж це гівнюків у світі розплодилося. – То вам обом дати прикурити? Цього ви хочете? Я можу, не сумнівайтесь.

Так, я добре знав таких типів. Якби він скинув десять років, то був би одним з тих у школі, хто вважав, що це збіса весело – вибити Арні підручники з рук, коли він іде в клас, чи запхати його в душ після фізри в одязі. Вони, такі пацани, ніколи не міняються. Просто дорослішають і захворюють на рак легенів через усі ті викурени «Лакі Страйки» чи виходять з ладу через емболію судин головного мозку в п'ятдесят три або десь так.

– Ми не хочемо давати вам прикурити, – сказав я. – Господи, та в нього ж шину спустило! Невже у вас самого ніколи не спускало?

– Ральфе, я хочу, щоб вони звідси забралися, – свинувата дружина вийшла на ганок. Її голосок звучав пискучо і схвильовано. Видовище було куди кращим, ніж у «Шоу Філа Донаг'ю».²⁷ За розвитком подій уже спостерігали інші сусіди, і я, знову відчуваючи величезну

²⁶ «Cool Jerk» – пісня 1966 року, танцювальний хіт, який спершу виконував гурт «The Capitols».

²⁷ Філ Донаг'ю (нар. 1935 р.) – американський журналіст, телеведучий і режисер, якому приписують створення такого

втому, яка раптом навалилася, подумав, що скоро хтось неодмінно викличе копів, якщо вже не викликали.

– У мене ніколи не спускало, і я ніколи не лишав старий уламок брухту перед чиїмсь будинком на три години, – прогримів Ральф. Я бачив, як на його вишкірених зубах у сяйві західного сонця блищить слина.

– Минула година, – тихо виправив я, – чи менше.

– Ти тут мені не мудряч, малий, – сказав Ральф. – Мені воно до лампади. Я не такий, як ви. Я заробляю на життя. Додому приходжу втомлений, нема часу на суперечки. *Зараз же* приберіть це.

– У мене в багажнику лежить запаска, – пояснював я. – Якби ми змогли її поставити...

– І якби ви були хоч трохи порядною людиною... – не вгавав Арні.

То була остання крапля. Чого наш друга Ральф не потерпів би в присутності своїх дітей, то це сумнівів у його порядності. Він замахнувся на Арні. Не знаю, чим би це все закінчилося – імовірно, Арні потрапив би у в'язницю, а його дорогоцінну тачилу забрав би евакуатор – але якось мені вдалося підняти свою руку перехопити Ральфів кулак біля зап'ястя. Зчепились обидві наші руки в присмерку з глухим виляском.

Жирненька дівчинка зайшла плаксивим квилінням.

Жирненький хлопчик сидів на своєму триколіснику, і нижня щелепа в нього відвисала ледь не до грудей.

Арні, який завжди старався прошмигнути повз місце для куріння в школі, наче за ним гналися привиди, зараз навіть оком не змигнув. Насправді здавалося, що він навіть *хоче*, щоб його вдарили.

Ральф вихором розвернувся до мене. Його очі лізли з орбіт від люті.

– Добре, мале гівно, – сказав він. – Ти перший.

Я напружено стримував його руку.

– Будьте людиною, – тихим голосом попросив я. – Колесо в мене в багажнику. Дайте нам п'ять хвилин його поміняти й забратися з ваших очей. Будь ласка.

Мало-помалу тиск його руки ослаб. Він зиркнув на своїх дітей: заплакане дівча, хлопчика з широко розплющеними очима, – і це підштовхнуло його до рішення.

– П'ять хвилин, – погодився він. І глянув на Арні. – Тобі збіса пощастило, що я ще поліцію не викликав. Ця потвора без техогляду, на ній нема талона.

Я очікував, що Арні бовкне ще що-небудь запальне і гра продовжиться після фінального свистка, але, схоже, він ще не до кінця забув, що таке стриманість і розважливість.

– Дякую, – сказав він натомість. – Вибачте, що я так скипів.

Ральф щось буркнув і сердитими рухами заправив сорочку назад у штани. А потім ще раз озирнувся через плече на своїх дітей.

– Ану пішли в дім! – гаркнув він. – Чого це ви повилазили? Хочете, щоб я вам надавав лясь-лясь-ой-ой-ой?

«Господи, до чого ж звуконаслідувальна сімейка, – подумав я. – Будь ласка, не давайте їм лясь-лясь-ой-ой-ой, татусю, бо вони наблять собі бяки-каки в штанці».

Малеча побігла до матері, покинувши свої триколісники на газоні.

– П'ять хвилин, – повторив Ральф, злостиво нас оглядаючи. Пізніше того вечора, коли перехилятиме чарку з мужиками, він зможе розказати їм, який він був молодець – дав чосу поколінню наркотиків і сексу. «Так, пацани, я сказав їм, щоб забирали той сраний брухт з-під мого будинку, поки я їм лясь-лясь-ой-ой-ой не зробив. І повірте, вони драпали так, наче в них підошви горіли й от-от мала зайнятися срака». І закурить «Лакі». Або «Кемел».

Ми поставили домкрат Арні під бампер. Та не встиг Арні підняти й опустити важіль більш ніж три рази, як домкрат переломився навпіл. Він порохняво кркнув, і вгору піднялася хмарка іржі. Арні подивився на мене, і його очі знову були невпевнені й перелякані.

– Не страшно, – сказав я. – Візьмемо мій.

На той час уже посутеніло, і насувалася темрява. Серце в мене досі билося надто швидко, а в роті було кисло від сутички з великим цабе з Бейсін-драйв, 119.

– Деннісе, вибач мені, – тихо мовив Арні. – Більше я тебе в таке не втягуватиму.

– Та забудь. Давай міняти колесо.

Ми підняли «плімут» моїм домкратом (кілька жажливих секунд я думав, що задній бампер зі скреготом гнилого металу відірветься) і зняли колесо. Поставили запаску, затягнули трохи гайки й опустили машину на асфальт. Мені аж полегшало, коли вона знову стояла на дорозі; на те, як гнилий бампер угинався під домкратом, страшно було дивитися.

– Ну от, – сказав Арні, приплескуючи старезний погнутий диск на гайках кріплення колеса.

Я стояв і дивився на «плімут», і зненацька те відчуття, яке я пережив у гаражі в Лебея, повернулося. Його викликав вигляд новенької шини «Фаєрстоун» зліва праворуч. На ній досі була наліпка виробника і яскраво-жовті крейдяні позначки балансування, які похапцем зробив хлопець із заправки.

Я здригнувся – але передати словами ту раптову дивину не зміг би. Було таке відчуття, наче я побачив змію, яка от-от скине стару шкіру, що частина тієї старої шкіри вже відлущилася, а під нею відкриваються пробіски новизни.

Ральф стояв на своєму ганку й сердито глипав на нас. В одній руці він тримав гамбургер-сендвіч на «Диво-хлібі», з якого скрапував соус. Інша рука зімкнулася на бляшанці пива «Айрон-Сіті».

– Скажи, красунчик? – поробурмотів я до Арні, опускаючи його поламаний домкрат у багажник «плімута».

– Чисто тобі Роберт Гадфорд,²⁸ – промимрив у відповідь Арні, і це подіяло – ми обидва підхопили хихотунців, як буває, коли вирішується довга й напружена ситуація.

Арні кинув спущену шину в багажник, на домкрат, а потім не втримався – пирхнув і затулив рота долонями. Вигляд у нього був, як у малого, якого запопали над банкою з варенням. І варто було мені про це подумати, як я й сам розреготався.

– Чого це ви, босота, регочете там? – проревів Ральф. І підійшов до сходинок ганку. – Га? Хочете, щоб я вам голови скрутив? Я це можу, повірте!

– Тікаймо звідси *швидше*, – сказав я Арні й прожогом кинувся до свого «дастера». Регіт уже було не спинити; він просто викочувався з нас хвилями. Я впав на сидіння водія й завів двигун, не перестаючи тихо іржати від сміху. «Плімут» Арні переді мною заревів і випустив смердючу велетенську хмару синього вихлопу. Та на тлі того шуму я чув його писклявий безпорадний сміх, і звучав він більше як істерика.

Ральф на всіх парах понісся до нас через свій газон, не випускаючи з рук крапаючий бургер і пиво.

– Ви чого регочете, босото? Га?

– Ти, ти зануда! – триумфально прокричав Арні й рушив під акомпанемент автоматної черги вихлопів. Я вдарив по педалі газу своєї власної машини й мусив різко викрутити кермо, щоб уникнути Ральфа, котрий вочевидь намірявся на вбивство. Я все ще сміявся, але то вже був не добрий сміх (якщо він узагалі був добрим), а пронизливий задиханий регіт, більше схожий на крик.

– Я тебе вб'ю, чмо! – гримів Ральф.

²⁸ Саркастичний натяк на американського актора Роберта Редфорда.

Я знов натиснув на акселератор і цього разу ледь не в'їхав у зад Арні.

Я показав Ральфу середній палець.

– *Викуси!* – прокричав я.

Потім він уже був позаду нас. Намагався наздогнати; кілька секунд тупотів по тротуару, та незабаром спинився, важко дихаючи й шкірячи зуби.

– Що за божевільний день, – промовив я вголос і сам трохи злякався слізного тремтіння у власному голосі. У роті знову було кисло. – Що за божевільний хріновий день.

Гараж Дарнелла на Гемптон-стрит був видовженою будівлею з іржавими рифлено-металевими стінами та іржавим рифлено-металевим дахом. Заляпана брудом табличка перед входом повідомляла: «ЗАОЩАДЖУЙТЕ! ВАШЕ НОУ-ХАУ, НАШІ ІНСТРУМЕНТИ!» А нижче інша табличка меншими літерами обіцяла «Місце в гаражі потижнево, помісячно чи річно».

За автосервісом Дарнелла лежало звалище старих авто. Простягалось воно на квартал і з усіх боків було оточене п'ятифутовою огорожею з того самого рифленого металу – млявий реверанс Вілла Дарнелла в бік міської комісії із зонування. Не те щоб комісія могла притиснути до нігтя Вілла Дарнелла, і не тому, що двоє з трьох членів комісії із зонування були його друзями. У Лібертівіллі Вілл Дарнелл був знайомий практично з усіма людьми, які мали бодай якийсь вплив. Він був одним із тих хлопців, які є майже в кожному маленькому місті, – сірий кардинал, що тихо стоїть за багатьма подіями.

Я чув, що він замішаний в активному наркотрафіку в Лібертівілльській старшій школі й Дарбійській середній; також чув, що він мав якесь знайомство з крутими бандюками в Пітсбурзі та Філадельфії. Я в це не вірив, принаймні *свідомо*, але точно знав – якщо тобі потрібні феєрверки, «бомби з вишнями» чи ракети в пляшках на четверте липня, Вілл Дарнелл їх тобі продасть. А ще я чув, від свого батька, що за дванадцять років до тих подій, коли я був ще зовсім п'ятирічним юнаком, Вілла Дарнелла судили, як одного з головних фігурантів у справі викрадення автомобілів на великій території, яка простягалася від наших широт на схід від міста Нью-Йорк аж до Бенгора, що в штаті Мен. Зрештою обвинувачення з нього зняли. Але тато сказав, що він не сумнівається – Вілл Дарнелл по вуха замішаний в інших махінаціях, в усьому: від викрадення вантажівок до підробок антикваріату.

«Гарне місце, Деннісе, від якого краще триматися подалі», – казав тато. Було то рік тому, невдовзі після того, як я отримав свого першого драндулета й інвестував двадцять доларів в оренду місця в гаражі Дарнелла, щоб спробувати поміняти карбюратор, хоча врешті цей експеримент закінчився повним провалом.

Гарне місце, від якого краще бути подалі, – і ось я тут, заїжджаю в головні ворота слідом за своїм другом Арні в темряві, коли від денного світла не залишилося нічого, крім розпечено-червоного мазка на обрії. Мої фари вихоплювали з п'їтьми достатньо розкиданих автозапчастин, сміття й загального довколишнього відстійного пейзажу, щоб мені, і без того втомленому, на душі стало ще каламутніше, ніж дотепер. Я згадав, що не подзвонив додому, і що мама з татом, напевно, сушать собі голови, де це я подівся.

Арні під'їхав до великих гаражних воріт, з табличкою поряд «СИГНАЛЬ – ЗАЇДЕШ». Крізь укриті шаром бруду шибки віконця поряд із дверима просочувалося кволенке світло. Хтось був удома, і я ледве стримався, щоб не вихилитися з вікна й не сказати Арні, хай везе свою машину до мене додому, там вона й переночує. Я уявив собі, як ми завалюємо до Дарнелла й бачимо, як Вілл із друзьбами рахують перехоплені на дорозі кольорові телики чи перефарбовують крадені кадилаки. Хлоп'ята Гарді²⁹ приїждять у Лібертівілль.

²⁹ Вигадані персонажі численних книжок різних авторів, опублікованих під колективним псевдонімом Френклін В. Діксон; хлопці-підлітки, що граються в детективів.

Арні просто сидів за кермом, не сигналив, не робив нічого, і я вже збирався вийти й спитати в нього, що таке, коли він сам підійшов до того місця, де я зупинив машину. Навіть в останніх променях догорілого світла мені було видно, що вигляд у нього дуже присоромлений.

– Деннісе, а ти не міг би посигналити замість мене? – несміливо спитав він. – Здається, Крістіна не працює.

– Звісно.

– Дякую.

Я двічі натиснув на клаксон, і після невеликої паузи великі гаражні ворота з гримотінням поїхали вгору. А за ними стояв Вілл Дарнелл власною персоною, і живіт вивалювався йому над ременем штанів. Він нетерпляче махнув Арні рукою: мовляв, заїжджай.

Я розвернув свою машину, припаркував її передом до виїзду, а тоді й сам зайшов у гараж.

Усередині він був порожній, велетенський і нагадував сховище, а ще наприкінці дня тут панувала страхотлива тиша. Кожен з п'яти десятків похилих паркувальних боксів був обладнаний прикрученим до підлоги ящиком з інструментами для майстрів-на-всі-руки, які мали роздובбані драндулети, але не мали інструментів до них. Стеля була високою і навхрест перетятаю голими кроквами, що нагадували стріли будівельного крана.

Усюди були поприліплювані написи-попередження: «ПЕРЕД ВИХОДОМ ПЕРЕВІРТЕ ІНСТРУМЕНТИ», «ПРО ПІДЙОМНИК ДОМОВЛЯТИСЯ НАПЕРЕД», «ІНСТРУКЦІЇ ДО АВТО В ПОРЯДКУ ЖИВОЇ ЧЕРГИ», «МАТЮКАТИСЯ І ЛЯЯТИСЯ ЗАБОРОНЕНО». І ще десятки інших; усюди, куди не кинь оком, вони наче кричали тобі в лице. Великим фанатом попереджень був Вілл Дарнелл.

– Двадцятий бокс, двадцятий! – закричав Дарнелл на Арні своїм роздратованим хрипливим голосом. – Заведи її туди й заглуши, поки ми всі тут не задихнулися!

«Ми всі» виявилось групкою чоловіків за велетенським столом для гри в карти в дальньому кутку. По всій поверхні столу були розкидані покерні фішки, карти, стояли пляшки з пивом. Чоловіки витріщалися на нове надбання Арні, і на їхніх обличчях були написані дуже різні емоції – від огиди до веселощів.

Арні поїхав до двадцятого боксу, припаркувався й заглушив двигун. Неозорим печерним простором плив синій димок вихлопів і розсіювався в повітрі.

Дарнелл обернувся до мене. На ньому була широчезна, як вітрило, біла сорочка й штани кольору хакі. Великі складки жиру випирали на шиї і спадали донизу другими підборіддями.

– Синку, – тим самим хрипливим голосом сказав він, – якщо це ти продав йому той шматок гівна, тобі має бути зараз соромно.

– Я його йому не продавав, – якась абсурдна причина підштовхувала мене до того, щоб виправдовуватися перед цією горою жиру так, як я б у житті не став виправдовуватися перед рідним батьком. – Я намагався його відговорити.

– Сильніше тре' було намагатися, – він пішов туди, де саме виходив з машини Арні, котрий пристукнув дверцята, і з порога на тому боці сипким червоним дощем полилась іржа.

З астмою чи без неї, а рухався Дарнелл граційно, майже по-жіночому, – як людина, що вже давно була товстою й бачить перед собою довге майбутнє товстуна. І закричав він на Арні ще до того, як той розвернувся, з астмою чи без неї. Мабуть, можна сказати, що він був з тих, хто не дозволяє своїм недугам брати над собою гору.

Як і хлопці в шкільній курильці, як той Ральф на Бейсін-драйв, як Бадді Реппертон (на жаль, ми до нього вже зовсім скоро дійдемо), він незлюбив Арні одразу ж – то був випадок ненависті з першого погляду.

– Так, більше ти сюди це механічне гузно без шланга для вихлопів не заведеш! – розкричався він. – Побачу ще раз – вилетиш звідси, це ясно?

– Так, – Арні здавався маленьким, і втомленим, і побитим. Та дика невгамовна енергія, на якій він досі тримався, вичахля. Бачити його таким мені було трохи боляче. – Я...

Дарнелл не дав йому договорити.

– Хочеш вихлопний шланг – це буде два п'ятдесят на годину, як забронюєш. І зараз я тобі ще щось скажу, і ти, мій юний друже, поставишся до цього з усією серйозністю. Я ваших сраних дитячих вибриків не терпітиму. Мені воно не треба. Цей гараж – для мужиків, які цілими днями пашуть, щоб прогодувати сім'ї, і для того ремонтують свої машини, а не для багатеньких студентиків, які полюбують задля розваги таскатися на оранжевому поясі. І курити я тут забороняю. Хочете посмалити – виходьте на смітник.

– Я не ку...

– Не перебивай мене, синку. Не перебивай і не мудруй, – сказав Дарнелл. Тепер він стояв перед Арні. Вищий і ширший за нього, він повністю затуляв собою мого друга.

У мені знову почала наростати злість. Я буквально відчував, як моє тіло стогне від протесту через те, що, відколи ми зупинилися перед будинком Лебея й побачили, що тої чортової тачки більше нема на газоні, мої емоції були більше схожі на гойдалку чи іграшку йо-йо.

Діти – пригноблений клас; через кілька років ти навчишся відповідати таким дітоне-нависникам, як Вілл Дарнелл, у душі дядечка Тома: так, сер, ні, сер, ще б пак. Але, Боже мій, зараз він явно переборщував.

Раптом я вхопив Дарнелла за руку.

– Сер?

Він крутнувся, розвертаючись до мене. Я про себе зрозумів одну штуку: що більше мені не подобається хтось із дорослих, то більше я схильний називати їх «сер».

– Що?

– А он ті чоловіки курять. Скажіть їм, хай перестануть, – я показав на тих, що сиділи за покерним столом. Вони саме почали нову партію. Дим висів над столом синьою запоною.

Дарнел глянув на них і перевів погляд на мене. Вираз обличчя в нього був дуже серйозним.

– Це ти зараз, молодшенький, так своєму другу допомогти намагаєшся?

– Ні, – відповів я. – Сер.

– Тоді завали свій хавальник.

Він знову повернувся до Арні й уперся м'ясистими руками в свої широчезні боки з пухким прошарком жиру.

– Я потвор упізнаю відразу, – сказав він, – і зараз я на одного такого дивлюся. Малий, у тебе випробувальний термін. Один раз облажаєшся – і плювати, скільки ти заплатив наперед, я викину тебе на сраку за двері.

Тупа лють здійнялася в мені від шлунка до голови й спричинила біль. Я подумки благав Арні послати цього жирного уйобка на поршень, хай засадить його собі у свій старий анус, наскільки глибини вистачить. Звісно, після цього до розмови долучаться Дарнеллові гравці в покер і ми обидва, скоріше за все, завершимо цей чарівний вечір у приймальному відділенні лібертівілльської лікарні з численними швами на головах... але воно буде майже того варте.

«Арні, – благав я подумки, – скажи йому, хай валить на три букви, і їдьмо звідси. Дай йому відсіч, Арні. Не дозволяй змішувати тебе з лайном. Не будь лузером, Арні, – якщо ти свій матері зміг дати відсіч, то й цього кретина подолаєш. Хоч цього єдиного разу не будь лузером».

Арні довго стояв мовчки, з похиленою головою, а потім сказав:

– Так, сер.

І прозвучало це дуже тихо, майже нечутно. Слова неначе застрягли в нього у горлі.

– Що ти сказав?

Арні підвів погляд. Його обличчя було мертвотно-блідим. Очі налилися слізьми. Я не міг на це дивитися. Мені було надто боляче на це дивитись. Я відвернувся. Покеристи призупинили гру, щоб спостерігати за подіями біля двадцятого боксу.

– Я сказав: «Так, сер», – дрижачим голосом промовив Арні. Він наче щойно поставив підпис під якимось страхітливим зізнанням. Я знову подивився на машину, «плімут» 1958 року, яка стояла тут замість бути за гаражем, на звалищі старих машин, гнити з рештою Дарнеллового непотребу, і знову всім серцем її зненавидів за те, що вона робила з Арні.

– Тоді вимітайтеся звідси, – сказав Дарнелл. – Ми зачинилися.

Арні наосліп пошкандибав геть. І ледь не врзався в стіс старої лисої гуми, але я вчасно підхопив його за лікоть і потягнув геть. Дарнелл пішов у протилежний бік, до покерного стола. А вже там своїм свистячим голосом сказав щось іншим. І вони вибухнули реготом.

– Деннісе, я в порядку, – сказав Арні, наче я його питаю. Його зуби були міцно стиснуті, а груди піднімалися й опускалися від швидкого поверхневого дихання. – Я в порядку, пусти мене, я в порядку, я в нормі.

Я відпустив його руку. Ми пішли до входних дверей, і тут Дарнелл проревів нам услід:

– І друзяк своїх відморозків сюди не води, бо вилетиш, як корок із пляшки!

– І наркоту дома лишай! – підгавкнув один з покеристів.

Від страху Арні зіщулювся й облесливо кивнув. Він був моїм другом, але в ту мить я ненавидів його за те, що він так щулюється.

Ми порятувалися втечею в прохолодну пітьму. Ворота за нашими спинами загримотіли, зачиняючись. Отак ми й поставили Крістіну в гараж до Дарнелла. Весело погуляли, га?

6 / Назовні

*У мене є тачка і повний бак,
І сказати всім – така краса:
«Поцілуй мене в зад»...³⁰*

Гленн Фрай

Ми сіли в мою машину, і я виїхав з подвір'я. Непомітно стрілки годинника підкралися до дев'ятої години й перевалили за неї. Ось як летить час, коли тобі весело. У небі висіла половинка місяця. Через нього, а ще через оранжеві ліхтарі просторого паркувального майданчика торговельного центру «Монровілл», не видно було жодних зірок, навіть якщо вони падали.

Перші два-три квартали ми проїхали в гробовій тиші, а потім Арні зненацька зайшовся в несамовитих схлипуваннях. Я й думав, що він може розплакатись, але сила цього нападу мене перелякала.

Я негайно зупинив машину.

– Арні...

І тут же я облишив спроби. Йому потрібно було виплакати все. Сльози й схлипи лилися пронизливим гірким потоком, і нестримним до того ж – свою квоту стриманості на той день Арні вичерпав. Спочатку здавалося, що то просто реакція; я відчував те саме, тільки моя реакція вдарила мені в голову, і від цього вона боліла, наче гнилий зуб, а ще в шлунок, який хворобливо стиснувся.

Тому так, спочатку я подумав, що то просто якась реакція, мимовільний вихлюп емоцій, і може, попервах так воно й було. Але через хвилину-дві я зрозумів, що тут є щось більше, набагато більше, усе значно глибше, ніж проста розрядка. І в тих звуках, які він видавав, я почав виокремлювати слова: спочатку поодинокі, а потім цілі речення.

– *Я їм покажу!* – викрикував він крізь ридання. – *Я покажу тим йобаним сучим синам, я їм покажу, Деннісе, вони в мене пошкоднують, вони в мене подавляються... ПОДАВЛЯТЬСЯ... ПОДАВЛЯТЬСЯ!*

– Перестань, – налякано попросив я. – Арні, припини.

Але припиняти він не хотів. Натомість загупав кулаками по м'якій приладовій панелі мого «дастера», та так сильно, що залишалися вм'ятини.

– *Я їм покажу, от побачиш, покажу!*

У тьмяному світлі місяця й найближчого ліхтаря його обличчя здавалось абсолютно порожнім і потворно-старим, наче в якоїсь карги. Поряд зі мною сидів незнайомець. Арні кудись подівся – він блукав тими холодними закутками всесвіту, які ласкавий Господь залишає для таких людей, як він. А цього хлопця я не знав. І не хотів його знати. Я міг лише сидіти безпомічно на своєму місці й сподіватися, що Арні, якого я знаю, повернеться. І через якийсь час він повернувся.

Істеричні викрики розчинилися знову в риданнях. Ненависть випарувалася, і він лише плакав. Те голосіння йшло десь із глибини грудей: надричне, спантеличене.

Я сидів за кермом своєї машини, не знаючи, що мені робити, бажаючи опинитися деінде, де завгодно: міряти черевики в крамниці Тома Мак'єна, заповнювати заяву на отримання кредиту в магазині здешевлених товарів, стояти перед платним туалетом з поносом і без жодної монети в кишені. Де завгодно, блін. Не обов'язково в Монте-Карло. Але в основному я сидів і мріяв бути старшим. Мріяв, щоб ми обидва були старшими.

³⁰ I got me a car and I / got me some gas, / Told everybody they could / Kiss my ass... (англ.)

Але то була дурна відмазка. Я знав, що треба робити. Неохоче, не маючи ні найменшого бажання, я підсунувся ближче до краю свого сидіння, обійняв Арні й притиснув до себе. Його обличчя, гаряче та лихоманкове, розплескалося на моїх грудях. Так ми й сиділи, хвилини, може, зо п'ять, потім я відвіз його додому й висадив. А сам поїхав.

Після того ми про це не розмовляли, про те, як я його до себе пригортав. По тротуару тоді ніхто не йшов, ніхто не бачив моєї машини, припаркованої біля бордюру. Мабуть, якби хтось побачив, то подумав би, що ми парочка педиків. Я сидів, і пригортав його, і любив так, як міг, і не розумів, як так вийшло, що я – єдиний друг Арні Каннінгема, бо в ту мить, поверте мені, я зовсім не хотів бути його другом.

Проте (тоді я вже це усвідомив, хай навіть нечітко), можливо, відтепер Крістіна теж мала стати йому другом. Я ще не визначився, чи мені це подобається, хоча в той довгий божевільний день ми з її ласки пережили велику хрінотінь.

Коли ми підкотили до тротуару перед його будинком, я спитав:

– Чувак, з тобою все буде в порядку?

Арні вимучено всміхнувся.

– Ага, не пропаду, – і зі смутком в очах подивився на мене. – Знаєш, знайди собі краще щось інше для доброчинності. Фонд для сердечників. Ракове товариство. Щось таке.

– Ой, та ну тебе.

– Ти розумієш, що я маю на увазі.

– Якщо ти маєш на увазі, що ти плаксій, то Америку ти для мене не відкрив.

На ганку загорілося світло, і з будинку вилетіли Майкл і Реджина – мабуть, хотіли подивитися, хто це приїхав: ми чи поліція штату, яка має повідомити, що їхнє єдине укохане дитятко збила машина на хайвеї.

– Арнольд? – пронизливо-верескучим голосом погукала Реджина.

– Деннісе, звалюй пошвидше, – Арні всміхався тепер більш щиро. – Тобі ця хрінь не потрібна.

Він вибрався з машини й слухняно сказав:

– Привіт, мамо. Привіт, тату.

– Де ти був? – спитав Майкл. – Ми тут з твоєю матір'ю, юначе, місця собі не знаходимо!

Арні казав правду. Сцени сімейного возз'єднання мені були ні до чого. Я глипнув у дзеркало заднього виду й побачив, як він стоїть – такий самотній і вразливий. А потім ті двоє налетіли на нього, огорнули собою й повели, наче вівцю, у своє гніздо за 60 000 баксів, сто-процентно виливаючи на нього всю силу своїх найсвіжіших знань про батьківство, почерпнутих на тренінгу з батьківської ефективності чи ще якомусь семінарі. Річ була в тому, що в них це все було дуже раціонально. У тому, яким став Арні, була дуже велика їхня заслуга, але вони були занадто, трясця твоєї матері (і батьку), раціональні, щоб це помітити.

Я ввімкнув радіо й зловив хвилю «FM-104», де тривав блок розваг вихідного дня і Боб Сігер та «Сілвер Буллет Бенд» співали «Досі такий самий».³¹ Випадковий збіг був дещо аж занадто жахливо ідеальним, тому я покрутив ручку й знайшов гру «Філліз».³²

«Філліз» програвали. Нічого дивного. Усе згідно з ходом подій.

³¹ Роберт Кларк «Боб» Сегер (нар. 1945 р.) – американський співак, композитор, гітарист і піаніст. 1973 року заснував гурт «Silver Bullet Band». Їхня пісня «Досі такий самий» («Still the Same») була одним із численних хітів гурту.

³² Професійна бейсбольна команда з міста Філадельфія, штат Пенсильванія.

7 / Нічні жахіття

*Я «роудраннер», кицю,
Не спіймати мене.
Я ж «роудраннер», кицю,
Стережися мене.
Може, спробуєш взяти гору.
Ось побачиш, мала.
Відійди! Назад!
Хай не бачать ці очі твій сором!³³*

Бо Дідді

Коли я приїхав додому, тато з сестрою сиділи на кухні, їли сендвічі з коричневим цукром. Одразу дав про себе знати голод, і я згадав, що так і не повечеряв.

– Де це тебе, Бос, носило? – спитала Елейн, не підводячи погляду від свого «16», чи «Крім», чи «Тайгер Біт»,³⁴ не знаю, що вона там читала. Босом вона мене називала відтоді, як минулого року я відкрив для себе Брюса Спрінгстіна і став його фанатом.³⁵ За її задумом, це повинно було мене болюче вжалити.

У чотирнадцять Елейн почала з дитини перетворюватися на повноцінну американську красуню, якою вона зрештою й стане – високу, темноволосу та блакитнооку. Але того пізнього літа 1978-го вона ще була абсолютно підлітковою стадною твариною. Почала з «Донні та Марі»³⁶ в дев'ять років, потім запала на Джона Траволту в одинадцять (одного разу я дуже круто схибив, назвавши його Джоном Гидолтою, і вона подряпала мене так сильно, що ледве не шви довелося на щоку накладати, – але я типу заслужив, тому не жаліюся). У дванадцять вона гинула через Шона.³⁷ Потім був Енді Гібб.³⁸ А віднедавна її смаки стали зловісними: хеві-метал-рокери типу «Діп Перпл» і нова група – «Стикс».

– Я допомагав Арні владнати справи з його машиною, – сказав я, звертаючись як до Еллі, так і до батька. Більше до батька насправді.

– Та потвора, – зітхнула Еллі й перегорнула сторінку журналу.

Раптом я відчув різке сильну потребу видерти журнал їй з рук, порвати навпіл і жбурнути шматки їй в обличчя. І це було найкращим свідченням того, що деньок у мене видався дуже важкий. Насправді Елейн не вважає Арні потворою; вона просто хапається за будь-яку можливість мене підіставати. Але, мабуть, я за останні кілька годин забагато разів чув, як Арні називають потворою. Його сльози висихали на моїй сорочці, чорт забирай, і може, я й сам почувався трохи бридко.

– А як там Губастик, дороженька? – поцікавився я солодким голосом. – Понаписувала вже листів Еріку Естраді? «Ох, Еріку, я помру заради тебе, у мене стається повна зупинка серця щоразу, коли я уявляю, як твої товсті масні губи цмакають мої...»

– Ти тварина, – холодно відповіла вона. – Просто тварина, ось хто ти.

– І я не розумію, чому це погано.

³³ I'm a roadrunner, honey, / And you can't catch me. / Yes, I'm a roadrunner, honey, / And you can't keep up with me. / Come on over here and race, / Baby, baby, you'll see. / Move over, honey! Stand back! / I'm gonna put some dirt in your eye! (англ.)

³⁴ Назви підліткових журналів.

³⁵ Прізвисько «Бос» американський співак і композитор Брюс Спрінгстін (нар. 1949 р.) отримав за те, що в 1960-ті роки, коли він грав у гурті «Earth», його завданням було забирати платню гурту у власників клубів і розподіляти між музикантами.

³⁶ Телевізійне музичне шоу з естрадною музикою 1976 року, ведучими якого були брат і сестра, поп-дует Донні та Марі Осмонди.

³⁷ Шон Пол Кессіді (нар. 1958 р.) – американський телевізійний продюсер, сценарист і актор-співак.

³⁸ Ендрю Рой «Енді» Гібб (1958–1988) – британсько-австралійський співак, кумир підлітків.

- Так отожд, – вона взяла зі столу журнал, сендвіч і стрімко почимчикувала у вітальню.
- Еллі, гляди не розсип усе по підлозі, – попередив її тато, трохи підпсувавши їй вихід.

Я понишпорив у холодильнику й витяг шматок болонської копченої ковбаси та сумний на вигляд помідор. Ще там лежало півпачки плавленого сиру, але надмірне захоплення цим лайном у початкових класах геть знищило мою любов до нього. Я вирішив задовольнитися квартою молока до сендвіча й відкрив бляшанку супу «Кемпбелз» із консервованою яловичиною.

– Він її забрав? – поцікавився в мене тато. Мій тато працює податковим консультантом у «Ейч атр;Ар Блок», а ще позаштатно надає послуги, пов'язані з податками. Колись він був штатним бухгалтером найбільшої архітектурної фірми в Піттсбурзі, але потім у нього стався інфаркт, і він звільнився. Він добра людина.

- Ага, забрав.
- Таке ж страхопудало, як і спершу здалося?
- Гірше. А де мама?
- На занятті.

Тато зустрівся зі мною поглядом, і ми обидва ледве не захихотіли. Та одразу ж подивилися в різні боки, бо стало соромно – але навіть щирий сором допоміг не сильно. Мамі сорок три, працює гігієністом у стоматологічній клініці. Вона довго не працювала за фахом, та після татового інфаркту повернулася на роботу.

Чотири роки тому мама вирішила, що в ній загинула письменниця. І почала строчити вірші про квіти й оповідання про милих стареньких чоловіків у жовтні своїх літ. Час від часу з-під її пера виходила жорстка реалістична річ про юну дівчину, перед якою виникала спокуса «ризикнути», та потім вона вирішувала, що незрівнянно краще буде, якщо вона Збереже Її Для Шлюбного Ложа. Цього літа вона записалася на письменницький курс у Горліксі – а там, як ви пам'ятаєте, викладали Майкл і Реджина, – і записувала всі свої теми та історії в блокнот, який назвала книжкою «Нарисів про любов і прекрасне».

Так і чую, як ви зараз думаєте (і добре, коли так), що немає нічого смішного в жінці, яка примудряється і працювати, і про сім'ю піклуватися, коли вона вирішує спробувати щось нове, трошки розширити свої горизонти. Звісно, ви будете праві. А ще ви можете подумати, що в нас із батьком були всі причини соромитися самих себе, що ми просто дві шовіністичні свині чоловічої статі, які рохкають там щось у себе на кухні – і знову будете абсолютно праві. Я не сперечатимуся за жодним із цих пунктів, скажу лише, що якби вам так само часто читали вголос із «Нарисів про любов і прекрасне», як нам з татом (і Елейн), то ви б трохи краще зрозуміли, звідки ростуть ноги в наших підсміювань.

Ну, вона була і є класною мамою; здогадуюся, що й для тата вона класна дружина – принаймні я ніколи не чув, щоб він скаржився, а ще він ніколи не пиячив цілу ніч поза домом, і все, що я можу сказати на наш захист, – їй в обличчя ми не сміялися ніколи, жоден з нас цього не робив. Виправдання таке собі, я розумію, але в усякому разі, це краще, ніж нічого. Ніхто з нас нізащо у світі не завдав би їй такого болю.

Я затулив рота долонею й намагався задусити смішки. Тато моментально вдавився хлібом з коричневим цукром. Не знаю, про що подумав він, але в мене в пам'яті сплигло порівняно свіже творіння під назвою «Чи був в Ісуса песик?»

Укупі з усіма пригодами дня то було трохи занадто.

Я підійшов до шафок над раковиною й витяг склянку для молока, а коли озирнувся, тато вже взяв себе в руки. Це допомогло мені теж опанувати собою.

– Ти, коли зайшов, був якийсь смутний, – сказав він. – Деннісе, з Арні все гаразд?

– Арні в ажурі, – відповів я, виливаючи суп у каструльку й ставлячи на плиту. – Він сьогодні купив собі машину, вона роздовбана, але Арні в порядку.

Звісно, Арні був не в порядку, але іноді ти просто не можеш зібратися з духом і сказати деякі речі своєму татові, не важливо, яких успіхів він досягнув у цій видатній американській діяльності – бути батьком.

– Іноді люди сліпі, поки самі не побачать, – сказав він.

– Ну, – відповів на це я, – сподіваюся, він дуже скоро сам побачить. Він поставив машину в Дарнелла за двадцятку на тиждень, бо його батьки не хотіли, аби він тримав її вдома.

– Двадцятка на тиждень? Лише за місце в гаражі? Чи за місце й інструменти?

– Лише за місце.

– Це грабунок на великій дорозі.

– Ага, – сказав я, відзначивши про себе, що після цієї констатації тато не запропонував, щоб Арні ставив її в нас.

– Хочеш зіграти в крибідж?

– Мабуть, так, – сказав я.

– Деннісе, вище носа. Ти не можеш робити за інших людей їхні помилки.

– Ага, точно.

Ми зіграли три чи чотири партії в крибідж, і щоразу він мене перемагав – він майже завжди виграє, крім випадків, коли дуже втомлений чи трохи випив. Але мені нормально. Так ті рази, коли я його переграю, стають ціннішими. Ми грали в крибідж, і через якийсь час прийшла мама – на її щоках грав рум'янець, а книжку оповідань і нарисів вона притискала до грудей. Вона поцілувала тата – не звичайним побіжним торканням губ, а по-справжньому, так, що я раптом зникнув і схотів опинитися десь в іншому місці.

У мене вона спитала все те саме про Арні та його машину, бо в нашому домі це швидко перетворилося на найбільшу тему для розмов відтоді, як збанкрутів мамин брат Сід і попросив у тата позику. Я повторив ту саму пісню, гарну й нову. Потім подався нагору спати. Я ледве тягнув ноги, та й у мами з татом, як мені здалося, були свої справи... хоча на цю тему я собі забагато думати не дозволяв, та ви, напевно, і самі це розумієте.

Елейн була в себе, лежала на ліжку й слухала найновішу добірку суперхітів. Я попросив її зробити звук тихіше, бо лягаю спати. Вона висолопила мені язика. Я такого не дозволяю. Тому зайшов у кімнату й лоскотав її, аж поки вона не пожалілася, що зараз виблює. Я сказав: «Ну, блуй, це твоє ліжко», – і ще трохи її полоскотав. Потім вона натягнула на лице свій коронний вираз «Деннісе, будь ласка, не смійся наді мною, бо це *страшенно* важливе питання», стала дуже серйозна й спитала, чи правда, що коли пердиш, гази можна підпалити. Так сказала одна її подруга, Керолін Шембліс, але Керолін майже *завжди* брехала.

Я сказав їй, щоб спитала у свого мудакуватого бойфренда, Мілтона Додда. Тоді Елейн сильно розлютилася, хотіла мене вдарити й спитала: «Деннісе, ну чому ти завжди такий придурок?» Тому я сказав їй, що гази можна підпалити, це правда, порадив ніколи не пробувати, а потім обійняв (хоча намагався цього уникати – відколи в неї почали рости груди, мені це було ніяково, і лоскотати теж, правду кажучи) і пішов спати.

А роздягаючись, подумав: «Не так уже й погано скінчився цей день. Навколо мене люди, які вважають мене людиною, і Арні таким вважають теж. Покличу його завтра в гості чи в неділю, позависаємо просто, подивимось гру «Філліз» по ящику чи в якусь дурну настільну гру пограємо, у «Кар'єри», чи «Життя», чи в те старе-добре «Клу», яке завжди напхаваті, і позбудемося цього химерного відчуття. Знов усе буде нормально».

Отож, я ліг спати з повним порядком у голові й мав би одразу ж заснути, але не заснув. Бо порядку не було, і я це знав. Буває так, що все закрутиться, а що воно, у біса, таке, ти й не знаєш.

Двигуни. Це ще один момент буття підлітком. Навколо стільки двигунів, і часом у тебе в руках опиняються ключі запалювання до кількох із них, і ти їх заводиш, але не знаючи, що

то, у сраці, за двигуни чи що вони мають робити. Ти маєш якесь уявлення, і більш нічого. З наркотиками все так, і з бухлом, і з сексом, і часом з іншими штуками – літня робота, завдяки якій у тебе з'являються нові інтереси, якась поїздка, навчальний курс у школі. Двигуни. Тобі дають ключі, кілька підказок і кажуть: «Заводь-но, побачиш, як піде», – і часом цей двигун везе тебе прямцем у кльове життя, сповнене сенсу, а іноді везе навпростець автострадою до пекла й викидає тебе, скаліченого і скривавленого, на узбіччя дороги.

Двигуни.

Великі. Як 382-і, які ставили в ті старі тачки. Як Крістіна.

Я лежав у темряві, перевертаючись із боку на бік, поки простирадло піді мною остаточно зібгалось жужмом, і згадував, як Лебей сказав: «Її звати Крістіна». І чомусь Арні за це вчепився. Коли ми були малими, у нас були самокати, потім з'явилися великі, і я своїм давав імена, але Арні – ніколи. Він вважав, що імена – це для собак, котів і рибок. Але то було тоді, а це – тепер. Тепер він називав той «плімут» Крістіною, а ще гірше те, що вона для нього була ніби жива істота, а не просто машина.

Мені це не подобалось, і я не знав, чому.

Та навіть мій батько говорив про неї так, наче Арні не старий шматок брукху купив, а одружився. Але все було не так. Зовсім ні. Правда?

Деннісе, зупинися. Здай назад... Я хочу ще раз на неї подивитися.

Отак-от просто.

Без жодних роздумів – а це було дуже не схоже на Арні, який завжди ретельно все обмірковував – життя навчило його болісно відчувати, що буває з такими хлопцями, як він, коли вони без підготовки роблять щось (зойк!) імпульсивно. Але цього разу він був схожий на чоловіка, який зустрів актрисульку з підтанцювок, закрутив з нею бурхливий романчик і понеділкового ранку прокинувся з похміллям і новою дружиною.

То було... ну... неначе кохання з першого погляду.

«Та нехай, – подумав я. – Ми почнемо все спочатку. От завтра і почнемо. Подивимося на все новими очима».

І по тому я нарешті заснув. І бачив сни.

Квиління стартера, який обертається в темряві.

Тиша.

Стартер квилить знов.

Двигун зловив іскру, згас, потім таки підхопив.

Двигун працює в темряві.

Потім увімкнулися фари, дальнє світло, старомодні фари-близнюки, що прохромали мене, мов жука на склі.

Я стояв у відчинених дверях гаража Роланда Д. Лебея, а Крістіна стояла всередині – новісінька, без найменшої вм'ятини чи плямки іржі. Бездоганно чисте вітрове скло темніло аж до поляризованої синьої смуги вгорі. З радіо лунало ритмічне звучання співу Дейла Гокінса, який виконував «Сузі-К'ю» – голос із мертвого віку, сповнений якоїсь моторошнуватості життєвої сили.

Мотор бурмоче слова сили через подвійні глушники. І звідкись я знав, що всередині стоїть коробка передач «Герст», а дуги оббивки стелі – фірми «Ф'юеллі»; моторне масло «Квакер Стейт» щойно замінили – і було воно чистого буриштинового кольору, барви автомобільної крові.

Раптово вмикаються двірники, і це дивно, бо за кермом нікого нема, машина порожня.

...їдьмо на прогулянку, здорованню. Покатаймося.

Я хитаю головою. Я не хочу туди заходити. Я боюся туди заходити. Я не хочу кататися. І тут двигун починає гарчати, прискорюється і затухає, прискорюється і затухає,

це голодний звук, страшний, і щоразу, як двигун гарчить, Крістіна ніби рветься вперед, мов злий пес на слабкому повідку... і я хочу рухатись... але ноги наче приросли до асфальту під їздною доріжкою.

...останній шанс, здорованю.

І перш ніж я встигаю відповісти – чи навіть придумати відповідь – пронизливо верещить гума коліс, цілуючи бетон, і Крістіна кидається на мене, щирячись решіткою радіатора, наче ротом, повним хромованих зубів; її фари сердито спалахують...

Я прокинувся від власного крику в мертвій пітьмі другої години ночі; власний голос прозвучав страшно для моїх вух, але ще страшнішим був хуткий гупіт босих ніг у коридорі. Обома руками я міцно вхопився за простирadlo, яке витяг з-під себе цілком, воно лежало, усе зіжмакане, посеред ліжка. Усе моє тіло було слизьким від поту.

Далі по коридору Еллі з власним жахом викрикнула: «Що це було?»

Мою кімнату залило електричне світло, і на порозі стояла мама, в короткій нічній сорочці, яка показувала більше, ніж мама собі дозволяла, хіба що ситуація була найекстремнішою, а одразу позаду неї тато зав'язував пояс халата, під яким нічого не було.

– Сонечко, що таке? – спитала мама, дивлячись на мене широко розплющеними переляканими очима. Я вже й не пригадаю, коли вона отак називала мене «сонечком» – коли мені було чотирнадцять? дванадцять? може, десять? Не знаю.

– Деннісе? – мовив тато.

Елейн стояла позаду них і дрібно тремтіла.

– Ідіть спати, – сказав я. – Мені просто поганий сон наснився, от і все. Пусте.

– Ого, – протягнула Елейн, шокована пізньою годиною та нагодою, і тому з повагою. – То, видно, цілий фільм жаху був. Деннісе, що тобі снилося?

– Що ти вийшла заміж за Мілтона Додда й ви переїхали жити до мене.

– Деннісе, не дражни сестру, – сказала мама. – Що тобі снилося?

– Я не пам'ятаю, – відповів я.

Раптом я зрозумів, що простирadlo в мене зіжмакане й назовні виглядає темний жмут лобкового волосся. Я бігом прикрився, а в голові блискавкою промчали винуваті думки про мастурбацію, полюції та ще бозна-що. Повна дезорієнтація. Мить чи дві голова йшла обертом, і я навіть не міг згадати, великий я чи малий – була тільки та темрява, сповнена жаху, і всепоглинаючий образ машини, що трохи виривалася вперед, коли двигун ревів, потім відкочувала назад, знову кидалася вперед, капот вібрував над двигуном, решітка щирилася сталевими зубами...

Останній шанс, здорованю.

Потім рука матері, прохолодна й суха, лягла на мій лоб, пильнуючи жар.

– Мам, та все нормально, – сказав я. – Це дрібниці. Просто жахіття наснилось.

– Але ти не пам'ятаєш...

– Ні. Уже все вивітрилось.

– Я злякалася, – сказала вона і невпевнено й тихо засміялася. – Ти не знаєш, що таке боятися по-справжньому, доки хтось із твоїх дітей не закричить у темряві.

– Фу, гидота, не згадуй про це, – скривилась Елейн.

– Повертайся в ліжко, малеча, – сказав тато й дав їй легкого ляпанця по задку.

Вона пішла – з невдоволеним виглядом. Може, позбувшись свого переляку, вона сподівалася, що я почну битися в істериці. Ото було б про що з подружками на ранковій фізкультурі почесати язиками.

– З тобою правда все добре? – перепитала мама. – Деннісе? Сонце?

Знову те слівце, що принесло з собою спогади про зчесані коліна, коли я випав зі свого червоного фургончика; її обличчя, що постійно схилялося над моїм ліжечком, коли я лежав

у гарячкових муках усіх дитячих хвороб – свинки, кору, нападу скарлатини. Від цього мені безглуздо хотілося плакати. Я був вищий од неї на дев'ять дюймів і важчий на сімдесят фунтів.³⁹

– Так, – підтвердив я.

– Добре, – сказала вона. – Хай світло горить. Іноді це допомагає.

І кинувши останній сповнений сумніву погляд на тата, вона вийшла. А я залишився з поживою для роздумів – чи снилися моїй мамі коли-небудь жахіття? Напевно, це одне з тих питань, яке ніколи не спадає тобі на думку. Та, хоч би якими були її жахіття, жодне з них не проникло в «Нариси про любов і прекрасне».

Тато сів на край ліжка.

– Ти справді не пам'ятаєш, про що був той сон?

Я похитав головою.

– Мабуть, він дуже страшний був, якщо ти так кричав.

Він подивився мені в очі, і його серйозний погляд запитував, чи я, бува, чогось від нього не приховую.

Мені дуже хотілося розказати йому все – машина, чортова машина, Крістіна, іржава королева бензину, двадцятирічний брукс, гидке потворне металеве мурло. Я ледве йому не розказав. Та чомусь слова застрягли в горлі, наче заговорити означало б зрадити свого друга. Старий добрий Арні, якого веселун-Господь вирішив шарахнути ціпком потворності.

– Гаразд, – і він поцілував мене в щоку. Я відчув, як колеться його борода, ті шорсткі щетинки, які вилазять лише вночі; на мене війнуло його потом і його любов'ю. Я міцно його обійняв, а він стиснув мене в обіймах у відповідь.

Кімната спорожніла, і я залишився сам, лежати із ввімкненим нічником на тумбочці й боятись заснути. Я взяв книжку й знову ліг, знаючи, що батьки не сплять у своїй спальні на першому поверсі, а обговорюють, чи не вляпався я в якусь пригоду, чи, може, когось іншого – дівчину з групи підтримки, наприклад, – втягнув у пригоду.

Я вирішив, що сон неможливий. Читатиму до світанку, а подрімаю завтра вдень, під час бейсболу, може, якщо нудно стане. І з цією думкою я заснув і прокинувся вже вранці; книжка так і лежала на підлозі біля ліжка, нерозгорнута.

³⁹ Близько 22 см, 30 кг.

8 / Перші зміни

*Аби гроші, я б от що
зробив,
Я подався б у місто й «меркурій»
чи два купив,
І «меркурій» мій був би в змозі
Поганяти туди-сюди по дорозі.⁴⁰*
The Steve Miller Band

Тієї суботи я думав, що Арні зайде в гості, тому тинявся будинком – постриг газон, поприбирав у гаражі, навіть усі три машини вимив. Мама з подивом спостерігала за всією цією працелюбністю, а за обідом з хот-догів і салату прокоментувала, що мені варто частіше бачити нічні жахіття.

Телефонувати до Арні додому не хотілося, особливо після всього того неподобства, свідком якого я був останніми днями, та коли почалося шоу, яке передувало матчу, а Арні все ще не з'явився, я зібрав мужність у кулак і подзвонив. Відповіла Реджина. І хоч як добре вона грала роль «нічого-не-змінилося», я відчув у її голосі прохолодні нотки. Від цього стало сумно. Його єдиного сина звабила морхла стара шльондра на ім'я Крістіна, а старий друга Денніс напевно був спільником. Може, він їх навіть зводив. «Арні не вдома. Він у гаражі в Дарнелла. З дев'ятої ранку там пропадає».

– А, – непереконливо сказав я. – Ого. Я не знав.

Прозвучало це як брехня. Ба більше – це *відчувалось* як брехня.

– Ні? – своїм новим прохолодним тоном спитала Реджина. – До побачення, Деннісе.

У трубці, яку я тримав, стало глухо. Я кілька секунд на неї дивився, а потім поклав.

Тато припаркувався перед телеящиком у своїх огидних фіолетових бермудах і плетених капцях, з шістьма пляшками пива «Строуз» у холодильничку поряд. У «Філіз» був непоганий день: давали чортів «Атланти». Мама пішла в гості до своєї однокласниці (думаю, вони читали одна одній свої нариси й вірші та разом впадали в екстаз). Елейн відправилася до своєї подруги Делли. У нашому будинку було тихо; надворі сонце грало в квача з кількома пухнастими білими хмарками. Тато дав мені пляшку пива – а таке він робить лише тоді, коли перебуває в надзвичайно добродушному стані.

Але однаково субота видалася нудною. Я все думав про Арні, який не дивився гру «Філіз», не засмагав і навіть не стриг у себе біля дому траву так, що ноги вкривалися зеленню. Арні в просякнутій мастилом напівтемряві гаража Вілла Дарнелла для майстрів-на-всі-руки грався в ігри з тим мовчазним іржавим громадям, під крики чоловіків і дзеленчання інструментів об бетон з тим пронизливим стуком білого металу, автоматною чергою пневматичних молотків, що розкручують старі болти. Дихавичний голос Вілла Дарнелла й астматичний кашель...

А ще, чорт забирай, невже я *ревнував*? Уся суть була в цьому?

Коли розпочався сьомий іннінг, я встав і пішов на вихід.

– Ти куди? – спитав тато.

А й справді, куди це я? Туди? Дивитися на нього, квохтати над ним, слухати, як його на всі заставки лає Вілл Дарнелл? По нову дозу страждань? Та нахер. Арні вже дорослий хлопчик.

⁴⁰ If I had money I will tell you / what I'd do, / I would go downtown and buy / a Mercury or two, / I would buy me a Mercury, / And cruise up and down this road (англ.).

– Нікуди, – сказав я. За хлібницею знайшовся акуратно захований батончик «Твінкі». Я забрав його з сумною зловтіхою, уявляючи, як Елейн пришльопас на кухню під час реклами в «Сетедей Найт Лайв»⁴¹ і побачить, що «Твінкі» зник. – Зовсім нікуди.

Я повернувся у вітальню, сів, вициганив у тата ще одне пиво, з'їв сестрин «Твінкі» і навіть облизав його картонну упаковку. Ми подивились, як «Філіз» довели свою справу до кінця й методично знищили «Атланту» («Денні, вони їх розбомбили, – так і почув я надтріснутий голос свого діда, п'ять років як покійного. – Геть розбомбили!»), і зовсім не думали про Арні Каннінгема.

Майже зовсім.

Він приїхав наступного дня, на своєму старому дешевенькому тришвидкісному велику, коли ми з Елейн грали в крокет на задньому газоні. Елейн усе звинувачувала мене, що я махлюю. Вона була вся на нервах. Елейн завжди була «на нервах», коли в неї були «місячні». Елейн дуже пишалася своїми місячними. Вони в неї були регулярними вже цілих чотирнадцять місяців.

– Привіт, – сказав Арні, легкою ходою завертаючи за ріг будинку. – Це або Створіння з Чорної лагуни й наречена Франкенштейна, або Денніс і Еллі.

– Приєднуйся, – запропонував я. – Бери молоток.

– Я далі не граю, – заявила Елейн і кинула свій молоток. – Він махлює ще гірше, ніж ти. *Чоловіки!*

І коли вона роздратовано пошвендяла геть, Арні тремтячим від афектації голосом проказав:

– Деннісе, вона вперше назвала мене чоловіком.

З екзальтованим обожнюванням на обличчі він упав на коліна. Я розреготався. Він міг дати жару, коли хотів, Арні такий. Зокрема й через це я так його любив. І насправді то була таємна фішка, розумієте. Навряд чи цю дотепність бачив ще хтось, окрім мене. Я колись чув історію про мільйонера, який у підвалі тримав украденого Рембрандта, щоб ніхто не міг ту картину бачити, крім нього. І я того чувака розумів. Я не маю на увазі, що Арні був Рембрандтом чи хоча б першокласним гумористом, але я міг зрозуміти, у чому привабливість знання про щось хороше... щось хороше, але таємне.

Ми ще трохи подуркували на крокетному майданчику – не грали, а просто лупили по м'ячах. Зрештою один з них залетів через огорожу на подвір'я до Блекфордів, я лазив його діставати, а потім уже нікому з нас не хотілося грати далі. Ми посідали на газонні стільці. Досить скоро з-під ганку виповз наш кіт, Крикливий Джей Гокінз, який змінив собою Капітана Яловичину; мабуть, сподівався знайти собі якогось пухенького бурундучка, щоб замордувати – повільно і з роздиранням кишок. Його бурштиново-зелені очі світилися в післяполуденному світлі, хмарному й приглушеному.

– Думав учора, ти на гру прийдеш, – сказав я. – Вона була крута.

– Я був у Дарнелла, – відповів він. – Але слухав по радіо. – І голосом, вищим на три октави, він дуже добре зімітував мого діда: – «Вони їх розбомбили! Розбомбили, Денні!»

Я розсміявся й кивнув. Було в ньому щось таке того дня (може, такий ефект справляло тільки світло, досить яскраве, та все ж чомусь похмуре й мізерне), щось наче змінилося. Він здавався втомленим, хоча б тому, що під очима в нього були темні кола – але колір обличчя став трошки кращим, ніж був останнім часом. На роботі він дудлив багато «коли», знаючи, звісно, що йому не можна, але час від часу неспроможний опиратися спокусі. Його проблеми

⁴¹ «Saturday Night Live» – вечірня музично-гумористична передача на американському каналі NBC, одна з найпопулярніших в історії телебачення США; прем'єра відбулася 11 жовтня 1975 року.

зі шкірою були циклічні, як і в більшості підлітків, і залежали від настрою – от тільки в Арні цикл зазвичай відбувався так: від поганого до гіршого, а потім назад до поганого.

А може, то було лише світло.

– І що ти встиг зробити? – спитав я.

– Небагато. Поміняв масло. Передивився блок. Він не тріснутий, Деннісе, це по-перше. Лебей чи хтось інший витяг заглушку й забув вставити, от і все. Витекло багато старого масла. Пощастило ж мені, що я поршень не підпалив, коли їхав у п'ятницю ввечері.

– А як ти потрапив на підйомник? Я думав, його треба резервувати заздалегідь.

Арні швидко відвів погляд.

– Це було неважко, – сказав він, але в його голосі чувся обман. – Я виконав кілька доручень для містера Дарнелла.

Я розтулив рота, щоб поцікавитися, що то були за доручення, але потім вирішив, що не хочу цього чути. Може, «кілька доручень» зводилися до того, щоб побігти за риг у забігайлівку до Шірмера й принести кави та ще щось для завсідників гаража або спакувати в ящики вживані автозапчастини на продаж, але я не хотів мати нічого спільного з тим боком життя Арні, у якому була Крістіна, а це включало в себе не знати, як він дає собі раду (чи не дає) у гаражі Дарнелла.

І було дещо інше – відчуття примирення. Тоді я або не міг дати чітке визначення цьому відчуттю, або не хотів. А тепер, мабуть, я б сказав, що це те відчуття, яке тебе навідує, коли твій друг закохується й одружується з відверто пихатою запеклою сукою. Тобі ця сука не подобається, і в дев'яности дев'яти відсотках зі ста суці не подобаєшся ти, тому ти просто зачиняєш двері в ту кімнату вашої дружби. Коли все вже зроблено, ти або маєш облишити цю тему... або твій друг облишить тебе, і сука зазвичай із запалом це схвалює.

– Ходімо в кіно, – запропонував невгамовний Арні.

– А що показують?

– Ну, у «Стейт Твін» іде блювотний фільм про кунг-фу, як тобі? *Iii-ha!* – він зобразив, що завдає різкого удару ногою, ніби в карате, коту, Крикливому Джею Гокінзу, і Крикливий Джей відскочив, як ужалений.

– Цікаво. Брюс Лі?

– Не, якийсь інший чувак.

– А як називається?

– Не знаю. «Кулаки небезпеки». «Летючі руки смерті». А може, «Люті геніталії», я не запам'ятав. То що скажеш? Можемо вернутися й переказати Еллі найблювотніші сцени, нехай проригається.

– Добре, – погодився я. – Якщо зможемо пройти за бакс із носа.

– Ага, до третьої ще зможемо.

– Ходімо.

І ми пішли. Фільм виявився з Чаком Норрісом і був дуже навіть непоганим. А в понеділок ми знову прокладали далі федеральну трасу. Я забув про свій сон. Мало-помалу прийшло усвідомлення, що я вже не так часто бачуся з Арні, як раніше; знову ж таки, це дуже нагадувало поступову втрату зв'язку з другом, який щойно одружився. До того ж, десть якраз у той час у нас усе розгорілося з дівчиною з групи підтримки. У мене так точно все розгоралося – не однієї ночі я проводжав її додому після зажиманців на пляжі, і мої яйця боліли так сильно, що важко було йти.

Арні ж тимчасом майже всі свої вечори проводив у Дарнелла.

9 / Бадді Реппертон

*І я знаю, хай би кому просто в лоб,
Цей подвійний удар: хлоп-хлоп,
І так солодко тепер мотор гуде,
Мов «кадилак», моя мила йде.⁴²*
«Мун» Мартін⁴³

Наш останній повний робочий тиждень перед початком школи передував Дню праці. Коли я того ранку під'їхав до будинку Арні, щоб його забрати, він вийшов надвір з велетенським синьо-чорним фінгалом під оком і бридкою подряпиною, що перетинала все обличчя.

– Що з тобою сталося?

– Я не хочу про це говорити, – понуро відказав він. – Мені батькам довелося так довго пояснювати, що я думав, дуба дам.

Він кинув лоток з обідом на заднє сидіння й пірнув у понуру мовчанку, яка тривала аж до самої роботи. Хтось із хлопців пустив шпильку з приводу його фінгала, та Арні лише плечима знизав.

Дорогою додому я не сказав про це ні слова, просто крутив радіо і тримав свою думку при собі. І я міг би взагалі не почути цієї історії, якби дорогою, якраз перед поворотом на Мейн-стрит, мене не перепинив той жирний ірландський макаронник «Джино».

У той давній час «Джино» завжди мене перепиняв. Він міг простягнути руку прямо крізь зачинене вікно машини й зупинити її. «Смачна італійська піца від Джино» розташована на розі Мейн і Бейсін-драйв, і щоразу коли я бачу ту вивіску, на якій піца злітає в повітря і над усіма «і» – цятки у формі листочків конюшини (уночі вона блимала, загоралася й гасла, немає меж несмаку, правда?), я відчуваю, що мені не уникнути «Джино». А того вечора моя мама мала бути на занятті, тобто вечерю вдома треба буде шукати. Перспектива не надто радісна. Ми з татом були такі собі кухарі, а Елейн – та взагалі навіть воду спалить.

– Ходімо на піцу, – сказав я, заїжджаючи на паркувальний майданчик до «Джино». – Що скажеш? Велика й жирна піца, смердить пахвами.

– Господи, Деннісе, яка гидота!

– *Чистими* пахвами, – уточнив я. – Ходім.

– Та ні, у мене мало грошей, – мляво відказав Арні.

– Я пригощаю. Можеш на свою половину навіть тих кошмарних сраних анчоусів замовити. Що скажеш?

– Деннісе, я правда не...

– І пепсі.

– Від пепсі в мене прищі. Ти ж знаєш.

– Так, я знаю. Велике-превелике пепсі, Арні.

Його сірі очі просяяли вперше за весь той день.

– Велике-превелике пепсі, – луною озвався він. – Подумати тільки. Деннісе, ти підступний. Дуже.

– Два, якщо схочеш, – сказав я. Так, то було підступно – як пропонувати цирковій товстунці шоколадний батончик «Герші».

– Два, – він стиснув моє плече. – Два пепсі, Деннісе!

І він завовтузився на сидінні, роздираючи собі нігтями горло й волаючи:

⁴² And I know, no matter what the cost, / Ooooooh, that dual exhaust / Makes my motor cry, / My baby's got the Cadillac Walk (англ.).

⁴³ Джон Девід «Мун» Мартін (нар. 1950 р.) – американський співак, композитор і гітарист.

– Два! Швидко! Два! Швидко!

Я розреготався так сильно, що ледь не в'їхав у шлакобетонний блок, і коли ми виходили з машини, подумав: «Чому він повинен відмовлятися від кількох шипучок? Видно ж, що він їх уже давненько не пив». Те легке поліпшення стану його шкіри, яке я помітив хмарної неділі два тижні тому, стало тепер помітнішим. У нього досі було повно горбків і кратерів, але вже не так багато з них – пардон, але я повинен це сказати, – стікали гноєм. Щось у ньому ще змінилося, він краще виглядав. За ціле літо в дорожній бригаді його тіло вкрилося темною засмагою і мало тепер кращу форму, ніж будь-коли в житті. Тож, як на мене, він заслужив своє пепсі. Трофей дістається переможцеві.

Піцерією «Джино» керує чудовий італієць, якого звати Пет Донаг'ю. У нього на касовому апараті є наліпка з написом «ІРЛАНДСЬКА МАФІЯ», він розливає зелене пиво на день Святого Патрика (17 березня до «Джино» навіть наблизитися не можна, а в музичному автоматі Розмарі Клуні⁴⁴ співає «Коли ірландські очі сміються») і любить чорний капелюх-казанок, який носить зсунутим на маківку.

Автомат – старий «Вуртіцер», релікт із кінця сорокових, і всі платівки в ньому (не лише Розмарі Клуні) – вінілові, зі студії «Прехісторік». Це, мабуть, останній музичний автомат в Америці, де можна за четвертак послухати три пісні. У тих нечастих випадках, коли я покурював травку, я фантазував про «Джино» – просто як заходжу туди й замовляю три напхані різним добром піци, кварту пепсі й шість чи сім фірмових домашніх брауні з помадкою від Пета Донаг'ю. А далі я уявляю, як сідаю за стіл і поглинаю те все, а з автомата рівним потоком ллються хіти «Біч Бойз» і «Роллінг Стоунз».

Ми зайшли, зробили замовлення й посідали, споглядаючи, як три піцайоло підкидають тісто в повітря й ловлять. Вони обмінювалися гострими італійськими дотепами, такими як: «Гові, а я вчора видів тебе на танцях у Шрайнері, що то за курва, з якою прийшов твій брат?» «А, та *то ж* твоя сестра була».

Це ж треба, типу дух Старого світу й усе таке.

Люди заходили й виходили, основна маса – школярі. Уже зовсім скоро я знову бачитиму їх у коридорах, і знову накотила та люта наперед-ностальгія і той переляк. В уяві я чув, як дзеленчить дзвоник, але чомусь його довгий галас звучав як сигнал тривоги: «Наша пісня гарна й нова, Деннісе, останній раз, після цього року ти муситимеш навчитися бути дорослим». Я чув, як грюкають дверцята шафок у роздягальні; чув рівномірне «ка-чонк, ка-чонк, ка-чонк» форвардів-нападників, які стукали по манекенах для відбирання м'яча; чув, як Марті Беллерман збуджено волає: «Моя срака і твоє лице, Педерсен! Запам'ятай це! Моя срака і твоє лице! Довбаних двійнят Боббсі⁴⁵ й то легше розрізнити!» Сухий запах крейдяного порошу в класних кімнатах математичного крила. Стукіт друкарських машинок з великих секретарських залів на другому поверсі. Пан Мічем, директор, сухим причепливим голосом роздає вказівки наприкінці дня. Обід надворі, на трибунах, у гарну погоду. Новий урожай дев'ятикласників, придуркуватих на вигляд і розгублених. А в кінці цього всього ти маршируєш проходом у великому фіолетовому купальному халаті, і все закінчується. Школа скінчилася. Тебе випускають у світ, який ще нічого не підозрює.

– Деннісе, ти знаєш Бадді Реппертона? – зненацька вирвав мене із задуми голос Арні. Принесли нашу піцу.

– Якого-якого Бадді?

– Реппертона.

⁴⁴ Розмарі Клуні (1928–2002) – американська естрадна співачка 40 – 50-х років XX століття. Тітка актора Джорджа Клуні.

⁴⁵ Двійнята Боббсі – хлопчик і дівчинка, герої циклу, що складався з 72 книжок, які виходили друком з 1904 по 1979 рік під псевдонімом Лора Лі Гоуп.

Прізвище було знайомим. Я взявся за свій бік піци й одночасно спробував уявити обличчя, що за цим іменем стояло. І через кілька секунд воно сплигло. У мене з ним була сутичка, коли я був придуркуватим малим дев'ятикласником. Це сталося на танцях. Гурт, що виступав, узяв перерву, і я стояв у черзі за газованкою. Реппертон мене штовхнув і сказав, що малі повинні чекати, поки всі старшокласники не візьмуть свої напої. Він тоді був у десятому класі – великий, кремезний, лютий десятикласник. Його квадратна щелепа випиналася вперед, на голові росло масне сплутане чорне волосся, а маленькі очі були посаджені надто близько до перенісся. Але ті очі були не зовсім дурні; у них таївся неприємний розум. Він був одним із тих хлопців, які в старших класах здобувають основну спеціалізацію в «Місцях для куріння».

Я висунув єретичне припущення, що класова вищість не має жодного значення в черзі по напої. Реппертон запросив мене піти разом з ним вийти. На той час черга до напоїв розсипалася й перегрупувалася в коло, одне з тих сторожких, але жвавих, поява яких так часто віщує бійку. Підійшов хтось із дорослих і всіх розігнав. Реппертон пообіцяв, що він мене дістане, але так і не дістав. То був єдиний раз, коли я з ним контактував, крім випадків, коли його ім'я час від часу попадалося в списках залишених після уроків, які приносили в класні кімнати продовженки наприкінці дня. Мені здавалося, що його й зі школи кілька разів виганяли, а таке в принципі промовисто свідчило про те, що хлопець не був учасником Ліги молодих християн.

Я розповів Арні про ту мою єдину сутичку з Реппертоном, і він стомлено кивнув. Потім торкнувся фінгала, який уже наливався огидним лимонним кольором.

– Це він.

– Реппертон розбив тобі обличчя?

– Ага.

Арні розповів, що знає Реппертона зі шкільних автомобільних курсів. Іронією зацькованої й безперечно нещасної шкільної долі Арні було те, що його зацікавлення й здібності незмінно приводили його до прямого контакту з тими людьми, які вважають своїм святим обов'язком товкти пики Арні Каннінгемам цього світу.

Коли Арні був у десятому класі й слухав курс, який називався «Основи двигунів» (проста стара «Автомеханіка І», але потім школа отримала купу грошви на профпідготовку від федерального уряду, і назва курсу ускладнилася), один пацан, Роджер Гілман, вибив з нього все лайно. Я розумію, це срана вульгарщина – так казати, але я не знаю, як про це висловитися елегантно й вишукано. Побиття було таке сильне, що Арні кілька днів до школи не ходив, а в Гілмана з люб'язного дозволу керівництва школи були тижневі канікули. Зараз Гілман сидить за збройне пограбування. Бадді Реппертон належав до кола друзів Роджера Гілмана і більш-менш успадкував лідерство в Гілмановому гуртку.

Для Арні відвідування занять із механіки приблизно дорівнювало походам у демілітаризовану зону. А коли вдавалося дожити до сьомого уроку, то після нього він мчав на всіх парах на інший бік школи з шаховою дошкою, затиснутою під пахвою, на засідання шахового клубу чи гру.

Я пам'ятаю, як одного дня минулого року пішов на міський шаховий турнір у Сківрел-Гілл і побачив там те, що, на мою думку, символізувало шизофренічне шкільне життя мого друга. Він сидів там, зосереджено згорбившись над дошкою в густій опуклій мовчанці, яку завжди чуєш на таких заходах. Після тривалої сповненої задуми паузи він перемістив туру рукою, у яку так глибоко в'їлися моторне масло й бруд, що навіть «Бораксо»⁴⁶ не могло їх до кінця вимити.

⁴⁶ Американська марка борного мила, призначеного спеціально для усунення значного забруднення рук, наприклад, в автомеханіків і фермерів.

Авжеж, не всі «механіки» були налаштовані проти нього; на тих курсах було чимало добрих дітей, але багато з них або мали свої тісні кола друзів, або весь час ходили під кайфом. Ті, що трималися своїх тісних маленьких клік, зазвичай були вихідцями з бідних кварталів Лібертівілля (і не слухайте, якщо вам хтось казатиме, що учнів старших класів не ділять за принципом «з якої частини міста походить»; ще й як ділять), дуже серйозні й такі тихі, що ти міг помилково сприйняти їх за тупаків. Більшість із них ходили як пережитки 1968 року – з довгим волоссям, зав'язаним ззаду в хвіст, у джинсах і кислотних психоделічних футболках, але в 1978-му ніхто з цих дітлахів не хотів скинути уряд; вони хотіли вирости й стати містерами Гудренчами.⁴⁷

І майстерня досі є кінцевим пунктом призначення для непристосованих і безголових гевалів, які не так відвідують школу, як відбувають у ній термін ув'язнення. Тепер, коли Арні вимовив прізвище Реппертона, я згадав кількох хлопців, які оберталися довкола нього, як планетарна система. Більшості з них було по двадцять років, і вони все ще ніяк не могли виборсатися зі школи. Дон Ванденберг, Сенді Гелтон, Канючі Велч. Канючі насправді звали Пітером, але всі хлопці називали його Канючі, бо він вічно ошивався перед залами, де проходили рок-концерти в Піттсбурзі, і канючив копійчку.

Бадді Реппертон розжився дворічним синім «камаро», який кілька разів перевертався на трасі 46 поблизу державного парку Сквонтик-Гіллз. Машину він, за словами Арні, узяв в одного з покерних друзів Дарнелла. Двигун був у порядку, але корпус реально постраждав, коли тачка перекидалася. Реппертон привіз її до Дарнелла приблизно через тиждень після того, як Арні притягнув Крістіну, хоча Бадді зависав там ще до того.

Перші кілька днів Реппертон наче й зовсім не помічав Арні, а той, звісно, не менш радий був, що його не помічають. Утім, Реппертон був у добрих стосунках з Дарнеллом. Він без проблем брав інструменти, на які завжди був великий попит і які зазвичай можна було дістати, лише забронювавши їх.

А потім Реппертон вирішив узятися за Арні безпосередньо. Він неквапливо прогулювався дорогою від автомата з «колою» чи з туалету, перекидав коробку, і насадки на ключі для шарових шарнірів, якими користувався Арні, розсипалися по всій підлозі у його боксі. Або, якщо в Арні на полиці стояла кава, Реппертон примудрявся зачепити її ліктем і розлити. Після цього він трубно гарчав «Ну пробааааач... ТЕ!», як Стів Мартін,⁴⁸ зі своєю гидкою самовдоволеною посмішкою на всю мармизу. Дарнелл кричав на Арні, щоб той позбирав насадки, поки якась у дірку в підлозі не провалилася абощо.

Небавом Реппертон навмисне звертав зі шляху, яким ішов, щоб аж зі свистом гепнути Арні по спині й прогорлати: «Як ся маєш, Пиздопикий?»

Ці залпи Арні витримував зі стоїцизмом людини, яка вже бачила це все раніше, через усе це проходила. Він, мабуть, сподівався, що станеться одне з двох – або знущання сягнуть стабільного рівня роздратованості й припиняться, або Бадді Реппертон знайде собі іншу жертву й відчепиться. Було також і третє сподівання, занадто прекрасне, щоб у нього повірити – завжди існувала можливість, що Бадді по заслугі посадять за щось і він просто зникне з очей, як перед тим його давній кореш Роджер Гілман.

До стусанів дійшло однієї суботньої днини, одразу по обіді. Арні саме змащував деталі своєї машини, переважно тому, що ще не назбирав достатньо коштів на сотню інших необхідних маніпуляцій, яких ледь не криком вимагала машина. Реппертон проходив повз нього,

⁴⁷ «Містер Гудренч» (*Goodwrench*, букв. англ. «добрий гайковий ключ») – назва програми сервісного обслуговування автомобілів виробництва компанії «General Motors», що діяла в 1980-х – на початку 1990-х років. Ім'я та прізвище вигаданого автомеханіка увійшло в лексикон 1980-х.

⁴⁸ «Ну пробачте!» (1977) – комедійний номер американського актора Стіва Мартіна, назва й відповідний рядок з якого стали модним висловом у США.

з колою і пакетиком арахісу в одній руці й важелем для домкрата – в іншій. Проминаючи двадцятий бокс, він розмахнувся важелем і навідліг угатив по фарі Крістіні.

«Розтрошив її нахрін», – розповідав мені Арні за піцою.

– Ой, ви гляньте, що я наробив! – вигукнув Бадді Реппертон, перебільшено кривлячись у масці трагедії. – Ну пробаааааач...

Але більш нічого сказати не встиг. Напад на Крістіну спричинив те, на що сам Арні дотепер не наважувався, – він спровокував його на відплату. Арні обійшов «плімут» збоку, стискаючи руки в кулаки, і вдарив наосліп. У книжці або фільмі він би поцілиив Реппертону прямо в кнопку нокаутування й кинув його на підлогу для відліку.

У реальному житті, проте, події нечасто розгортаються таким чином. Арні й близько не влучив Реппертону в підборіддя. Натомість він потрапив йому в руку, вибив пакетик арахісу на підлогу й розлив «кока-колу» Реппертону на обличчя й сорочку.

– Ну все, гівно мале йобане, ти догралося! – заволав Реппертон. Вигляд у нього був комічно приголомшений. – Хана твоєї сраці!

І він кинувся на Арні з важелем домкрата.

Кілька чоловіків з тих, що були в гаражі, кинулися до них, один сказав Реппертону кинути залізяку й битися чесно. Реппертон жбурнув важіль і кинувся в бій.

— А Дарнелл не намагався все зупинити? — спитав я.

– Його там не було. Він зник за чверть чи півгодини до того, як почалося. Схоже, він знав, що має статися.

За словами Арні, основної шкоди Реппертон завдав майже одразу. Першим був бланш; одразу ж потому не забарилася й подряпина на обличчі (завдана шкільним перснем, який Реппертон купив під час одного зі своїх численних пробних забігів у десятий клас).

– А ще купа інших різних синців, – сказав Арні.

– Які це інші синці?

Ми сиділи в кабінці в глибині піцерії. Арні роззирнувся навколо, щоб переконатися, що ніхто на нас не дивиться, і підняв футболку. Побачивши, я зі свистом втягнув крізь зуби повітря. Груди й живіт Арні вкривав страшелезний присмерк синців – жовтих, червоних, фіолетових, коричневих. Вони щойно почали тьмяніти. Як він спромігся прийти на роботу після такої м'ясорубки, було за межами мого розуміння.

– Ого, а він точно тобі ребер не потрошив, ти впевнений? – спитав я, відчуваючи реальний переляк. Порівняно з цією хрінню фінгал і подряпина здавалися квіточками. Я, звісно, не раз бачив шкільні бійки, у кількох навіть сам участь брав, але на результати важкого побиття дивився вперше в житті.

– Так, я впевнений, – незворушно відповів Арні. – Мені пощастило.

— Та мабуть.

Більше Арні нічого особливого не сказав, але ту бійку бачив мій знайомий хлопець, Ренді Тернер, тож коли почалася школа, він мене просвітив стосовно того, що там сталося, детальніше. За його словами, Арні міг постраждати набагато сильніше, але він дав Бадді відсіч значно лютіше й несамовитіше, ніж очікував сам Бадді.

По суті, розказував Ренді, Арні налетів на Бадді Реппертона з такою силою, неначе сам диявол дмухнув йому в сраку пекучим червоним перцем. Його руки молотили повітря, мов вітряки, кулаки знай мигтіли. Він горлопанив, матюкався, бризкав слиною. Я намагався уявити собі цю картину й не міг. Натомість бачив перед внутрішнім зором тільки Арні, який лупить кулаками по моїй панелі приладів, залишаючи вм'ятини, викрикуючи пронизливо, що вони в нього подавляться.

Він погнав Реппертона через половину гаража, розквасив йому носа (то була скоріше удача, ніж прицільна мета) і врізав противнику по горлу так, що той розкашлявся до блювотних покликів і загалом втратив інтерес до того, щоб товкти пику Арні Каннінгему.

Бадді відвернувся, тримаючись за горло й силкуючись зблювати, Арні копнув ногою в робочому черевіку з металевим носком сраку Реппертона, обтягнену джинсами, і той полетів сторчголов, приземлившись на живіт і лікті. Він усе ще кавкав і тримався рукою за горло, з носа, як дурна, юшила кров і (знову ж таки, якщо вірити Ренді Тернеру) Арні вочевидь мав намір забити сучого сина на смерть, коли раптом магічним чином у гаражі матеріалізувався Вілл Дарнелл і закричав своїм сипливим голосом, щоб «гей там припинили бійку, припиніть, *бля, цю херню*, припиніть».

«Арні підозрював, що бійка буде, – сказав я Ренді. – Він думав, що все це підстроїли». Ренді знизав плечима.

«Може, і так. Усе могло бути. Але дивно, як Дарнелл з'явився саме тоді, коли Реппертон почав програвати».

Семеро мужиків схопили Арні й відтягли геть. Спочатку він відбивався від них, як ненормальний, кричав, щоб пустили його, кричав, що як Реппертон не заплатить за розбиту фару, він його порішить. Та потім стих, спантеличений, не розуміючи, як так сталося, що Реппертон лежить, а він досі тримається на ногах.

Зрештою Реппертон підвівся, у замащеній тепер брудом і мастилом білій футболці. Під носом усе ще пухирилася кров. Він зробив випад у бік Арні. Ренді сказав, що той порух був якийсь неохочий, лише для проформи. Декілька інших клієнтів гаража стримали його й відвели вбік. Дарнелл підійшов до Арні й наказав йому віддати ключ від коробки з інструментами та забиратися.

– Господи, Арні! Чого ж ти не подзвонив мені в суботу вдень?

Він зітхнув.

– Настрій був поганий.

Ми доїли піцу, і я замовив для Арні третю пепсі. Ця штука вбивча для шкіри обличчя, зате настрій підіймає незлецьки.

– Я не знаю, що він мав на увазі: забиратися лише до кінця суботи чи взагалі, – дорогою додому сказав мені Арні. – Що скажеш, Деннісе? Думаєш, він мене назавжди вигнав?

– Ти ж кажеш, він забрав у тебе ключ від коробки з інструментами.

– Ага. Так, забрав. Мене ще ніколи *нізвідки* не виганяли.

І він скривився, наче от-от заплаче.

– Однаково там відстійник. Вілл Дарнелл – мудак.

– Тепер уже було б тупо намагатися тримати її там і далі, – сказав він. – Навіть якщо Дарнелл і впустить мене, там буде Реппертон. Я з ним знову поб'юся...

Я почав наспівувати тему з «Роккі».

– Ага, ну тебе в сраку, тебе й коняку, на якій ти приїхав, рейнджере, – злегка всміхнувся Арні. – Серйозно, я б з ним побився. Але Реппертон міг відігратися на ній тим важелем для домкрата, коли мене не буде. І навряд чи Дарнелл став би його зупиняти.

Я не відповідав, і ймовірно, Арні подумав, що це означає мою згоду. Але я з ним не був згоден. Я не вважав, що Реппертон замірявся на його старе іржаве діряве відро, той «плімут-фурію». А якщо знищення головної цілі самотужки Реппертону здавалося непідйомним, він міг просто звернутися по допомогу до своїх корешів – Дона Ванденберга, Канючі Велча та інших. Пацани, діставайте свої мотоциклетні чоботи, сьогодні в нас у клубі гоцанки.

Мені подумалося, що вони могли його забити. Не просто забити, а насправді, Господи Боже, усерйоз забити, *знищити*. У таких хлопців іноді до цього доходить. Варто бійці вийти з-під контролю, і якийсь малий виявляється мертвим. Часом про таке пишуть у газетах.

– ...її тримати?

– Га? – я трохи випав з розмови. Попереду вже показався будинок Арні.

– Я спитав, чи є в тебе ідеї, де її можна тримати.

Тачка, тачка, тачка – от і все, про що він міг думати. Він уже почав нагадувати заїжджену платівку. А що найгірше – постійно талдичив «вона, вона, вона». Він був досить тямущим, щоб помітити – його пристрась до неї вже набуває рис одержимості. Але жодних висновків він з цього не робив. Зовсім.

– Арні, – сказав я. – Друже. У тебе є важливіші проблеми, щоб про них турбуватися, ніж де тримати машину. Мені б хотілося знати, де ти збираєшся тримати *себе*.

– Га? Ти про що взагалі?

– Я питаю, що ти робитимеш, якщо Бадді та його кореші вирішать, що їм хочеться тебе попресувати.

Раптом його обличчя на очах порозумнішало. Воно порозумнішало так несподівано, що спостерігати за цим було навіть лячно. Вираз його обличчя був розумним, і безпорадним, і незламним. Такі обличчя я бачив у новинах, коли мені було вісім чи дев'ять років, обличчя всіх тих солдатів у чорних піжамах, які бадьоро вибивали лайно з найкраще оснащеної й забезпеченої армії світу.

– Деннісе, – сказав він. – Я зроблю, що зможу.

10 / Лебей відходить

*Я без машини – це серце країть,
Але ж водій є, тож починаймо...⁴⁹*
Леннон і Маккартні

У кінотеатрах щойно почали показувати повнометражну версію «Бріоліну», і того вечора я повів на нього дівчину з групи підтримки. Мені фільм здався тупим. Чірлідерка була в захваті. Я сидів, дивився на тих абсолютно нереалістичних підлітків, як вони танцюють і співають (коли мені схочеться подивитись на реалістичних – ну, більш-менш – підлітків, я знайду краще «Шкільні джунглі»,⁵⁰ коли їх крутитимуть по ящику), і мій розум непомітно кудись помандрував. Зненацька мене осяяло (так буває, коли ні про що особливе не думаєш).

Я попросив вибачення й пішов у вестибюль, до таксофону. Зателефонував додому до Арні, набираючи цифри швидко і впевнено, бо його номер я знав напам'ять з восьми років. Я міг би дочекатися, коли закінчиться фільм, але ідея була нездоланно й диявольськи привабливою.

Трубку взяв сам Арні.

– Алло?

– Арні, це Денніс.

– А. Денніс.

Голос у нього звучав так дивно й безбарвно, що я трохи перелякався.

– Арні? З тобою все в порядку?

– А? Так. Я думав, ти пішов з Розанною в кіно.

– Я з кіно й дзвоню.

– Судячи з усього, фільм не дуже цікавий, – відзначив Арні, досі безбарвним голосом – безбарвним і безрадісним.

– Розанна вважає, що фільм кайфовий.

Я сподівався, що це його розсмішить, але натомість почув лише терплячу вичікувальну тишу.

– Слухай, – сказав я. – Я придумав відповідь.

– Відповідь?

– Так, – сказав я. – І ця відповідь – Лебей.

– Ле... – дивним голосом з високими нотками сказав він... і знову тиша. Яка тепер налякала мене більше, ніж трохи. Я ще його таким ніколи не бачив і не чув.

– Ага, – пробелькотів я. – Лебей. У Лебея є гараж, і мені здається, що цей і сендвіча з дохлим щуром зжере, якщо йому за це дати кругленьку суму. Якщо ти запропонуєш йому, скажімо, шістнадцять-сімнадцять баксів на тиждень...

– Дуже смішно, Деннісе, – його голос тепер був холодний і сповнений ненависті.

– Арні, що...

Він повісив трубку.

Я так і застиг з телефоном у руках, не розуміючи, що, чорт забирай, сталося. Якесь нове запахло від його батьків? Чи, може, він повертався до Дарнелла й побачив, що його машину пошкодили ще більше? Чи...

⁴⁹ I got no car and it's breakin my heart, / But I got a driver, and that's a start... (англ.)

⁵⁰ «Шкільні джунглі» (англ. «Blackboard Jungle») – фільм, що вийшов на екрани 1955 року. Екранізація однойменного роману Евана Гантера.

Раптом мене прошив розряд раптової інтуїції – майже певності. Я повісив трубку на важіль і пішов до торгової ятки, спитати, чи є в них сьогоднішня газета. Цукерково-попкорнова дівчина довго копирсалася, поки її знайшла, а потім стояла й лускала пухирі жувальної гумки, поки я прогортав до кінця, де друкують некрологи. Мабуть, вона хотіла простежити, щоб я не утнув із газетою чогось збоченського або, наприклад, не з'їв.

У некрологах не було нічого – принаймні так мені здалося спочатку. А потім я перегорнув сторінку й побачив заголовок. «ЛІБЕРТІВІЛЛЬСЬКИЙ ВЕТЕРАН ПОМЕР У ВІЦІ 71 РІК». Під ним було фото Роланда Д. Лебея у військовій формі, на двадцять років молодшого й зі значно яснішими очима, ніж в усіх тих випадках, коли ми з Арні його бачили. Некролог був коротким. Смерть спіткала Лебея раптово, в суботнє пообіддя. З родичів залишилися брат Джордж і сестра Марсія. Похорон відбудеться у вівторок о другій годині.

Раптово.

У некрологах завжди пишуть «після тривалої хвороби», «після нетривалої хвороби» чи «раптово». Раптово може означати будь-що: від емболії судин головного мозку до власноруч заподіяної смерті від електричного струму у ванні з водою. Я згадав, що я зробив з Еллі, коли вона була ще зовсім маленькою, практично немовлям, рочків три, не більше. Я перелякав її ледве не на смерть чортиком з табакерки. Старший братик Денніс крутив маленьку ручку, зі скриньки долинали звуки музики. Непогано. Навіть весело. А *потім – трах-БАХ!* З неї вилітає чувачок з посмішкою на всю мармизу й бридким гачкуватим носом, і мало не вибиває їй око. Захлинаючись від ридань, Еллі побігла шукати маму, а я сидів і зажурено дивився на чортика, який погойдувався туди й назад, знаючи, що на мене майже напевно кричатимуть, знаючи, що я *заслуговую*, щоб на мене накричали, – бо я розумів, що вона злякається, коли він вискочить отак, з музики, зненацька, з гидким «хлоп!»

Вискочить так раптово.

Я повернув газету й застиг нерухомо, порожнім поглядом дивлячись на плакати, що рекламували «НАСТУПНУ АТРАКЦІЮ» та «СКОРО НА ЕКРАНАХ».

У суботнє пообіддя.

Раптово.

Дивно, як часом усе складається. Моя ідея була в тому, щоб Арні спробував повернути Крістіну туди, де вона стояла раніше; може, заплатити Лебею за місце. А тепер виявилось, що Лебей помер. Власне, він помер того самого дня, коли Арні встряг у пересварку з Бадді Реппертоном – того ж дня, коли Бадді розтрощив Крістіні фару.

Зненацька в голові виникла картинка, що геть не мала під собою раціонального підґрунтя: Бадді Реппертон змахує важелем для домкрата, і *тієї ж миті* з ока Лебея порскає кров, він спотикається, падає, і раптово, дуже раптово...

«Облиш цю хрінь, – менторським тоном наказав я сам собі. – Просто облиш цю...»

І тут, десь у надрах моєї свідомості, зовсім близько до центру, зашепотів голос: «Їдьмо, здорованю. Покатаймося...» – прошепотів і затих.

Дівчина за прилавком луснула жувальний пухир і сказала:

– Ти пропустиш кінець картини. У кінці там найкраще.

– Ага, дякую.

Я рушив назад до дверей кінотеатру, та потім завернув до фонтанчика з питною водою. У горлі було дуже сухо.

Та перш ніж я встиг напиться, двері відчинилися і з них висипала юрба людей. За їхніми спинами й понад головами на великому екрані бігли кінцеві титри. Розанна вийшла, роззираючись на всі боки, шукаючи мене. Вона ловила на собі багато зацікавлених поглядів і у властивій їй сонній стриманій манері проходила крізь них.

– Ден-Ден, – вона взяла мене за руку. Коли тебе звуть «Ден-Ден», це, напевно, не найгірша річ у світі, буває й гірше – наприклад, коли тобі виклюють око розпеченою кочергою

чи ампутують ногу бензопилкою, але мене це ніколи не впирало. – Де ти був? Ти пропустив кінець. А кінець...

– ...там найкращий, – закінчив я разом з нею. – Вибач. Природа покликала. Дуже раптово якимось вийшло.

– Я тобі розкажу, якщо поведеш мене на набережну гуляти, – сказала вона, притискаючись до моєї руки м'якою опуклістю груді. – Якщо, звісно, ти хочеш поговорити.

– А кінець був щасливим?

Вона всміхнулася мені. Її очі були широко розплющені, у них застиг приємний і трохи сторопілий, як завжди, вираз. Грудьми вона ще міцніше притислася до моєї руки.

– Дуже щасливий. Я люблю щасливі кінці, а ти, Ден-Ден?

– Обоєм.

Може, мені слід було думати про манливу обіцянку, яку дарували її груди, але натомість я зловив себе на тому, що думаю про Арні.

Тієї ночі мені знову наснився сон, тільки в ньому Крістіна була старою – ні, не просто старою, а старезною, страхітливим машинним громадям, якимось арканом з колоди карт Таро: замість Повішаного – Машина смерті. Щось не менш стародавнє за єгипетські піраміди, і в це легко було повірити. Двигун гарчав, працював з переборами, плювався брудним синім масним димом.

Вона була не порожня. За кермом розсівся Роланд Д. Лебей. Очі в нього були розплющені, але осклянілі й мертві. Щоразу, коли двигун ревів і побите іржею тіло Крістіни вібрувало, Лебей стріпувався, ніби ганчір'яна лялька. Його облущений череп хилитався вперед і назад.

Потім пронизливо заверещали шини, «плімут» кинувся з гаража просто на мене, і на очах іржа з нього станула, старе затуманене вікно очистилося, хром заблищав з несамотньою новизною, а старі лисі шини зненацька розквітли, перетворившись на пухкі нові «Вайд Овалз», і кожен проріз у малюнку здавався глибоким, як Великий каньйон.

Вона пронизливо кричала на мене, фари горіли білими колами ненависті, і я безглуздо підняв руку, марно намагаючись захиститися, і подумав: «Господи, її нескінченна лють...»

І прокинувся.

Без крику. Тієї ночі я втримав його у горлі.

Ледь-ледь.

Я сів у ліжку. Холодна калюжа місячного сяйва вихопила мене з темряви зі зібганим простирадлом на колінах, і я подумав: «Смерть спіткала раптово».

Тієї ночі заснути досить швидко мені не вдалося.

11 / Похорон

*Білобокі шини, плавці і крила «Ельдорадо»,
Їхати в авто – розкіш райської принади.
І, друже, коли я життя доведу до стоп-знаку,
Хай тіло поїде на цвинтар у цьому «кадилаку».⁵¹*

Брюс Спрінгстін

Бреду Джефрізу, нашому дорожньому бригадирові, було років сорок п'ять. Лисуватий, присадкуватий, вічно засмаглий. Він дуже любив горлопанити – особливо коли ми відставали від графіка, – але загалом був досить пристойним чоловіком. Я підійшов до нього під час перекуру, щоб спитати, чи не відпросився Арні на кілька годин або на всю другу половину дня.

– Він попросив дві години, щоб на похорон сходити, – відповів Бред. Знявши окуляри в сталевій оправі, він помасажував червоні цятки, що лишилися від них на носі. – Тільки ти не просися, я й так втрачу вас обох наприкінці тижня, самі ледарі залишаться.

– Бреде, я мушу відпроситися.

– Чому? Хто цей дядько такий? Каннінгем сказав, що він продав йому машину, ото й усе. Господи, я й не думав, що на похорони продавців уживаних авто хтось ходить, крім їхніх родичів.

– То не був продавець уживаних машин, то був просто чоловік. Бреде, в Арні через це виникли проблеми. Я відчуваю, що мушу піти з ним.

Бред зітхнув.

– Гаразд. Добре, добре, добре. Можеш іти, з першої до третьої, як і він. *Якщо* погодишся працювати без обіду, а в четвер увечері побути до шостої.

– Згода. Дякую, Бреде.

– Робочий час я вам запишу, як завжди. А якщо в «ДТ-Пені» хтось про це визнає, мою сраку підсмажать на повільному вогні.

– Ніхто не визнає.

– Мені вас, хлопці, буде не вистачати, – він узяв газету й прогортав до рубрики «Спорт». Почути таке від Бреда було рівнозначно великій похвалі.

– Для нас це літо теж було хорошим.

– Я радий, Деннісе, що це так. А зараз вимітайся, дай мені почитати газету.

І я пішов.

О першій годині я попросився на грейдер, щоб підкинув мене до головної побутовки будівельників. Усередині вже був Арні: вішав свою жовту каску й надягав чисту сорочку. Він ошелешено подивився на мене.

– Денніс! Що ти тут робиш?

– Готуюся йти на похорон, – відповів я. – Так само, як і ти.

– Ні, – миттю озвався він, і саме це слово більше, ніж будь-що інше – усі ті суботи, коли він не приходив, холодильник у голосах Майкла й Реджини по телефону, його поведінка того разу, коли я зателефонував йому з кінотеатру, – змусило мене усвідомити, що він усунув мене зі свого життя, і що сталося це так само, як помер Лебей. Раптово.

– Так, – сказав я. – Арні, він мені сниться. Ти чуєш, що я тобі кажу? *Я бачу* про нього сни. Я піду. Можемо піти разом чи окремо, але я піду.

⁵¹ Eldorado fins, whitewalls and skirts, / Rides just like a little bit of heaven here on earth, / Well buddy when I die throw my body in the back / And drive me to the junkyard in my Cadillac (англ.).

- То ти не жартував?
- Га?
- Коли дзвонив мені з того кінотеатру. Ти правда не знав, що він помер.
- Господи Ісусе! Думаєш, я здатен над таким жартувати?
- Ні, – відповів він. Але не одразу. «Ні» він сказав лише тоді, як ретельно все обміркував. Він розумів, що зараз проти нього можуть обернутися всі. Вілл Дарнелл уже обернувся, і Бадді Респертон, і підозрюю, що мати з батьком також. Але річ була не тільки в них, і навіть не переважно в них, бо основною причиною ніхто з них не був. Головною була машина.
- Він тобі сниться.
- Так.
- Арні стояв з чистою сорочкою в руках і обмірковував почуте.
- У газеті було написано «Цвинтар Лібертівілл-Гайтс», – урешті озвався я. – Автобусом поїдеш чи зі мною?
- З тобою.
- От і правильно.

Ми стояли на пагорбі, що здіймався над тим місцем, де біля могили провадили службу, не наважуючись і не бажаючи спускатися й приєднуватися до жменьки скорботних. Загалом їх було з дюжину, і половина – старі чоловіки у формах, таких старих і дбайливо збережених на вигляд, що від них наче аж віяло нафталіном. Труна з Лебеєм стояла на напрямних над могилою. На ній був прапор. Слова священика дрейфували до нас на хвилях гарячого пізньосерпневого вітру: людина – ніби трава, що росте, а потім її стинають, людина – ніби квітка, що цвіте навесні й в'яне влітку, людина – у любові й любить минуще.⁵²

Коли служба скінчилася, прапор зняли, і чоловік років шістдесят з гаком кинув на труну жменю землі. Грудочки полилися струмками вниз і попадали в яму під труною. У некролозі було сказано, що в покійного залишилися брат і сестра. То мав бути його брат: подібність не надто впадала в око, але вона була. Сестра, очевидно, не приїхала; навколо тієї ями не було нікого, крім хлопців.

Двоє, з вигляду – ветерани «Американського легіону», згорнули прапор пілоткою, і один з них простягнув його брату Лебея. Священик попросив Господа спасти їх і вберегти, осяяти їх світлом Свого лику, прийняти до себе їхні душі й подарувати їм спокій. Вони почали розходитися. Я роззирнувся навколо в пошуках Арні, але його біля мене вже не було. Він відійшов на невелику відстань. Стояв під деревом. По щоках котилися сльози.

– Арні, ти як? – спитав я. Раптом спало на думку, що там, унизу, я ніяких сліз точно не бачив, і якби Роланд Д. Лебей знав, що Арні Каннінгем буде єдиною людиною, яка зронить сльозу на його малопомітному похороні на одному з невідомих кладовищ у Західній Пенсильванії, він би, може, скинув п'ятдесят баксів від ціни своєї гівняної тачки. Зрештою, Арні все одно переплатив на сто п'ятдесят більше від того, що вона реально коштувала.

Арні несамовито, ледь не шалено витер щоки долонями.

– Нормально, – хрипким від сліз голосом сказав він. – Ходім.

– Так.

Я подумав, що Арні має на увазі – пора йти, але він пішов не в той бік, де я припаркував свій «дастер»; він рушив пагорбом униз. Я хотів було спитати, куди це він, але так і закрив рота. Бо й так знав – він хоче поговорити з братом Лебея.

Брат стояв з двома «легіонерами» й тихо перемовлявся, тримаючи прапор під пахвою. Одягнений він був у костюм людини, яка наближається до пенсійного віку, маючи ненадійне

⁵² «Людина в любові й любить минуще» – дещо перефразовані слова з вірша «1919» (збірка «Вежа», 1928), що належить перу Вільяма Батлера Єйтса – «людина є в любові й любить зникоме».

джерело прибутку: синій у тонку смужку з трохи лискучими ззаду штанами. Його краватка була пожмакана вниз, а біла сорочка пожовкла на комірі.

Він озирнувся й побачив нас.

– Перепрошую, – сказав Арні, – ви брат містера Лебея, адже так?

– Так, брат, – він запитально і, як мені здалося, трохи сторожко, дивився на мого друга.

Арні простягнув руку.

– Мене звати Арнольд Каннінгем. Я трохи знав вашого брата. Недавно купив у нього машину.

Коли Арні подав йому руку, брат Лебея автоматично простягнув йому свою – в американських чоловіків цей жест так глибоко закорінений, що позмагатися з ним у закоріненості може хіба що перевірка, чи застібнута в тебе ширінька після туалету. Та коли Арні сказав, що купив у Лебея машину, рука застигла на півдорозі. Секунду-дві мені здавалося, що цей чоловік усе-таки не стане ручкатися з Арні, що він передумає й просто залишить його руку висіти на свіжому повітрі.

Але він так не вчинив... не зовсім, принаймні. Він дуже легко, символічно стиснув руку Арні й одразу ж відпустив.

– Крістіна, – сухо сказав він. Так, фамільна схожість була очевидна – у тому, як лоб нависав над очима, у лінії щелепи, у блакиті очей. Але в цього чоловіка вираз обличчя був м'якший, майже добрий; я подумав, що пісного лисячого виразу Роланда Д. Лебея в нього не буде, мабуть, ніколи. – В останньому листі Роллі писав, що продав її.

Господи Боже, і цей про неї говорить як про жінку! А ще Роллі! Мені важко було уявити, щоб Лебея, з його облущеним черепом і зашмарованим спинним корсетом, хтось ніжно називав Роллі. Але його брат вимовив те пестливе ім'я таким самим сухим тоном. У тому голосі не було любові, принаймні я її не чув.

А Лебей тим часом провадив:

– Брат нечасто мені писав, але він, містере Каннінгем, любив позловтішатися. Мені б хотілося назвати це якимось м'якшим словом, але боюся, що його нема. У своїй записці Роллі відгукнувся про вас як про «молокососа» і сказав, що влаштував вам, за його словами, «королівське намахалово».

У мене відвисла щелепа. Я обернувся до Арні, майже очікуючи, що зараз він знов розлютиться й вибухне гнівом. Але вираз його обличчя не змінився зовсім.

– Королівське намахалово, – м'яким тоном проказав Арні, – завжди в очах того, хто дивиться. Ви так не думаєте, пане Лебей?

Лебей розсміявся... але, як мені здалося, трохи неохоче.

– Це мій друг. Він був зі мною того дня, коли я купував машину.

Мене відрекомендували, і я потис Джорджеві Лебею руку.

Солдати вже розійшлися. А ми втріох – Лебей, Арні та я – залишилися ніяково поглядати одне на одного. Лебей переклав прапор свого брата з однієї руки в іншу.

– Містере Каннінгем, я можу вам чимось допомогти? – нарешті спитав він.

Арні прочистив горло.

– Я все думаю про гараж, – відповів він незабаром. – Розумієте, я ремонтую цю машину, намагаюся довести її до такого стану, щоб її можна було знову легально вивести на дорогу. Батьки не хочуть, щоб я тримав її в нас удома, і я подумав...

– Ні.

– ...може, я б його орендував...

– Ні, про це не може бути й мови, справді...

– Я платитиму двадцять доларів за тиждень, – не вгавав Арні. – Двадцять п'ять, якщо хочете.

Я скривився. Він нагадував хлопчача, який забрів у сипучі піски й тепер намагається покращити собі настрій, перекусивши кількома брауні, притрушеними миш'яком.

– ...неможливо, – Лебей дедалі сильніше тривожився.

– Тільки гараж, – терпець Арні вже дав тріщину. – Лише гараж, де вона завжди *стояла*.

– Не можна, – відказав Лебей. – Я сьогодні вранці виставив будинок на продаж в агенціях «21 століття», «Лібертівілльське бюро нерухомості» й «Житло Піттсбурга». Вони показуватимуть будинок...

– Так, звісно, але поки не...

– ...і не годиться, щоб ви там вовтузилися. Ви ж розумієте, правда? – він нахилився ближче до Арні. – Будь ласка, зрозумійте мене правильно. Я нічого не маю проти підлітків загалом... якби мав, то вже давно заgrimів би в божевільню, бо я майже сорок років учивлював у старшій школі містечка Передайз-Фоллз, в Огайо... а ти видаєшся дуже інтелігентним, чемним представником цього юного класу. Але все, що я хочу зробити тут, у Лібертівіллі, – продати будинок, а виручену суму розділити з сестрою, яка живе в Денвері. Я хочу позбутися цього будинку, містере Каннінгем, і позбутися життя свого брата.

– Я розумію, – сказав Арні. – А якщо я пообіцяю доглядати за будинком, ви не передумаєте? Стригти газон? Пофарбувати оздоблення? Дрібний ремонт поробити? Я можу стати вам у пригоді.

– Він і правда добре всяке таке вміє, – докинув я, бо подумав, що не зашкодить – Арні потім згадає, що я був на його боці... хай навіть я й не був.

– Я вже найняв чоловіка, щоб наглядав за домом і трохи там попорядкував, – відповів Лебей. Прозвучало це правдоподібно, але я миттю відчув упевненість у тому, що це брехня. Думаю, Арні теж це зрозумів.

– Гаразд. Співчуваю вам з приводу смерті брата. Мені він здався... дуже вольовою людиною, – коли він це сказав, у мене мимоволі зринув спогад: ось я розвертаюся й бачу, як по щоках Лебея повзуть великі масні сльози. «От і все. Я вже без неї, синку».

– Вольовою? – Лебей цинічно посміхнувся. – О, так. Він був дуже вольовим виродком, – шокованого виразу на обличчі Арні він мовби й не помітив. – А зараз даруйте, джентльмени. Боюся, що в мене від сонця трохи шлунок розладнався.

На цих словах він пішов геть. Ми стояли недалеко від могили й проводжали його поглядами. І тут раптом він зупинився, і обличчя Арні проясніло: він подумав, що Лебей зненацька змінив думку. Якусь мить той просто собі стояв на траві, похиливши голову, як людина, що напружено думає. А потім розвернувся до нас.

– Моя тобі порада – забудь про ту машину, – сказав він Арні. – Продай її. Якщо цілу ніхто не схоче, продай на запчастини. Якщо запчастин ніхто не схоче, віддай на брухт. Зроби це швидко й зразу. Наче кидаєш погану звичку. Я думаю, так ти будеш щасливішим.

Він стояв і дивився на Арні, очікуючи, що той щось скаже, але Арні не відповідав. Він просто витримував погляд Лебея. Його очі набули того сланцевого відтінку, як і завжди, коли він ухвалював тверде рішення й міцно стояв ногами на землі. Лебей прочитав це все в його очах і кивнув. Вигляд у нього був нещасний і трохи недужий.

– Вдалого дня, джентльмени.

Арні зітхнув.

– Тоді все, – з якоюсь неприязню він проводжав Лебея поглядом.

– Ага, – сказав я, сподіваючись, що мій голос виражає більшу нещасність, ніж я відчував. То все було через мої сни. Мені не подобалась ідея повернути Крістіну в той гараж. Це занадто вже схоже було на мій сон.

Ми пішли до моєї машини, і жоден з нас не промовив дорогою ні слова. Лебей мене дістав. Обидва Лебеї дістали. Раптом мені спало на думку імпульсивне рішення – і Бог його знає, як усе могло обернутися, якби я не піддався цьому імпульсу.

– Слухай, – сказав я. – Мені треба відлити. Почекаєш хвилинку?

– Давай, – не підводячи очей, відповів Арні. І пішов далі, руки в кишенях, очима втупившись у землю.

Я відійшов уліво, туди, де маленька непомітна табличка та ще менша стрілка вказували дорогу до туалетів. Та коли я спустився першим підйомом пагорба й Арні більше не було видно, я зрізав кут праворуч і щодуху побіг до паркувального майданчика. Джорджа Лебея застав якраз вчасно: він саме запихував себе за кермо крихітного «шевроле-шеветт» з наклейкою «Герц» на вітровому склі.

– Містере Лебей! – засапано видихнув я. – Містере Лебей?

Він запитально підвів погляд.

– Вибачте, – сказав я. – Мені шкода, що знову вас турбую.

– Та нічого, – відповів на це він, – але, на жаль, те, що я сказав твоєму другові, досі в силі. Я не можу йому дозволити тримати машину в гаражі.

– Це добре, – видихнув я.

Його кущасті брови поповзли вгору.

– Машина, – сказав я. – Та «фурія». Вона мені не подобається.

Він усе так же дивився на мене, мовчки, не кажучи ні слова.

– Мені здається, вона не надто корисна для нього. Може, звісно, я й... не знаю...

– Ревнуєш? – тихо запитав він. – Той час, який він проводив з тобою, тепер безроздільно належить їй?

– Ну, так, ага, – кивнув я. – Ми з ним уже давно дружимо. Але я... я думаю, це ще не все.

– Не все?

– Ні, – я роззирнувся, щоб глянути, чи не бачить нас Арні, і поки я на Лебея не дивився, нарешті зібрався з духом викласти все як є. – Чому ви сказали йому здати її на брукс і забути? Чому сказали, що вона – ніби погана звичка?

Лебей не відповідав, і я злякався, що йому нема чого сказати – принаймні мені. Та зрештою, так тихо, що я ледь розчув, він спитав:

– Синку, а ти впевнений, що це твоє діло?

– Я не знаю. – Раптом мені здалося дуже важливим подивитися йому в очі. – Але, ви розумієте, я переживаю за Арні. Не хочу бачити, як він вляпується в неприємності. А через цю машину він уже в них устряг. Я не хочу, щоб ситуація погіршувалася.

– Приходь до мене сьогодні ввечері в мотель. Він недалеко від виїзду з триста сімдесят шостої на Вестерн-авеню. Зможеш знайти?

– Я латав асфальтом боки того з'їзду, – я простягнув руки. – Досі мозолі на руках.

Я всміхнувся, але він мені усмішкою не відповів.

– Мотель «Райдуга». Біля початку виїзду їх два. Мій – дешевий.

– Дякую, – не в тему відповів я. – Слухайте, справді, це...

– Може, це й не твоє діло, і не моє, і взагалі нічیه, – сказав Лебей тихим учительським голосом, що так різьке відрізнявся від несамовитого рипу голосу його брата (та водночас моторошно його нагадував).

(а то чи не найприємніший запах у світі... ну, крім бабської поцьки хіба)

– Але прямо зараз можу тобі сказати от що. Мій брат був нехорошою людиною. Я підозрюю, що єдиним, що він по-справжньому любив у своєму житті, був той «плімут-фурія», який купив твій друг. Тому це діло може бути між ними двома й тільки між ними, хоч би що там ти мені розказував чи я тобі.

Він посміхнувся мені. Посмішка була неприємною, і в ту мить я виразно побачив, як його очима на мене дивиться Роланд Д. Лебей. І здригнувся.

– Синку, ти ще замолодий, щоб шукати мудрість у чийось словах, крім своїх власних, але от що я тобі скажу: любов – це ворог, – він повільно, дивлячись на мене, кивнув. – Так.

Поети постійно й часом навмисне заплутують нас із любов'ю. Любов – це старий убивця-різник. Любов не сліпа. Любов – це людоджер із надзвичайно гострим зором. Любов як та комаха; вона вічно голодна.

– А чим вона харчується? – спитав я несподівано сам для себе, бо не думав, що взагалі збираюся про щось питати. Усі частини мого тіла, крім рота, вважали цю розмову маячною.

– Дружбою, – відповів Джордж Лебей. – Вона харчується дружбою. На твоєму місці, Деннісе, я б готувався зараз до найгіршого.

Він зачинив дверцята «шеветта» з тихим «клок!» і завів крихітний, як у швейної машинки, двигун. А потім поїхав геть, залишивши стояти мене на краю асфальтового покриття. І тут я згадав, що Арні чекатиме мого виходу з того боку, де вбиральні, тому попрямував туди так швидко, як тільки міг.

А поки йшов, подумалося, що копачі могил, чи могильники, чи інженери вічності або як там вони себе тепер називають, зараз уже б мали опускати труну з Лебеєм у землю. Земля, яку Джордж Лебей кинув наприкінці церемонії, напевно, розсипалася по віку домовини, як переможна рука. Я старався позбутися цієї картини, але замість неї уява намалювала ще одну, навіть гіршу: Роланд Д. Лебей на білому шовку внутрішнього оздоблення труни, вдягнений у свій найкращий костюм і своє найкраще спіднє – без смердючого пожовклого спинного корсета, звичайно.

Лебей був у землі, Лебей лежав у своїй домовині, з руками, схрещеними на грудях... але чому мене не полишала впевненість у тому, що на його обличчі зараз розпливається широчезна самовдоволення посмішка?

12 / Оце так сімейна історія

*Вам не чути? Це у Нідгеми.
Траса 128, біля електроліній...
Тут так холодно у темряві,
Тут так весело у темряві...⁵³*

Джонатан Річмен і «Modern Lovers»

Мотель «Райдуга» справді був досить хріновим. Одноповерховий, з потрісканим покриттям паркувального майданчика, дві літери в неоновій вивісці не горіли. То було якраз таке місце, де можна очікувано знайти пристаркуватого вчителя англійської. Я розумію, яке депресивне враження це все справляє, але така правда. А завтра він здасть свою машинку «Герц» в аеропорту й полетить додому в Передайз-Фоллз, штат Огайо.

Мотель «Райдуга» нагадував гериатричну палату. Старенькі сиділи перед своїми номерами в дачних кріслах, наданих керівництвом мотелю для цих потреб, схрестивши свої кістляві коліна, у підтягнутих догори на волохаті гомілки білих шкарпетках. Усі чоловіки, худорляві й жилаві, скидалися на літніх альпіністів. Більшість жінок були пухкі від постп'ятдесятирічного жиру й безнадії. Відтоді я не раз помічав, що існують мотелі, населені людьми, яким за п'ятдесят, – ніби вони дізнаються про такі місця, коли телефонують на гарячу лінію «Старість, але радість». «Привозьте свою гістектомію⁵⁴ та збільшену про-стату в не надто мальовничу місцину, де розташовано мотель “Райдуга”». «Кабельного ТБ нема, зате в нас є “Магічні пальці”»,⁵⁵ усього четвертак за сеанс!» Перед тими номерами я не побачив жодної молодшої людини, а іржаві гірки дитячого майданчика збоку стояли порожні, і гойдалки відкидали на землю довгі тіні. Над вивіскою вигнулася неоновіа веселка. І дзижчала, як рій мух, зловлених у пляшку.

Лебей сидів перед номером 14 зі склянкою в руці. Я підійшов до нього й потиснув руку.

– Хочеш газованки? – спитав він. – В офісі є автомат, який її видає.

– Ні, дякую, – відповів я. Потім узяв перед порожнім номером пластмасове крісло і вмовстився в нього поруч.

– Тоді я розповім тобі все, що знаю, – своїм тихим культурним голосом сказав він. – Я на одинадцять років молодший за Роллі, і досі тільки вчуся бути старим.

Я ніяково посовався в кріслі й нічого не сказав.

– Нас у сім'ї було четверо. Роллі був найстарший, я – наймолодший. Наш брат Дрю загинув у Франції в сорок четвертому. Він і Роллі намірялися на кар'єру в армії. Ми вирости тут, у Лібертівіллі. Тільки Лібертівілль тоді був значно, значно менший – розумієш, таке собі село. Досить мале, щоб тут були свої й чужі. Ми були чужі. Злидота. Слабаки. З бідного району. Який завгодно штамп обирай, не помилишся.

Він іронічно всміхнувся в присмерку й налив собі в склянку ще «Севен-Апу».

– Насправді про дитинство Роллі мені врізалось в пам'ять лише одне... зрештою, коли я народився, він був у п'ятому класі... але це одне я пам'ятаю дуже добре.

– І що ж це?

– Його лють, – відповів Лебей. – Роллі завжди був злий. Він лютував на те, що йому треба ходити до школи в одязі з чужого плеча, лютував, що наш батько – п'яничка, який

⁵³ Can't you hear it out in Needham? / Route 128 down by the power lines... / It's so cold here in the dark, / It's so exciting here in the dark... (англ.)

⁵⁴ Гістектомія – видалення матки.

⁵⁵ «Магічні пальці» – ліжко, що вібрує; винахід 1958 року, що став типовою послугою, яку надавали готелі середнього класу й мотелі з 1960-х до початку 1980-х.

не може знайти собі постійну роботу на будь-якому з металургійних заводів. Він сердився, що наша мати не могла змусити батька, щоб він перестав пиячити. Він злився на трьох меншених – Дрю, Марсію й на мене, – бо через нас злидні були нездоланні.

Він витягнув уперед руку й закотив рукав сорочки, щоб показати мені висохлі напнуті сухожилля своєї старечої руки, що проглядали одразу під поверхню лискучої натягнутої шкіри. Від ліктя до зап'ястка тягнувся і зрештою зникав помітний шрам.

– Подарунок від Роллі, – сказав Джордж. – Дістав його, коли мені було три, а йому – чотирнадцять. Я грався з кількома розфарбованими дерев'яними кубиками, які повинні були зображати машинки й вантажівки, на доріжці перед будинком, коли він, грюкнувши дверима, вискочив надвір, бо саме йшов до школи. Мабуть, я заважав йому пройти. Він штовхнув мене, вийшов на тротуар, а потім повернувся і напіддав. Я полетів у бур'яни й кілька соняхів, які моя мати наполегливо величала своїм «городом», і напоровся рукою на штахетину загорожі навколо нього. Крові з мене тоді витекло порядно, я всіх перелякав до сліз – усіх, крім Роллі, який знай кричав: «Щоб ти мені більше під ноги не ліз, мала шмарката гидота, не лізь під ноги, ти мене чув?»

Я зачудовано подивився на за давнений шрам, розуміючи, що він схожий на гальмівний шлях тому, що маленька пухленька ручка трирічної дитини виросла протягом років і стала худою лискучою рукою старого, на яку я тієї миті й дивився. Рана, що була тоді, року 1921-го, потворним ривчаком, з якого на всі боки ляпала кров, повільно видовжилася в цю сріблясту прогресію слідів, подібних до щаблів драбини. Рана закрилася, а от шрам... розрісся.

Моїм тілом пробіг жахливий дрож безнадії. Я згадав, як Арні лупив кулаками по приладовій панелі мого авто, як Арні хрипко кричав, що вони в нього подавляться, подавляться, подавляться.

Джордж Лебей дивився на мене. Я не знаю, що він побачив на моєму обличчі, але повільно відкотив рукав донизу, і коли застібнув гудзика над тим шрамом, то неначе опустил завісу над майже нестерпним минулим.

Він відпив «Севен-Апу».

– Батько прийшов додому того вечора... він десь пиячив, хоча називав це «піду, мо', роботу яку найду»... і коли почув, що накоїв Роллі, то дав йому добрячого прочухана. Але Роллі не розкався. Плакав, але не розкався, – Лебей ледь помітно всміхнувся. – Урешті мама злякалася й закричала на батька, щоб він перестав, бо він його вб'є. Сльози котилися по щоках Роллі, але він усе одно не каюся. «Він не давав мені пройти, – крізь ридання казав Роллі. – А як ще раз не даватиме пройти, я знов його штурхону, і нічого ти мені не зробиш, триклятий старий п'яндалига!» Після цього батько вдарив його в обличчя, розквасив носа, і Роллі впав на підлогу, стримуючи пальцями потік крові, який лився крізь них. Мати кричала, Марсія плакала, Дрю зіщулився в кутку, а я верещав так, що вуха закладало, тримаючи перев'язану руку. А Роллі все говорив і говорив: «Я його знов штурхону, п'яндалига ти, п'яндалига, сраний-старий-п'яндалига».

Над нашими головами вже запалювалися перші зірки. З номера трохи віддалік вийшла стара жінка, витягла з форда пошарпану валізу й занесла з собою. Десь грало радіо. Не налаштоване на рок-хвилю «FM-104».

– Його нескінченна лють – це те, що мені закарбувалося в пам'яті найліпше, – тихо повторив Лебей. – У школі він бився з усіма, хто глузував з його одягу чи з того, як пострижене волосся... він бився з усіма, кого бодай підозрював у насмішках. Його знову й знову відсторонювали від занять. Зрештою він кинув школу й пішов в армію.

Двадцять років були не найкращим часом, щоб потрапити у військо. Там не було ні гідності, ні просування по службі, ні прапорів і корогів. Не було величі. Він переходив з бази на базу, спочатку на півдні, потім на південному заході. Кожні три місяці ми одержували від нього листа. Він усе ще був злий. Злий на тих, кого називав «гівнярами». В усьому завжди

були винні «гівнярі». Гівнярі не давали йому підвищення, на яке він заслуговував, гівнярі скасували його відпустку, гівнярі не могли намацати власну задницю обома руками і з ліхтариком. Гівнярі більш ніж двічі відправляли його на гауптвахту.

У війську трималися за нього, бо він був відмінним автомеханіком – міг підтримувати старі й напіврозвалені транспортні засоби, усе, що Конгрес виділяв для армії, у стані, більш-менш придатному для користування.

У мене знову виникла тривожна думка про Арні – Арні, який так вправно працював руками.

Лебей нахилився вперед.

– Але той талант був просто ще одним невичерпним джерелом, з якого, юначе, бив ключем його гнів. І той гнів не закінчувався, аж поки він не купив ту машину, яка тепер належить твоєму другові.

– Що ви маєте на увазі?

Лебей скупо посміхнувся.

– Він ремонтував армійські вантажівки, армійські штабні машини, вантажівки для транспортування зброї. Лагодив бульдозери й примудрявся якимись шаманськими діями тримати на ходу штабні автомобілі. А якось, коли один конгресмен навідався з візитом у Форт-Арнольд, що в західному Техасі, і в нього зламалося авто, командир, який відчайдушно прагнув справити гарне враження, наказав моєму брату поремонтувати дорогий серцю конгресмена «бентлі». О, так, ми отримали чотиристорінкового листа про того «гівняра» – чотири сторінки сердитої тиради, струмінь гніву й отрути від Роллі. Дивно, як ті слова не пропалили папір.

Стільки автомобілів... але в самого Роллі авто з'явилося тільки після Другої світової. Та й то, єдине, що він зміг собі дозволити купити, – старий «шевроле», що погано їздив і був побитий іржею. У двадцяті й тридцяті грошей катастрофічно бракувало, а у воєнні роки він був надто зайнятий тим, щоб вижити.

Стільки років провести в автопарку, відремонтувати тисячі автомобілів для гівнярів і ніколи не мати свого власного. То знову був суцільний Лібертівілль. Угамувати той гнів не міг навіть старий «шевроле» і старий «гадзон-горнет», який він купив потриманим через рік після одруження.

– Одруження?

– А він вам цього не розказував? Авжеж, ні, – сказав Лебей. – Про свою роботу в армії – а також досвід війни та нескінченні сутички з гівнярами – він міг розводитися рівно стільки, скільки ви з другом змогли б витримати, не засинаючи... одночасно промацуючи вашу кишеню на предмет гаманця в ній. Але до того, щоб розказати про Вероніку чи Риту, він не опускався.

– А ким вони були?

– Вероніка була його дружиною. Вони побралися в п'ятдесят першому, якраз перед тим, як Роллі вирушив у Корею. Він міг залишитися в Штатах. Одружений, дружина була вагітна, він сам наближався до середнього віку. Але він вирішив поїхати.

Лебей задумливо подивився на неживе обладнання грального майданчика.

– Розумієш, як – він був двоєженцем. На початку п'ятдесят першого йому було сорок чотири, і він уже був одружений. Одружений з армією. І гівнярами.

Він знову примовк. У його мовчанці було щось нездорове.

– З вами все в порядку? – зрештою не витримав я.

– Так, – відповів він. – Просто задумався. Погано подумав про мертвого, – він подивився на мене спокійним поглядом – от тільки очі були темними й зраними. – Знаєш, усе це завдає мені болю, юначе... як ти сказав, тебе звати? Я не хочу сидіти тут і виспівувати ті сумні старі пісні людині, яку я не можу назвати на ім'я. Як тебе? Дональд?

– Денніс. Послухайте, містере Лебей...

– Мені болить сильніше, ніж я очікував, – вів далі він. – Але, раз уже ми почали, то треба закінчити, адже так? З Веронікою я бачився лише двічі. Вона була із Західної Вірджинії. Поблизу Вільяма. З південської злидоти, як ми їх називали, розумом не вирізнялася. Роллі міг над нею домінувати й сприймати як належне, і це все, що йому було треба. Але я думаю, вона його любила... принаймні до тієї гнилої справи з Ритою. А що стосується Роллі, то навряд чи він одружився з живою жінкою. Він одружився з якоюсь... стіною плачу.

Ті листи, які він нам надсилав... ну, ти маєш пам'ятати, що він рано покинув школу. Ті листи, хоч і безграмотно написані, вимагали від мого брата величезних зусиль. Вони були його висячим мостом, його романом, його симфонією, його вершинним твором. Я не думаю, що він писав їх, щоб позбутися отрути, яку носив у своєму серці. Я думаю, він їх писав, щоб розприскувати її навколо.

Коли в нього з'явилася Вероніка, листи надходити перестали. Тепер у нього був свій комплект вух напихваті, тому вже можна було не згадувати про нас. Припускаю, що протягом тих років, які він провів у Кореї, він писав листи їй. Я за весь той період отримав лише одного листа, а Марсія, здається, два. Там не було радості від народження його доньки на початку п'ятдесят другого, лише кислі скарги на те, що тепер треба ще один рот годувати, а гівнярі йому платню знов урізали.

– Його так ні разу й не підвищили у званні? – спитав я. За рік до того я бачив по телевізору шматок телесеріалу, одного з тих телероманів, під назвою «Колишній орел».⁵⁶ Наступного дня угледів в аптечному магазині книжку в паперовій обкладинці й купив її, розраховуючи, що всередині на мене чекатиме цікава історія про війну. А виявилось, що там і про війну, і про мир, плюс я дізнався дещо нове про збройні сили. Наприклад, про те, що поїзд підвищення в час війни котить із прискоренням. Тож мені важко було зрозуміти, як Лебей міг піти на службу на початку двадцятих років, продертися крізь дві війни й усе ще бути на побігеньках, коли Айк⁵⁷ став президентом.

Лебей розсміявся.

– Він був як Прюїтт у «Віднині й довіку».⁵⁸ Просувався, а потім викидав якесь колінце і його понижували – за порушення субординації, хамство чи пиятику. Я розказував тобі, що він потрапляв на гауптвахту? Один раз за те, що надзорив у чашу з пуншем в офіцерському клубі у Форт-Дікс перед вечірком. За ту витівку він відсидів усього десять днів – я так собі думаю, офіцери подумали-подумали й вирішили, що то був усього-на-всього п'яний жарт, вони й самі таких не цуралися, коли були студентами – але вони не знали (і не могли знати), яка ненависть, яке смертельне презирство крилися за тим вчинком. Але підозрюю, що на той час Вероніка могла б їм багато про це розказати.

Я глянув на свій годинник. Чверть по дев'ятій. Лебей говорив уже близько години.

– Мій брат повернувся додому з Кореї в п'ятдесят третьому й уперше зустрівся зі своєю донькою. Як я розумію, він дивився на неї хвилину чи дві, потім передав назад на руки дружині й пішов до кінця дня вовтузитися зі своїм старим «шевроле»... знувдився, Деннісе?

– Ні, – чесно відповів я.

– Усі ті роки єдиним справжнім бажанням Роллі була нова-новісінька машина. Не кадилак чи лінкольн; він не прагнув долучитися до вищих прошарків суспільства, офіцерів, тих гівнярів. Він хотів собі новий «плімут» чи, може, «форд» або «додж».

⁵⁶ «Колишній орел» (англ. «Once an Eagle») – дев'ятигодинний міні-серіал 1976 року.

⁵⁷ Айк – прізвисько Дуайта Ейзенхауера, 34-го Президента США (з 20 січня 1953 по 20 січня 1961 року).

⁵⁸ «Віднині й довіку» (англ. «From Here to Eternity») – американський фільм режисера Фреда Циннемана, що розповідає про будні солдатів напередодні нападу на Перл-Гарбор. Фільм знято 1953 року за однойменним романом Джеймса Джонса, виданим 1951 року.

Вероніка час від часу мені писала й розповідала, що неділі вони проводили, катаючись по автосалонах у тій місцевості, у якій на той час було розквартировано частину Роллі. Вона сиділа з немовлям у старому «горнеті», який тоді водив Роллі, і читала Риті дитячі книжечки, а Роллі крокував по заповищених майданчиках щоразу з іншим продавцем машин, балакаючи про компресію, і кінські сили, і сферичні голівки циліндрів, і передатні числа... я часом думаю про маленьку дівчинку, яка росла під звуки тих пластикових прапорців, що лопотіли на гарячому вітрі півдуюжини армійських хутірських містечок, і не знаю, плакати мені чи сміятися.

Думками я повернувся знову до Арні.

– А як ви думаєте, можна сказати, що він був одержимий?

– Так, я б сказав, що він був одержимий. Він давав Вероніці гроші, щоб вона відкладала. Окрім неспроможності просунутися по службі далі звання старшини, мій брат мав ще одну проблему – зі спиртним. Алкоголіком він не був, але раз на шість чи вісім місяців ішов у запій. Після якого ті гроші, які він мав, випаровувалися. І він ніколи точно не знав, де їх позбувся.

Вероніка повинна була покласти цьому край. То була одна з причин, чому він з нею одружився. Коли починався запій, Роллі приходив до неї витрушувати гроші. Раз пригрозив їй ножом, приставив лезо до горла. Я про це довідався від сестри, вона іноді розмовляла з Веронікою по телефону. Дружина не віддавала йому гроші, близько восьми сотень доларів, які вони назбирали на той час, у п'ятдесят п'ятому. «Любий, згадай про машину, – казала вона йому, шкірою горла відчуваючи вістря ножа. – Ти ніколи не купиш нової машини, якщо проп'єш ці гроші».

– Вона, мабуть, любила його, – зауважив я.

– Ну, може, і так. Але, будь ласка, не роби романтичних припущень, що її любов хоч трохи змінила Роллі. Вода камінь точить, але це відбувається за сотні років. А люди смертні.

Здавалося, він вагався, чи не сказати щось іще, та потім передумав. І те замовчування викликало в мене неабиякий подив.

– Але ні до неї, ні до дитини він рук не прикладав, – сказав Лебей. – І потім, пам'ятай, що того разу, коли він притиснув їй до горла ніж, він був п'яний. Зараз здійснюється великий галас щодо наркотиків у школах, і я не заперечую проти цього, бо на мою думку, це обурливо – коли п'ятнадцяти- й шістнадцятирічні діти тиняються кругом, накачані наркотою, але я досі вважаю, що найвulgарніший і найнебезпечніший наркотик, винайдений людством, – це алкоголь. І він легальний.

Коли в п'ятдесят сьомому мій брат урешті-решт пішов у відставку, у Вероніки було відкладено трохи більше тисячі двохсот доларів. До них додавалася чимала пенсія з інвалідності за його травму спини – як казав Роллі, він воював за неї з гівнярами й виграв.

Отож, гроші нарешті були. Вони купили будинок, до якого навідувалися ви з другом, але перш ніж будинок взагалі з'явився на порядку денному, звісно, була машина. Машина завжди була першочерговою. Гонитва по продавцях автомобілів сягнула свого апогею. І зрештою він зупинився на Крістіні. Я отримав присвяченого їй довгого листа. То була спортивна «фурія» 1958 року, і у своєму листі він виклав мені всі факти й цифри. Я їх уже не пам'ятаю, але певен, що твій друг може перелічити її основні характеристики вздовж і впоперек.

– Її параметри, – сказав я.

Лебей невесело всміхнувся.

– Так, її параметри. Але я добре пам'ятаю, як він написав, що її продажна ціна була на крихту менша за три тисячі доларів, але він продавця «обжидив», як він сам це сформулював, до двох тисяч ста за рахунок зданої старої машини. Він її замовив, заплатив десять відсотків, а коли вона прибула, сплатив решту готівкою – десяти- і двадцятидоларовими купюрами. Наступного року Рита, якій тоді було шість років, удавилася й померла.

Від несподіванки я аж підскочив у кріслі й заледве його не перекинув. Його тихий учительський голос мав здатність заколисувати, а я був змучений і вже наполовину був заснув. Та останні слова мали ефект відра холодної води в обличчя.

– Так, саме так, – у відповідь на мій запитальний приголомшений погляд сказав він. – Вони поїхали на цілий день «моторувати». Ось що замінило експедиції з полювання на машину. «Моторувати». Так він це називав. Те слівце він вичепив з однієї з тих рок-н-рольних пісень, які вічно слухав. Щонеділі вони втрюх виїжджали «моторувати». Спереду і ззаду в машині були пакети для сміття. Дівчинці було заборонено кидати будь-що на підлогу, їй було заборонено смітити взагалі. Вона добре засвоїла цей урок. Вона...

Він знову поринув у свою дивну сповнену задуми мовчанку, а потім вирішив зайти з іншого боку.

– Роллі завжди тримав попільничку чистою. Завжди. Курих він багацько, але попільничку він не курив, а коли докурював, то гасив, знімаючи кінчик, і у вікно ж викидав. Коли з ним їхала людина, яка таки користувалася попільничкою, то він після поїздки витрушував усе й протирав паперовим рушником. Саму машину він мив двічі на тиждень, а воском полірував двічі на рік. Дрібний ремонт виконував сам, сплячучи за час у місцевому гаражі.

Я подумав, чи то був не гараж Дарнелла.

– Тієї неділі вони дорогою додому зупинилися біля придорожньої ятки, щоб купити гамбургерів. У ті часи ще не було «Макдональдсів», лише придорожні ятки. А те, що сталося, було... напевно, досить просто...

Знову та мовчанка, так, наче він подумки зважував, скільки можна мені розказати чи як відокремити те, що він знав, від його власних здогадів.

– Вона вдавилася на смерть шматком м'яса, – зрештою сказав він. – Коли вона почала задихатися й приклала руки до горла, Роллі зупинився, витяг її з машини й постукав по спині, намагаючись той шматок вибити. Зараз, авжеж, є спеціальний метод – прийом Гаймліха, який у таких ситуаціях спрацьовує доволі ефективно. Лише торік молода дівчина, учителька-стажерка, по суті, урятувала хлопчика, який вдавився в кафетерії моєї школи, за допомогою прийому Гаймліха. Але в ті часи... Моя племінниця померла на узбіччі дороги. Я іноді думаю, як брудно і страшно було так помирати.

Голос Лебея знову став сонним і вчительським. От тільки мені вже було не до сну. Зовсім.

– Він намагався її врятувати. Я в це вірю. І стараюся повірити, що померла вона тільки волею нещасного випадку. Він дуже довгий час пробув у жорстоких умовах, та й дочку свою навряд чи дуже сильно любив, якщо взагалі любив. Але часом, у справах смертних, відсутність любові може стати рятівною благодаттю. Іноді безжальність – це те, що треба.

– Але не цього разу, – сказав я.

– Наприкінці він перевернув її догори ногами й тримав за щиколотки. Ударив її в живіт, сподіваючись, що вона виблює. Та він би їй і трахеотомію спробував зробити кишеньковим ножом, якби мав хоч найменше уявлення, як до цього взятися. Але він, звісно, не знав. Вона померла.

Марсія з чоловіком і рідними приїжджали на похорон. Я теж. То був останній раз, коли вся наша родина зібралася разом. Пам'ятаю, як подумав: «Машину він, звичайно, продав і взяв іншу». Дивно, але я чомусь навіть засмутився трохи. Вона так часто фігурувала у Веронічаних листах і тих нечисленних, які написав Роллі, що в мене було таке відчуття, ніби вона стала ледь не членом їхньої сім'ї. Але він її не продав. Вони під'їхали на ній до Методистської церкви Лібертівілля, і вона була вся відполірована... і блискуча... і зловна. Вона була зловна, – повернувши голову, він подивився на мене. – Деннісе, ти в це віриш?

Перш ніж я зміг відповісти, довелося проковтнути слину.

– Так, – сказав я. – Вірю.

Лебей похмуро кивнув.

– Вероніка сиділа на пасажирському сидінні, схожа на восковий манекен. Та людина, якою вона була, усе, що жило в неї всередині, – зникло. У Роллі була машина, у неї була дочка. Вероніка не просто горювала. Вона вмерла.

Я сидів і намагався це уявити – намагався уявити, що б зробив я, якби таке сталося зі мною. Моя донька вдавилася й почала задихатися на задньому сидінні моєї машини, а потім померла на узбіччі. Чи став би я продавати машину? Навіщо? То ж не *машина* її вбила, а те, чим вона подавилася: шматочок гамбургера й булки, що закоркували її дихальне горло. Тож нащо продавати машину? От тільки малесенький факт: я б не зміг на неї дивитися, навіть думати про неї не зміг би без почуття жаху й скорботи. Чи продав би я її? Блін, а чи сере ведмідь у лісі?

– А ви в нього про це питали?

– Так-так, я питав. Зі мною тоді була Марсія. Це було після служби. Брат Вероніки приїхав з Глорі, що в Західній Вірджинії, і забрав її додому після поховальної церемонії – вона була мов сновиди.

Ми з Марсією підловили його, коли він був сам. То було справжнє сімейне возз'єднання. Я спитав, чи збирається він обміняти машину. Вона була припаркована одразу за катафалком, який привіз його дочку на цвинтар – на той самий цвинтар, де сьогодні поховали самого Роллі, ти розумієш. Вона була червоно-біла. «Крайслер» не випускав «плімутів-фурій» п'ятдесят восьмого року в таких кольорах; Роллі замовляв її перефарбування. Ми стояли футів за п'ятдесят від неї, і в мене з'явилося найдивніше з відчуттів... найдивніше *прагнення*... відійти від неї ще далі, так, неначе вона могла нас підслухати.

– І що ж ви сказали?

– Я спитав, чи не збирається він обміняти цю машину. І на його обличчя миттю набіг упертий осячлий вираз, який я так добре пам'ятав ще з раннього дитинства. З таким виразом він жбурнув мене на штахетник. З таким виразом він продовжував обзивати мого батька п'яндалигою, навіть після того, як батько розбив йому кулаком носа. І він сказав: «Ото наче я дурний її продавати, Джордже, їй же всього один рік, і пробігу лише одинадцять тисяч миль. Сам знаєш, як невігідно обмінювати машину, поки їй ще нема трьох років».

– Роллі, якщо для тебе це питання грошей, – сказав я, – тоді хтось украв рештки твого серця й натомість поклав каменюку. Ти хочеш, щоб твоя жінка щодня на неї дивилася? *Їздила* в ній? Брате, побійся Бога!

Той вираз не змінився. Не змінився, поки він не глянув на машину, що стояла, купаючись у променях сонця... стояла позаду катафалка. Тільки тоді, одного-єдиного разу, його обличчя пом'якшало. Пам'ятаю, як промайнула думка, чи дивився він хоч колись так на Риту. Сумніваюся. Думаю, то було йому невластиво.

Лебей на кілька секунд замовк, а тоді продовжив.

– Марсія йому те саме сказала. Вона завжди боялася Роллі, але того дня була більше сердита, ніж налякана – не забувай, що вона отримувала від Вероніки листи й знала, як та обожнювала свою донечку. Марсія сказала йому, що коли хтось помирає, то спляють матрац, на якому ця людина спала, віддають її одяг Армії спасіння і таке інше, ставлять крапку з тим життям у будь-який прийнятний спосіб, щоб живі могли жити далі. Вона сказала йому, що його дружина ніколи не зможе жити далі, поки машина, у якій померла її донька, стоятиме в гаражі.

Роллі у свій неповторний гідкій і саркастичній манері поцікавився в неї, чи не хоче вона, щоб він облив свою машину бензином і підніс до неї сірника тільки тому, що в ній подавилася й померла його донька. Моя сестра розплакалася й відповіла, що, на її думку, це чудова ідея. Зрештою я взяв її за лікоть і відвів подалі. Розмовляти з Роллі (тоді чи будь-

коли) сенсу не було. Машина належала йому, і він скільки завгодно міг розводитися про те, що не вигідно її обмінювати, поки ще нема трьох років, міг до посиніння чесати язиком про пробіг у милях, але насправді все було просто – він збирався її залишити, бо хотів її залишити.

Марсія з сім'єю повернулися в Денвер на автобусі «Грейхаунд», і наскільки мені відомо, вона більше ніколи не бачилася з Роллі й навіть записки йому жодного разу не написала. На похорон Вероніки вона не приїхала.

Його дружина. Спочатку дитя, а потім і дружина. Але я чомусь знав, що так і буде. Бах-бах. Угору по ногах поповзло і провалилося в живіт якесь заціпеніння.

– Вона померла через півроку. У січні п'ятдесят дев'ятого.

– Але з машиною це пов'язано не було, – уточнив я. – З машиною це не було пов'язано, адже так?

– Ще й як це було пов'язано з машиною, – тихо і м'яко відповів він.

«Я не хочу цього слухати», – подумав я. Але, звичайно, слухав би. Тому, що власником тієї машини тепер став мій друг, а ще тому, що вона тепер займала в його житті занадто багато місця, її важливість розрослася до непропорційно великих розмірів.

– Після смерті Рити у Вероніки почалася депресія. І вона так ніколи з неї й не вийшла. У Лібертівіллі вона знайшла собі кількох друзів, вони намагалися їй допомогти... віднайти сенс життя – так, мабуть, можна сказати. Але вона не зуміла його віднайти. Більше ніколи.

В усьому іншому справі йшли непогано. Уперше в житті мого брата грошей було більш ніж удосталь. Він отримував свою пенсію військовослужбовця, пенсію по інвалідності, а ще влаштувався на роботу нічним сторожем на фабрику покришок на західному боці міста. Я їздив туди після похорону, але фабрики на тому місці вже нема.

– Вона збанкрутувала дванадцять років тому, – сказав я. – Я був ще зовсім малим. Там тепер фастфуд стоїть з китайською їжею.

– Вони швидко виплачували кредит на будинок, по два платежі за місяць. І, авжеж, маленької дівчинки, про яку треба було піклуватися, вони вже не мали. Але у Вероніки більше не було ні світла попереду, ні стимулів одужувати.

До вчинення самогубства вона підійшла з усією холоднокрівністю, на яку була здатна, – судячи з того, що мені вдалося взнати. Якби існували підручники для суїцидників, то її самогубство могли б у них розглядати як взірєць для наслідування. Вона сходила в магазин «Вестерн Авто», тут, у місті – це в ньому я багато-багато років тому отримав свій перший велосипед – і купила двадцять футів⁵⁹ гумового шланга. Один кінець вона приєднала до вихлопної труби Крістіни, а інший вставила в заднє вікно. Водійських прав у неї зроду не було, але вона знала, як завести машину. А більше нічого їй і не треба було знати.

Я стиснув губи, зволожив їх язиком і почув свій голос, трохи гучніший за іржавий хрип.

– Піду візьму собі газованки.

– Може, будеш такий ласкавий і ще одну мені принесеш? – попросив Лебей. – Вона прожене сон, так завжди буває, але підозрюю, що я сьогодні навряд чи рано засну.

Я це саме підозрював щодо себе. Пішов, узяв прохолоджувальних напоїв в офісі мотелю, а дорогою назад зупинився на середині паркувального майданчика. Лебей був лише темною тінню перед своїм мотельним номером; його білі шкарпетки світилися, наче маленькі примари. Я подумав: «Може, та машина проклята. Може, уся штука в цьому. На страшилку з привидами дуже схоже. Там, попереду, стовп із вказівником... наступна зупинка – “Зона сутінків”!»

Але ж це просто смішно, правда?

⁵⁹ 6 м.

Авжеж, то була правда. Я попростував паркувальним майданчиком далі. Машини носили в собі прокляття не більше за людей; то була туфта з фільмів жаху, таким можна розважитися в суботу ввечері, заїхавши в кінотеатр просто неба, але все це дуже далеко від буденних фактів, з суми яких складається реальність.

Я простягнув Лебею його бляшанку газованки й дослухав до кінця історію, яку можна підсумувати одним рядком: жив він довго й нещасливо. У єдиного й неповторного Роланда Д. Лебея залишився його типовий будиночок і його «плімут» 1958 року. У 1965 році він повісив свій кашкет нічного сторожа і свій годинник для визначення робочого часу. Десь приблизно тоді він облишив копіткі старання підтримувати Крістіну в бездоганному стані й вигляді, щоб була, як новенька, – він занедбав її так само, як людина дозволяє закінчитися заводу механічного годинника, коли перестає його накручувати.

– Ви маєте на увазі, що вона просто так стояла? – не повірив я. – З шістдесят п'ятого? Тринадцять років?

– Ні, він, звичайно, завів її в гараж, – відповів Лебей. – Сусіди б нізащо не стерпіли, щоб чиясь машина потроху розвалювалася на чиемусь газоні. У селі, може, таке б і пройшло, але ж не в нашому Передмісті, США.

– Але вона стояла на газоні, коли ми...

– Так, я знаю. Він виставив її з табличкою «ПРОДАЄТЬСЯ» у вікні. Я спитав про це. Мені було цікаво, тому я спитав. У легіонерів. Більшість із них втратили зв'язок з Роллі, але один сказав, що йому здавалося, ніби він уперше побачив машину на газоні в травні цього року.

Я хотів було щось сказати, але так і замовк. У мене виникла жаклива думка, і була та думка до болю простою: «Це все надто зручно». Аж занадто зручно. Крістіна стояла в тому темному гаражі багато років – чотири, вісім, дванадцять, ще більше. А потім, за кілька місяців до того, як з'явилися ми з Арні й мій друг її побачив, Роланд Лебей зненацька витяг її й вліпив вивіску «ПРОДАЄТЬСЯ».

Уже згодом – значно пізніше – я передивився випуски піттсбурзьких газет і лібер-тівільської «Кістоун». Він ніколи не давав оголошення про продаж «фурії», принаймні в тих газетах, де рекламують машини, які хочуть продати. Він просто виставив її на свою передміську вулицю – навіть не автомагістраль – і чекав, коли нагодиться покупець.

До кінця всю ту думку я тоді досягнути не зміг (бо не було жодної логічної інтелектуальної послідовності ланцюжка, за яку я міг би вхопитися), але зрозумів достатньо, щоб відчувати, як повертається той холодний синій страх. Лебей наче знав, що покупець от-от прийде. Якщо не в травні, то в червні. Чи в липні. Або в серпні. Уже скоро.

Ні, цю думку мені підказала не логіка чи раціональне мислення. У мене виник цілковито підсвідомий образ: венерина мухоловка⁶⁰ на краю трясовини, її зелена пащека широко роззявлена, вона чекає, коли сяде комашина.

Підходяща комашина.

– Пам'ятаю, як я подумав, що він, напевно, її занедбав, бо не хоче провалитися на водійському іспиті, – зрештою промовив я. – Коли людина вже сильно постаріє, її щороку чи щодва роки змушують проходити такий тест. Поновлення прав перестає бути автоматичним.

Джордж Лебей кивнув.

– Це схоже на Роллі, – сказав він. – Але...

– Але що?

– Пригадую, я десь читав... але не можу згадати, хто це сказав чи написав, хоч убий... що в людському існуванні є «часи». Що коли настав час парових двигунів, з десятків людей винайшли парові двигуни. Може, патент і визнання в книжках з історії отримав тільки один

⁶⁰ Вид хижих рослин родини росичкові.

з них, але раптом і зненацька вони вигулькнули, ці люди, що працювали над тією єдиною ідеєю. І як це пояснити? Просто настав час парового двигуна.

Лебей ковтнув газіванки й підвів погляд у небо.

– Триває Громадянська війна, і раптом настає «час броньованих кораблів». Потім – «час кулеметів». Далі не зогледишся, як ось уже «час електрики» і «час бездротового зв'язку», і нарешті – «час атомної бомби». Усе відбувається так, наче всі ці ідеї походять не від окремих людей, а від якоїсь великої хвилі розуму, яка ніколи не перестане пливати... якоїсь хвилі іншого розуму, що надходить з-поза меж людського.

Він подивився на мене.

– Деннісе, ця ідея мене лякає, якщо я забагато її обдумую. У ній неначе є щось таке... ну, однозначно нехристиянське.

– І для вашого брата настав «час продати Крістіну».

– Можливо. Еклезіаст сказав, що кожній справі під небом є своя година – час садити й час виривати посаджене, час війни і час миру, час скласти зброю і час збирати каміння. Погане на кожне хороше. Тож якщо в житті Роллі був «час Крістіни», то, можливо, настав і час для нього розпрощатися з Крістіною.

– Якщо так, то він мусив про це знати. Він був звіриною, а звірі дуже чуйно дослухаються до своїх інстинктів.

– А може, він зрештою просто втомився від неї, – закінчив Лебей.

Я кивнув на знак згоди, переважно тому, що вже хотілося йти, а не тому, що це пояснення цілком і повністю мене задовольняло. Джордж Лебей не бачив тієї машини того дня, коли Арні верещав на мене, що треба повертатися. Зате я її бачив. «Плімут» 1958 року не мав вигляду автомобіля, який тихо-мирно спочивав у гаражі. Він був брудний, пом'ятий, з тріщиною на вітровому склі, з майже відірваним бампером. Він скидався на труп, викопаний з могили й покинутий гнити на сонці.

Я подумав про Вероніку Лебей і здригнувся.

Немовби прочитавши мої думки (принаймні частково), Лебей сказав:

– Мені дуже мало відомо про те, як мій брат жив і що відчував протягом останніх років свого життя, але знаєш, Деннісе, я впевнений в одному. Коли він відчув, у 1965-му чи коли там, що настала пора відправити машину на відпочинок, він поставив її в гараж. А коли відчув, що час виставити її на продаж, він виставив її на продаж.

Джордж ненадовго замовк.

– І я не маю чого більше тобі сказати, крім того, що я вважаю, твій друг буде щасливішим, якщо спекається тієї машини. Я уважно до нього придивився, до твого друга. Зараз він зовсім не схожий на дуже щасливого юнака. Чи я помиляюся?

Це запитання змусило мене глибоко замислитися. Ні, зі щастям Арні був на «ви», причому завжди. Але, поки не закрутилося те все з «плімутом», він здавався принаймні задоволеним, ніби уклав з життям якийсь *modus vivendi*.⁶¹ Не зовсім щасливий, але бодай придатний для роботи.

– Ні, – відповів я. – Не помиляєтесь.

– Я не думаю, що братова машина зробить його щасливим. Якщо вже на те пішло, то все буде якраз навпаки, – і він, наче прочитавши думки, що крутилися в моїй голові кілька хвилин тому, продовжив: – Знаєш, я не вірю в прокляття. І в привидів теж, і взагалі в надприродне. Зате я вірю, що емоції й події лишають по собі, як би це сказати... тривкий резонанс. Може бути навіть так, що емоції комунікують між собою за певних обставин, якщо обставини були достатньо дивними... так пакет з молоком насититься пахощами харчів зі спеціями, якщо лишити його відкритим у холодильнику. А може, це просто мої сміховинні

⁶¹ Тимчасова угода між сторонами в суперечці (лат.).

вигадки. Може, мені просто було б легше на душі, якби я знав, що автівку, у якій подавилася на смерть моя небога й наклала на себе руки моя невістка, спресували в куб металу, позбавленого будь-якого значення. Імовірно, усе, що я відчуваю, – це гнівне прагнення зробити все як слід.

– Містере Лебей, ви казали, що найняли людину, яка доглядатиме за будинком вашого брата, поки ви його не продасте. Це правда?

Він неспокійно посовався в кріслі.

– Ні, неправда. Я збрехав під дією імпульсу. Мені не сподобалася думка про те, що та машина може повернутися в той гараж... наче дорогу додому знайде. Якщо існують емоції та почуття, що досі живуть, то вони живуть там, як і в самій тій істоті, – і дуже швидко він виправився: – *У машині.*

Невдовзі після того я попрощався й поїхав додому, світлячи собі фарами в темряві й розмірковуючи над усім, що почув од Лебея. Цікаво було б дізнатись, чи для Арні мало б якесь значення, якби я розказав йому, що в тій машині з однією людиною стався нещасний випадок, який призвів до смерті, а інша всередині й померла. Насправді я здогадувався, що на нього це не вплине зовсім ніяк; по-своєму Арні міг бути достоту таким же впертим і непоступливим, як і Роланд Лебей. Цілком переконливо це довела гарна сценка між ним і його батьками, що розігралася через машину. Те, що він і далі відвідував курси автомеханіки в лібертівільській шкільній версії ДМЗ,⁶² теж було тому підтвердженням.

Згадалося, як Лебей сказав: «Мені не сподобалася думка про те, що та машина може повернутися в той гараж... наче дорогу додому знайде».

Також він сказав, що брат возив її кудись на технічне обслуговування. А єдиним автосервісом в Лібертівільлі, де можна було робити це власноруч, був гараж Вілла Дарнелла. Звичайно, в 1950-ті міг бути ще якийсь такий, але я в цьому дуже сумнівався. У душі я вірив і інше: Арні ремонтував Крістіну там, де над нею вже працювали раніше.

Працювали. Саме в минулому часі. Через бійку з Бадді Реппертоном Арні тепер боявся її там залишати, тож, можливо, та дорога до минулого Крістіни тепер теж була закрита.

І, авжеж, ніяких проклять не існувало. Навіть Лебеева ідея про тривкі емоції була дуже притягнута за вуха. Я сумнівався, що він сам у це вірив. Лебей показав мені давній шрам і промовив слово «помста». І то було значно ближче до правди, ніж якась надумана надприродна хрінь. Авжеж.

Ні; я мав сімнадцять років, наступного року збирався в коледж і не вірив у такі штуки, як прокляття й емоції зі шлейфом, який потроху гіркне, розлите молоко мрій. Я б нізащо не визнав перед вами, що минуле має здатність тягнути свої страхітливі руки мерця в бік живих.

Але зараз я трохи старший.

⁶² Демілітаризована зона.

13 / Пізніше того вечора

*Коли моторував я через схил,
То бачив Мейбелін у «Купе-де-Вілл».
І «кадилак» той гнав, мов чорт,
Йому не обігнати мій «V8-форд».⁶³*
Чак Беррі

Мама з Елейн уже полягали спати, але тато сидів перед телевізором, дивився новини об одинадцятій.

– Деннісе, де ти був? – спитав він.

– У боулінгу, – відповів я. Брехня зірвалася з губ природно й невимушено. Я не хотів, щоб тато довідався про всю цю історію. Вона була дивною, але недостатньо, щоб становити більш ніж помірну цікавість. Принаймні таке розумне пояснення я собі вигдав.

– Телефонував Арні, – сказав тато. – Просив, щоб ти йому передзвонив до пів на дванадцяті чи десь так.

Я зиркнув на наручний годинник. Ще тільки одинадцята двадцять. Але чи не досить з мене Арні та його проблем як на один день?

– Ну?

– Що «ну»?

– Ти йому передзвониш?

Я зітхнув.

– Так, мабуть, треба.

Я пішов на кухню, збацав собі холодний сендвіч із курятиною, налив склянку гавайського пуншу (гідота, але я люблю) і набрав номер телефону Арні. Трубку підняв він сам, після другого гудка. Голос у нього звучав щасливо й радісно.

– Денніс! Де ти був?

– У боулінгу, – сказав я.

– Слухай, я сьогодні ходив до Дарнелла. І вгадай що! Деннісе, це так круто! Він вигнав Реппертона! Реппертона вже нема, і я можу лишитися!

Знову в животі заворушилося те відчуття несформованого жаху. Я поклав сендвіч на стіл. Їсти раптом розхотілося.

– Арні, ти думаєш, повертати її в той гараж – така вже вдала думка?

– Ти про що? Реппертона виперли. Ти вважаєш, що це погана ідея?

Я згадав, як Дарнелл наказав Арні заглушити двигун, поки його машина не зачмихала весь простір його брудного гаража, і як Дарнелл сказав Арні, що не терпітиме херні від такого малого, як він. Я згадав, як присоромлено Арні відвів очі, коли розказував, що йому виділили час на підйомнику, щоб поміняти масло, за те, що він виконав «кілька доручень» для Дарнелла. Я здогадувався, що для Дарнелла перетворити Арні на свою ручну морську свинку – неабияка розвага. Інші завсідники й друзяки з покеру животи собі понадривають від сміху. Арні, збігай по каву, Арні, принеси пончиків, Арні, занеси туалетний папір у нужник і заклади паперових рушників у пристрій «Ніброк». «Гей, Вілле, а що то за чотириокий у туалеті шурує?» – «А, той? Та то Каннігем. Його предки – учителі в коледжі. А він тут післядипломну гімнячу підготовку проходить». І всі зареочуть. Арні стане місцевим блазнем у гаражі Дарнелла на Гемптон-стріт.

⁶³ As I was motorvating over the hill / I saw Maybelline in a Coupe de Ville. / Cadillac rollin down the open road / But nothin outrun my V8 Ford... (англ.)

Про все це я подумав, але вголос не сказав. Подумав, що Арні й сам може визначитися, у що вступає: у воду чи в лайно. Так не могло тривати вічно – Арні був занадто розумним. В усякому разі, я на це сподівався. Він був негарним, але не дурним.

– Вигнання Реппертона – це якраз хороша ідея, – сказав я. – Просто я думав, що перекантуватися в Дарнелла – то типу тимчасово. Арні, двадцятка на тиждень – це дуже жирно, там же ще за інструменти платити треба, за підйомник і всі ті фіглі-міглі.

– Тому я й подумав, що орендувати гараж у пана Лебея було б дуже класно, – відповів Арні. – Навіть за двадцять п'ять на тиждень – і то мені було б не так скрутно.

– Ну от, власне. Якщо даси в газету оголошення, що тобі потрібен гараж, то неодмінно щось...

– Ні, ні, дай договорити, – Арні все ще був на підйомі. – Коли я прийшов туди сьогодні ввдень, Дарнелл одразу відвів мене вбік. Попросив вибачення за знущання, які мені довелося терпіти від Реппертона. Сказав, що недооцінював мене.

– Він таке сказав? – повірити я ще міг, а от довіряти цим словам би не став.

– Ага. Він спитав, чи не хочу я підзаробити в нього – десять чи, може, двадцять годин на тиждень після школи. Ховати деталі на зберігання, змащувати підйомники – усяке таке. І місце для машини він мені виділить за десятку на тиждень, за інструменти й підйомник платитиму половину вартості. Як тобі таке?

Я подумав, що, по-моєму, це занадто, бля, привабливо, аби бути правдою.

– Арні, обережніше там, бережи свій зад.

– Що?

– Тато каже, Дарнелл – шахрай.

– Я нічого такого не бачив. Деннісе, я думаю, то все балачки. Він просто галасливий, і більш нічого, така моя думка.

– Я просто кажу, щоб ти нашорошив вуха, от і все, – я переклав телефонну слухавку до іншого вуха і відсюрбнув гавайського пуншу. – Тримай очі широко розплющеними й бігом вшивайся за перших ознак халепи.

– Ти зараз говориш про щось конкретне?

Я згадав про темні історії з наркотиками й ще конкретніші – про крадені тачки.

– Та ні, – сказав я. – Просто я йому не довіряю.

– Ну... – із сумнівом протягнув він, потім трохи помовчав, а далі перескочив на вихідну тему – Крістіну. Про що б не була розмова, він завжди повертався до Крістіни. – Але, Деннісе, для мене це прорив, справжній прорив. Якщо все вдасться. Крістіна... на неї боляче дивитися. Я вже трохи її підрихтував, але таке враження, що на кожну відремонтовану деталь виникає чотири невідремонтовані. Є такі, що я навіть не знаю, як до них братися, але я навчуся.

– Ага, – сказав я і відкусив шматок сендвіча. Після розмови з Джорджем Лебеєм мій ентузіазм щодо Крістіни, коханої дівчини Арні, пробив позначку нуль градусів і попрямував у від'ємні регіони.

– Їй потрібно відрегулювати кути встановлення передніх коліс... чорт, їй і передні колеса потрібні, і нові гальмівні колодки... з кільцями ще поводитися... я можу спробувати відполірувати поршні... але всього цього я не зможу зробити зі своїм набором інструментів за сорок чотири бакси. Деннісе, ти розумієш, що я маю на увазі?

Він говорив так, наче благав у мене схвалення. Відчуваючи, як шлунок каменем опускається в надра живота, я раптом згадав хлопця, з яким ми разом ходили до школи. Фредді Дарлінгтон, так він звався. Фредді не був запальним і веселим заводіякою, зате мав добре почуття гумору та й взагалі був нормальним хлопцем. А тоді стрів якусь простигосподи з Пенн-Гілл – реальну простигосподи, таку, що радісно роту солдат через себе пропустить, футбольну команду, будь-який пейоратив на вибір. Пика в неї була лиха й тупа, схожа на

задню частину вантажівки «Мак», а ще вона вічно жувала жуйку. Навколо неї вічно незнищеною хмарою висів сморід «Джусі Фрут». Вона завагітніла десь приблизно під ту саму пору, як на неї запав Фредді. Я завжди здогадувався, що його на ній повело тому, що вона була першою дівчиною, з якою він дійшов до кінця, бо вона йому дозволила. І от що відбувається: він кидає школу, знаходить собі роботу на складі, принцеса розроджується немовлям і він приходить із нею на вечірку після випускного в передостанньому класі, і хоче, щоб усе було по-старому, тоді як усе зовсім не по-старому; вона своїми дохлими презирливими очиськами задивляється на нас, усіх хлопців, її щелепи ходять ходором, наче в корови, яка надибала особливо смачну пережовану жуйку, і всі ми чуємо новини: вона знову ходить у боулінг, знов ходить у спортзал, на піцу до Джино, катається на машині, поки Фредді гне спину на роботі; вона знов пропускає через себе футбольні команди й роти солдат, гарує дуже тяжко. Я знаю, кажуть, що стоячий прутень совісті не має, але зараз я вже можу вам сказати, що деякі пизди мають зуби, і коли я дивився на Фредді, ззовні старішого на десять років за свій вік, мені плакати хотілося. І коли він говорив про неї, то в його голосі лунали ті самі благальні нотки, як оце зараз в Арні – «Пацани, правда ж, вона нічого така? Правда ж, вона хороша, пацани, скажіть? Я ж не сильно все проїбав? Тобто це ж, мабуть, просто сон, нічне жахіття, і я скоро прокинувся, адже так? Так? Так?»

– Авжеж, – сказав я в трубку. Ціла та тупа й бридка історія з Фредді Дарлінгтоном промчала перед моїм внутрішнім зором приблизно за дві секунди. – Я розумію, що ти маєш на увазі, Арні.

– Добре, – з полегкістю видихнув він.

– Просто бережи свій зад. А коли повернешся в школу, бережи вдвічі сильніше. Тримайся подалі від Бадді Реппертона.

– Угу. Ясний пень.

– Арні...

– Що?

Я замовк. Хотілося спитати в нього, чи не згадував Дарнелл, бува, про те, що Крістіна вже була в його майстерні, якщо він її впізнав. А ще більше кортіло розказати, що сталося з пані Лебей та її маленькою донечкою Ритою. Але я не міг. Він би одразу викупив, звідки в мене інформація. А у своєму вразливому стані через ту срану машину він би ще, чого доброго, подумав, що я в нього за спиною щось мутив – і загалом, так воно й було. Та сказати йому про це означало поставити хрест на нашій дружбі.

Крістіні з мене було більш ніж досить, але я любив Арні. А це значило, що ці двері потрібно зачинити назавжди. Більше жодних розпитувань тихцем. І жодних нотацій.

– Нічого, – відповів я. – Просто хотів сказати, що ти знайшов дім для своєї іржавої бляшанки. Вітання.

– Деннісе, ти там щось їси?

– Ага, сендвіч з курятиною. А що?

– Ти жуєш мені у вухо. Такі гидкі звуки.

Я став плямкати, та так гучно, як тільки міг. Арні вдавав, що ригає. Ми обидва розсміялися, і це було весело – як у старі добрі часи, до того, як він одружився з тією тупою йобаною тачкою.

– Деннісе, ти засранець.

– Точно. У тебе навчився.

– Відвали, – сказав він і повісив трубку.

Я прикінчив свій сендвіч і гавайський пунш, помив тарілку та склянку й пішов у вітальню, готуючись у душ і спати. Я був розбитий.

Десь у процесі нашої телефонної розмови я чув, як вимкнувся телевізор, і вирішив, що батько пішов нагору. Але він не пішов. Він сидів у своєму м'якому кріслі з відкидною спинкою, сорочка була розстебнута на грудях. З якоюсь непевною тривогою я відзначив, як посивіло вже в нього на грудях волосся і як просвічує крізь волосся на голові настільна лампа, показуючи рожеву шкіру. Воно рідшало. Мій батько вже не був юним хлопцем. Зі ще більшим неспокоєм я усвідомив, що за п'ять років, на той час, коли я теоретично закінчу університет, йому буде вже п'ятдесят і на голові з'явиться лисина – утілення стереотипного бухгалтера. П'ятдесят за п'ять років, якщо його не доб'є ще один інфаркт. Перший був не важким – без рубця в міокарді, сказав він мені якось, коли я спитав. Але він не намагався мене переконати, що наступний інфаркт мало ймовірний. Я знав, що це не так, і мама знала, і він сам. Тільки Еллі досі вважала його невразливим – але чи не помітив я, як у її очах раз чи два промайнув сумнів? Здається, помітив.

Раптова смерть.

Я відчув, як ворухнуться волосся на голові. *Раптово.* Випростуючись біля стола, хапаючись за груди. *Раптово.* Випускаючи з рук ракетку на тенісному корті. Вам не хочеться думати, що таке може статися з вашим батьком, але іноді ці думки просто приходять. Бог свідок, приходять.

– Я випадково дещо підслухав, – сказав він.

– Справді? – з пересторогою.

– Деннісе, Арні Каннінгем вступив у відро чогось теплого й коричневого?

– Я... я точно не знаю, – повільно відповів я. Ну бо, насправді, що там я знав? Плітки, та й усе.

– Хочеш про це поговорити?

– Не зараз, тату, якщо ти не проти.

– Добре, – кивнув він. – Але якщо... як ти сказав по телефону, за перших ознак халепи, заради Бога, розкажи мені, що відбуватиметься. Згода?

– Так.

– Добре, – я вже рушив до сходів і майже до них дійшов, коли він зупинив мене, сказавши: – Знаєш, я майже п'ятнадцять років вів бухгалтерію Вілла Дарнелла й заповнював для нього декларації з податку на прибуток.

Дуже здивований, я обернувся до нього.

– Ні. Я цього не знав.

Тато посміхнувся. Такої посмішки я в нього не бачив ніколи. Мама, може, й бачила кілька разів лише, а сестра – то, мабуть, ані разу. Спершу могло видатися, що та посмішка сонна, але якби ви придивилися, то помітили б, що ніяка вона не сонна – вона цинічна, жорстка і цілком свідомо.

– Деннісе, зможеш тримати язика за зубами, якщо я тобі щось розкажу?

– Так. Думаю, що так.

– «Думаю» не годиться.

– Так. Зможу.

– Так краще. Я підбивав йому баланс до сімдесяти п'ятого, а потім він найняв Білла Апшо з Монровілля.

Батько уважно на мене подивився.

– Я не казатиму, що Білл Апшо – шахрай, скажу тільки, що моральні принципи в нього такі прозорі, що крізь них газету можна читати. А торік він купив собі будинок в англійському стилі Тюдорів у Свіклі⁶⁴ за триста тисяч доларів. К бісу процентну ставку, повний уперед.

⁶⁴ Містечко в штаті Пенсильванія.

Жестом правої руки він обвів наш власний будинок і опустив її на коліна. Вони з матір'ю купили його за рік до мого народження за 62 тисячі доларів (тепер він, напевно, коштував 150 тисяч) і тільки недавно отримали повідомлення від банку про повну сплату іпотеки. Наприкінці минулого літа ми влаштували з цієї нагоди невеличку вечірку на задньому дворі: тато розпалив мангал, настромив рожевий аркуш на довгу виделку й дав кожному з нас потримати над жаром, аж поки папірець не згорів повністю.

– Не тюдорівський особняк, правда, Деннісе? – спитав він.

– Та нічого, – я повернувся від сходів і сів на канапу.

– Ми з Дарнеллом розійшлися нормально, досить-таки по-дружньому, – провадив тато, – хоча я про нього був не надто високої думки. Я вважав його падлюкою.

Я підтвердив легким кивком голови, бо мені сподобалося: це слово описувало мої інтуїтивні відчуття щодо Вілла Дарнелла краще за будь-які матюки.

– Але між особистими стосунками і діловими величезна різниця. У цьому бізнесі одне з двох: або ти швидко цього вчишся, або ти здаєшся й ідеш по хатах продавати щітки «Фуллер». Наші ділові взаємини були хорошими, поки вони тривали... от тільки далі так тривати не могло. Саме тому я й вирішив з ним розпрощатися.

– Я щось не дуже розумію.

– Постійно припливала готівка. Великі суми готівкою без чіткого походження. За вказівкою Дарнелла я вкладав її у дві корпорації – «Сонячний обігрів Пенсильванії» та «Продаж квитків у Нью-Йорку». Тупіших назв для корпорацій я зроду не чув. Зрештою я не витримував і поїхав з ним побачитись, бо хотів викласти всі карти на стіл. Я висловив йому свою професійну думку: якщо його перевірить Податкове управління чи податківці зі Співдружності Пенсильванія,⁶⁵ йому доведеться чимало пояснювати, і невдовзі я забагато знатиму, щоб бути для нього цінним кадром.

– І що він сказав?

– Він почав танцювати, – відповів тато; та сонна цинічна посмішка все ще не сходила з його обличчя. – У моїй справі ти починаєш ознайомлюватися з кроками цього танцю на той час, коли тобі виповниться тридцять вісім чи десь так... тобто якщо ти добре знаєш свою справу й досягнув у ній сяких-таких успіхів. А я все-таки дещо вмію. Починається танець із того, що людина питає тебе, чи задоволений ти своєю роботою, чи вистачає платні. Якщо ти скажеш, що любиш свою роботу, але заробляти міг би й більше, людина заохочує тебе розказати про всі тягарі на твоїй спині: будинок, машину, університетську освіту дітей – а може, у тебе дружина любить одягатися трохи дорожче, ніж вона може на даний момент собі дозволити... розумієш?

– Промоцає?

– Зондує ґрунт, – і він розсміявся. – Але так. Цей танець точнісінько такий самий манірний, як менует. Ті самі фрагменти малюнку, паузи, кроки. Після того, як людина довідається, які фінансові тягарі тобі прагнуть з себе скинути, тебе починають розпитувати, які речі тобі хотілося б мати. «Кадилак», літній будиночок у горах Кетскіллз⁶⁶ чи Поконо. Чи, може, яхту.

Почувши це, я аж скинувся, бо знав, що тато хоче яхту понад усе на світі; кілька разів у сонячні літні пообіддя я ходив з ним на пристані для яхт на озерх Короля Георга і Пассіонкі. Він прицінювався до маленьких яхт, і я бачив у його очах тужливий і замріяний вираз. Тепер я розумів. Вони були для нього недосяжні. Може, якби його життя повернуло в інший бік – якби не було дітей, яких треба вивчити в університеті, приміром – усе б склалося інакше.

⁶⁵ Офіційна назва штату Пенсильванія.

⁶⁶ Гірський масив у південно-східній частині штату Нью-Йорк, улюблене місце відпочинку жителів міста Нью-Йорк у середині ХХ століття. Поконо – гірський масив у штаті Пенсильванія.

– І ти відмовився? – спитав я.

Він знизав плечима.

– Я чітко дав зрозуміти, що танцювати не хочу. По-перше, це б означало вгрузати в подальші стосунки з ним, а як я вже сказав, на мою думку, він – непотріб. А по-друге, усі ці люди феноменально тупі в усьому, що стосується цифр, – ось чому стількох із них засудили за несплату податків. Вони думають, що нелегальні прибутки можна заховати. Вони цього певні, – тато розсміявся. – Вони всі поділяють містичну ідею про те, що гроші можна відмити так, як відмиваєш одяг, тоді як усе, що з ними можна зробити насправді, – жонглювати доти, доки якийсь уламок не гепнеться вниз і не розтрощить тобі голову.

– То причини були в цьому?

– Дві з трьох, – тато подивився мені в очі. – Деннісе, я не якийсь там сраний шахрай.

Тієї миті між нами виник дивний електричний зв'язок. Навіть зараз, коли минуло вже чотири роки, у мене біжать мурахи по шкірі на саму згадку про це, хоча не певен, чи зможу вам адекватно пояснити. Не те, щоб того вечора він уперше за весь час поставився до мене як до дорослого; і навіть не те, щоб він показав мені мрійника, мандрівного лицаря, що ховався під личиною стриманого чоловіка, який бореться за виживання в брудному шахрайському світі. Я думаю, головним було те, що я відчув його як *реальність*, як людину, яка існувала задовго до того, як на сцену вийшов я, людину, яка вже з'їла свою частку бруду. У ту мить, здається, я міг, не соромлячись, уявити, як він кохається з моєю матір'ю, як вони обоє пітніють і щосили стараються дійти до фінішу.

А тоді він опустил погляд, зніяковіло всміхнувся й хрипким голосом спародіював Ніксона (а це він дуже добре вмів):

– Ви, народ, заслуговуєте знати, чи ваш батько – крутій. Так от, я не крутій. Я міг узяти гроші, але це... *кзм-кзм!*... це було б неправильно.

Я розсміявся – може, занадто голосно, через полегшення напруги. Я відчув, як тікає та мить, і хоч десь глибоко в душі я не хотів, щоб вона минала, та водночас мені цього й хотілося. Надто вже вона була інтенсивна. Мабуть, і тато це відчував.

– Ц-с-с, матір розбудиш, вона нам обом чортів дасть за те, що так пізно, а ми не спимо.

– Так, вибач. Тату, а ти знаєш, чим він промишляє? Дарнелл?

– Тоді я не знав. Та й не хотів знати, бо в такому разі був би співучасником. Свої здогади в мене були, дещо чув. Крадені машини, здається, – не те щоб він пропускав їх через той свій гараж на Гемптон-стрит; він же не зовсім бовдур, а лише ідіоти серуть там, де їдять. Може, ще й грабунки до всього.

– Зброя і все таке? – трохи хрипким від хвилювання голосом спитав я.

– Та ні, це занадто романтично. Якби довелося вгадувати, я б сказав «цигарки». Цигарки й алкоголь, два давні безвідмовні резерви. Контрабанда – наприклад, феєрверки. Може, зрідка партії мікрохвильовок чи кольорових телевізорів, якщо ризик не надто значний. Було йому чим займатися всі ці роки.

Тато подивився на мене спокійним і розсудливим поглядом.

– Деннісе, він робив правильні ставки. Але й щастило йому довгий час теж. Хоча, може, йому й не потрібне було везіння тут, у цьому містечку. Якби йшлося тільки про Лібертівілл, то він міг повертати свої обладунки довіку, в усякому разі доти, доки не впаде мертвим від серцевого нападу. Але податківці штату – піщані акули, а федерали – акули-людожери. Йому щастило, але одного прекрасного дня вже зовсім скоро вони всі зваляться йому на голову, як Великий китайський мур.

– А ти... ти щось чув?

– Ані шепоту. Та й не хочу. Але мені дуже подобається Арні Каннінгем, і я знаю, що тебе непокоїть уся ця історія з машиною.

– Ага. Він... тату, він не зовсім адекватно поводить себе через неї. Знай торочить: машина, машина, машина.

– Так найчастіше трапляється з людьми, у яких у житті майже нічого немає, – сказав тато. – Часом це машина, часом – дівчина, іноді кар'єра чи музичний інструмент, або ж нездорова одержимість якоюсь відомою особою. Я вчився в університеті з високим потворним хлопцем, якого ми всі називали Лелекою. У Лелеки то була його іграшкова залізниця... він на іграшкових поїздах був повернутий з третього класу, а його залізниця була ледве не восьмим чудом світу. З «Брауна» він вилетів у другому триместрі першого курсу. Учився чортзна-як, геть з'їхав у навчання, а все зводилося до вибору між коледжем і «Лайонелом».⁶⁷ Лелека вибрав поїздики.

– І що з ним сталося?

– Наклав на себе руки в шістдесят першому, – тато підвівся. – Я просто хочу сказати, що добрі люди часом сліпнуть, і не завжди це їхня вина. Можливо, Дарнелл забуде про нього – Арні стане просто ще одним хлопцем, що куйовдиться під машиною на своїй підкатці. Але якщо Дарнелл спробує його використати, ти, Деннісе, повинен стати його очима. Не дозволяй затягти його в танець.

– Гаразд. Я спробую. Але не знаю, чи багато зможу вдіяти.

– Так. Мені це знайомо. Ходімо нагору?

– Авжеж.

Ми піднялися на другий поверх, і попри виснажливу втому, я ще довго не міг заснути. День видався насичений. Нічний вітер за вікном тихо пошкрябував гілкою об стіну будинку, а десь далеко, у центрі міста, чути було, як розганяється на своєму «роді»⁶⁸ якийсь малий – з таким звуком, наче відчайдушно схлипує-сміється в істеричі жінка.

⁶⁷ «Lionel» – компанія, що виготовляє іграшкові поїзди й залізнички.

⁶⁸ «Хот-род» – автомобіль американського виробництва з модифікованим двигуном і переробленим кузовом. Головна мета цих змін – досягти максимальної швидкості. Походження терміна «хот-род» пов'язують з «hot roadster» – «швидкий (крутий) родстер», де «родстер» – двомісний спортивний автомобіль без даху. Саме «родстери» через їхню невелику масу частіше за інші моделі брали для переробки на «хот-роди». Перші «хот-роди» з'явилися в Каліфорнії на початку 30-х років XX століття. «Стріт-род» – автомобіль, у якому увагу приділено елегантності і унікальності зовнішнього вигляду та внутрішньому оздобленню, а також комфорту.

14 / Крістіна і Дарнелл

*Він, каже, чув про пару,
Що в Штатах десь живе,
Дитину обміняли
Вони на «Шевроле»:
Ідеться ж нам про завтра,
Минуле кинем геть.⁶⁹*

Елвіс Костелло

Днями пропадаючи на будівництві, а ночами вовтузячись із Крістіною, Арні не надто часто бачив своїх батьків. Стосунки в їхній сім'ї потроху ставали дуже напруженими й супроводжувалися тертям. Будинок Каннінгемів, де в минулому завжди панувала така приємна й спокійна атмосфера, перетворився на армійський табір збройного протистояння. Думаю, такий стан справ багато людей пам'ятають зі своїх підліткових років; власне, занадто багато людей пам'ятають. Тінейджеру вистачає егоїзму, щоб вважати, що він чи вона – перша людина на світі, яка відкрила для себе дещо (найчастіше це дівчина, але не обов'язково), а батьки занадто перелякані, і дурні, і ревниві власники, аби відпустити недоуздок. І батьки, і підлітки не без гріха. Часом робиться боляче й зашкалює жорстокість – нема війни бруднішої та запеклішої, ніж війна громадянська. А у випадку Арні вона була особливо запеклою, бо розрив стався так пізно і його батьки звикли, що завжди все виходить по-їхньому. Якщо я скажу, що вони розписали йому план життя, нічого несправедливого в цих словах не буде.

Тож коли Майкл і Реджина запропонували чотириденний вікенд у їхньому озерному котеджі на півночі штату Нью-Йорк перед початком школи, Арні погодився, хоча йому до зарізу потрібні були ті останні чотири дні, щоб попрацювати над Крістіною. Усе частіше й частіше на роботі він мені розказував, як він їм «покаже»; він збирався перетворити Крістіну на справжній «стріт-род» і «показати їм усім». Він уже запланував відреставрувати машину так, щоб повернути їй оригінальний колір – червоний і слонова кістка, після того, як завершить роботу з корпусом.

Але він усе-таки поїхав з ними, рішуче налаштований підтакувати й тягати себе за чуприну всі чотири дні та гарно провести час зі своїми предками – чи розважливо вдавати. Я заїхав до них ввечері напередодні їхнього від'їзду і з полегкістю відзначив, що батьки Арні простили мені гріх участі в афері з машиною (якої вони досі навіть не бачили). Очевидно, вони вирішили, що то була приватна одержимість сина. А мене це влаштовувало.

Реджина клопоталася з пакуванням речей. Арні, Майкл і я закинули їхнє олдтаунівське каное⁷⁰ на багажник їхнього «скаута» і прив'язали. Коли це було зроблено, Майкл розпорядився (з усією величчю могутнього короля, що звертається до двох своїх улюблених підданих, наділяючи їх неймовірною ласкою), щоб Арні пішов у будинок і приніс кілька пляшок пива.

Арні, старанно витримуючи вираз і тон приголомшеної вдячності, сказав, що це було б супер. А йдучи, підморгнув у мій бік.

Майкл сперся на «скаут» і закупив сигарету.

– Денні, йому коли-небудь набридне та веремія з машиною?

– Не знаю, – відповів я.

– Хочеш зробити мені послугу?

⁶⁹ He said he heard about a couple / living in the USA, / He said they traded in their baby / for a Chevrolet: / Let's talk about the future now, / We've put the past away... (англ.)

⁷⁰ Old Town Canoe Company – виробник каное з м. Олд-Таун, штат Мен.

– Так, звісно, якщо зможу, – обережно відгукнувся я. Чомусь не сумнівався, що він зараз попросить піти до Арні, зіграти роль голландського родича⁷¹ й спробувати «відговорити його».

Але натомість він сказав:

– Якщо матимеш час, поїдь до Дарнелла, поки нас не буде, і подивись, що він там уже встиг зробити. Мені цікаво.

– Чого це? – спитав я й одразу прикусив язика, бо запитання було збіса неввічливим. Але воно вже зірвалося.

– Бо я хочу, щоб він досягнув успіху, – просто відповів Майкл і кинув на мене швидкий побіжний погляд. – Реджина досі категорично проти. Якщо в нього є машина, це значить, що він дорослішає. А якщо він дорослішає, це значить... усяке різне, – не до ладу закінчив він. – Але я не так однозначно все сприймаю. Про мене не скажеш, що я категорично проти. Тепер уже ні. Ой, спершу він мене заскочив зненацька... уява вже намалювала мені картини, як перед нашим будинком висиджує якийсь дохлий собака, поки Арні вчиться в коледжі, або як на ранок ми знаходимо його мертвим, коли він уночі задихнеться від вихлопів.

Зненацька, зовсім непрохана, у голові зринула думка про Вероніку Лебей.

– Але тепер... – Майкл знизав плечима, ковзнув поглядом по дверях між гаражем і кухнею, кинув недокурок і розтер носком черевика. – Помітно, що він віддано працює. Він поставив на карту свою самоповагу. Я б хотів побачити, що він хоча б її заведе.

Можливо, на моєму обличчі промайнув якийсь вираз; коли Майкл заговорив знову, у його голосі лунали виправдальні нотки.

– Я ще не зовсім забув, як це – бути молодим, – сказав він. – Я знаю, що для хлопця віку Арні мати машину – це важливо. Реджині цього не зрозуміти. Її завжди забирали на машині. Вона ніколи не стикалася з проблемою того, хто має забирати. Я пам'ятаю, що машина важлива... якщо хлопець розраховує взагалі коли-небудь сходити на побачення.

Так от як Майкл собі це уявляв. Він вважав, що Крістіна – це засіб для досягнення мети, а не мета сама в собі. Цікаво, що б він подумав, якби я сказав йому, що Арні навряд чи зазирає далеко в майбутнє, йому б привести «плімут-фурію» в робочий стан, щоб легально можна було їздити. Цікаво, чи не викликало б це в нього занепокоєння.

Стукнули, зачиняючись, двері кухні.

– То як, з'їздиш, подивишся?

– Мабуть, так, – відповів я. – Якщо хочете.

– Дякую.

Арні повернувся з пивом.

– За що тобі дякують? – спитав він у Майкла. Голос у нього звучав легко і з гумором, але погляд насторожено перебігав од батька до мене. Я знову відзначив про себе, що зі шкірою на обличчі в нього проблем поменшало, вона вирівнялася. Уперше ці два поняття – «Арні» та «побачення» – не здавалися взаємовиключними. Мені спало на думку, що його обличчя тепер було майже гарним – не таким гарним, як у кремезного короля випускного з квадратною щелепою, але цікавим, одухотвореним. Хлопцем у Розанніному стилі він би не був ніколи, але...

– За допомогу з каное, – недбало відповів Майкл.

– А.

Ми випили пиво. Я поїхав додому. Наступного дня щаслива трійця вирушила разом у Нью-Йорк, на мій здогад – аби віднайти сімейну єдність, утрачену в останній третині літа.

⁷¹ «Голландський родич» – той, хто відкрито тебе повчає і критикує на правах родича. Низка висловів, у яких прикметник «голландський» вживається з негативним, ба навіть лайливим відтінком, в англійській мові з'явилася в XVII столітті, під час англо-голландських воєн.

За день до того, як вони мали повернутися, я з'їздив у гараж до Дарнелла – щоб задовольнити не лише цікавість Майкла Каннінгема, а й власну.

Гараж, що стояв перед звалищем уживаних машин, яке простягалося вперед на квартал, у світлі дня був десь приблизно таким самим привабливим, як і того вечора, коли ми привезли Крістіну – вражав усією чарівністю дохлого ховраха.

Я поставив свою машину на порожнє місце перед пересувною автомайстернею, якою теж володів Дарнелл, – добре укомплектованою головками блоків циліндрів «Ф'юеллі», коробками передач «Гарст» і нагнітачами «Рем-Джетт» (для всіх тих роботяг, яким доводилося підтримувати свої старі авта в робочому стані, щоб безперебійно добувати своїм сім'ям хліб, жодних сумнівів), не кажучи вже про широчезний вибір гігантських шин-мутантів і розмаїття колісних дисків. Зазирати у вікно пересувної автомайстерні Дарнелла було однаково що дивитися на якийсь божевільний автомобільний Діснейленд.

Я вийшов з машини й попростував гудроновим покриттям до гаража, туди, де лунав перестук інструментів, перегукувалися люди, стрекотіли автоматні черги пневматичних гайковертів. Біля одного з гаражних боксів слизький на вигляд тип у потрісканій шкірянці робив щось дивне зі старим моциком Бе-Ес-А – чи то знімав випускний колектор, чи то ставив його назад. На лівій щоці в нього розсипалися сліди асфальтової хвороби.⁷² На спині куртки був намальований череп у зеленому береті з чарівним гаслом унизу: «УБИВАЙ ЇХ УСІХ, А ГОСПОДЬ СВОЇХ УПІЗНАЄ».⁷³

Він виричався на мене налитими кров'ю, божевільними очиськами Распутіна й перевів погляд на те, що робив. Біля нього лежав на землі розкладений хірургічний набір інструментів, і на кожному стояв тиснений штамп «ГАРАЖ ДАРНЕЛЛА».

Простір усередині гаража повнився виразними відлуннями стукоту інструментів і голосів людей, що ремонтували машини й вигукували прокльони тим купам заліза на колесах, над якими трудилися. Незмінні матюки, і незмінно адресовані істотам жіночої статі: ану йди сюди, сука така, та злазь же ти, пизда смердюча, Ріку, а йди-но сюди, допоможи зняти цю манду.

Я роззирнувся в пошуках Дарнелла й ніде його не побачив. На мене ніхто не звернув особливої уваги, тому я рушив до двадцятого боксу, де носом уперед стояла Крістіна, так, неначе я мав повне право бути в тому гаражі. У боксі праворуч двоє товстунів у футболках ліги боулінгу чіпляли дах на кузов пікапа, що бачив кращі часи. Бокс з іншого боку був порожнім.

Наближаючись до Крістіни, я відчув, як у душу закрадається знайомий холодок. Ніби й безпричинно, але я нічого не міг удіяти, щоб його зупинити – і, навіть не думаючи, повернувшись трохи ліворуч, до порожнього боксу. Я не хотів опинитися перед нею.

Першою думкою було те, що шкіра Арні покращується в тандемі з Крістіною. Другою – що він робить ремонт якимось дивно й безсистемно... не схоже на Арні, він зазвичай діяв дуже методично.

Покручену, погнуту антену замінила нова, рівнесенька, що виблискувала під лампами денного світла. Половину передньої решітки «фурії» було замінено; на іншій половині досі красувалися цятки та ямки від іржі. І було ще дещо...

Я обійшов її справа й, хмурячись, наблизився до заднього бампера.

«Ну, вона була на іншому боці, от і все», – подумав я.

Тому я підійшов до іншого боку, але й там її теж не було.

⁷² Синці на обличчі внаслідок зустрічі з асфальтом; асфальтова хвороба – супутниця мотоциклістів і алкоголіків.

⁷³ Фразу приписують Арно Амальріку (помер 1225 р.), папському легату й інквізитору, який відіграв значну роль в Альбгойському хрестовому поході.

Я став біля задньої стіни боксу, усе ще хмуричись, намагаючись пригадати. Мене чомусь не покидала впевненість, що коли ми вперше її побачили на газоні в Лебея, з табличкою «ПРОДАЄТЬСЯ» на вітровому склі, то з одного боку чи з іншого ближче до заднього бампера на ній була добряча іржава вм'ятина – глибока така, мій дідусь завжди їх називав їх «кобила хвицьнула». Коли ми, бувало, їхали платною дорогою і проминали авто з великою вм'ятиною в корпусі, то дідो казав: «Гей, Денні, глянь! Її кобила ногою хвицьнула!» Мій дідо був з тих людей, у яких для всього знайдеться домашньо-ужитковий вислів.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.